

UDENRIGSMINISTERIET
EKSPORTRÅDET • THE TRADE COUNCIL

HANDELSPOLITISK ORIENTERING 2011

HANDELSPOLITISK ORIENTERING
2011

FORORD

For Danmark er det afgørende, at vi i de kommende år fastholder vores åbenhed overfor omverdenen, også på det handelspolitiske område. Danmark har en lille, åben, økonomi, hvor eksportens andel af BNP er voksende, nu på godt 50 %. Gennem handelspolitikken kan vi skabe bedre muligheder for dansk erhvervsliv på de globale vækstmarkeder. Samtidig er handelspolitikken et unikt strategisk instrument, der kan generere økonomisk vækst gennem gensidige markedsåbninger uden væsentlige offentlige udgifter. Derfor er det afgørende, at vi bruger handelspolitikken aktivt til gavn for vækst og arbejdspladser i Danmark.

Mens handels- og investeringsministeren har ansvar for forhandlingerne i WTO og EU's bilaterale frihandelsaftaler med bl.a. Indien, Canada og Korea, har europaministeren ansvar for de dybe og omfattende frihandelsaftaler, der indgås med EU's naboer, og som indebærer en betydelig tilnærmelse til reglerne for EU's indre marked.

Den til enhver tid siddende regering har siden 1997 løbende orienteret Folketingets Europaudvalg om de væsentligste sager, der forventes behandlet i WTO-regi. Denne forpligtelse fremgår af Beretning om Folketingets behandling af WTO-sager afgivet af Europaudvalget den 14. marts 1997.

Det er vores ønske at videreføre traditionen for, at denne orientering finder sted som minimum en gang årligt gennem en bredere handelspolitisk afrapportering, der også omfatter status for EU's regionale og bilaterale frihandels- og investeringsaftaler. Denne rapport omhandler således udviklingen gennem 2011.

Pia Olsen Dyhr
Handels- og investeringsminister

Nicolai Wammen
Europaminister

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING.....	1
2. DET MULTILATERALE HANDELSSYSTEM, HANDELSBARRIERER OG PROTEKTIONISME	2
3. WTO	4
WTO's 8. Ministerkonference.....	4
DDA-forhandlingerne.....	5
Landbrug	6
Industrivarer (NAMA)	8
Tjenesteydelser.....	12
WTO's regler.....	13
Handelslettelse.....	14
TRIPS, herunder ACTA.....	16
Handel og miljø.....	18
Handel og udvikling	18
WTO's tvistbilæggelse	19
<i>Løbende sager i WTO.....</i>	<i>21</i>
Tvister.....	21
Trade Policy Reviews (TPR)	22
Optagelse af nye medlemmer i WTO	23
4. REGIONALE OG BILATERALE AFTALER	25
<i>EU's handelspolitiske strategi.....</i>	<i>28</i>
<i>EU's nye globale investeringspolitik.....</i>	<i>29</i>
<i>Frihandelsaftale med Korea.....</i>	<i>30</i>
<i>Frihandelsaftale med Indien.....</i>	<i>31</i>
<i>Frihandelsaftale med ASEAN</i>	<i>33</i>
<i>Frihandelsaftale med Gulf Cooperation Council (GCC).....</i>	<i>35</i>
<i>Frihandelsaftale med Mercosur</i>	<i>36</i>
<i>Frihandelsaftale med Andinpagtlandene (CAN)</i>	<i>37</i>
<i>Frihandelsaftale med Centralamerika (CA).....</i>	<i>38</i>
<i>Frihandelsaftale med Euromed.....</i>	<i>39</i>
<i>Frihandelsaftale med Canada.....</i>	<i>41</i>
<i>Frihandelsaftale med Japan.....</i>	<i>42</i>
<i>Rusland</i>	<i>44</i>
<i>Kina</i>	<i>46</i>
<i>USA – Det transatlantiske økonomiske samarbejde.....</i>	<i>48</i>
<i>EPA'erne og GSP</i>	<i>50</i>
5. DEN EUROPÆISKE NABOSKABSPOLITIK OG DE DYBE OG OMFATTENDE HANDELSAFTALER ...	52
<i>Det østlige partnerskab, herunder Ukraine, Georgien, Moldova, Armenien og Aserbajdsjan</i>	<i>52</i>
<i>De sydlige middelhavslande</i>	<i>54</i>

6. FÆRØERNE OG GRØNLAND	55
7. KOMMENDE STØRRE HANDELSPOLITISKE UDFORDRINGER.....	56
<i>EU-formandskabet 2012</i>	56
<i>Handel og klima</i>	57
<i>Reform af WTO</i>	59
<i>Andre emner</i>	61
Singapore-emnerne.....	61
Arbejdstagerrettigheder i WTO/ILO	62
8. BILAG.....	64
<i>Bilag 1: Grundlaget for EU's handelspolitik</i>	64
<i>Bilag 2: Codex Alimentarius</i>	65
<i>Bilag 3: WTO medlemmer og ansøgerlande pr. 30. december 2011</i>	71
<i>Bilag 4: Aktive panelsager ved WTO med Danmark/EU som part</i>	76
<i>Bilag 5: Beach Club-samarbejdet</i>	84
<i>Bilag 6: Ordliste</i>	86

1. INDLEDNING

Verdenshandlen voksede gennem 2011, men den globale økonomiske vækst var aftagende i den sidste del af året. Der ses fortsat en ujævn fordeling af den globale økonomiske vækst samt generelt høj arbejdsløshed, øget volatilitet på de finansielle markeder og fortsat usikkerhed omkring statsgæld. Det multilaterale handelssystem, handelsbarrierer og protektionisme behandles i afsnit 2.

WTO's 8. ministerkonference blev gennemført i december 2011 på baggrund af en verdensøkonomi præget af fornyet usikkerhed. Det lykkedes ikke at nå til enighed om Doha-udviklingsrunden til trods for et intensivt forsøg herpå, især i første halvdel af 2011. EU gik aktivt ind i en mæglerrolle, men da det kom til stykket, var der ikke den fornødne politiske vilje blandt de største økonomier til at indgå en aftale.

Det var dog positivt, at der på WTO's 8. ministerkonference blev truffet beslutning om at optage Rusland, Montenegro, Vanuatu og Samoa. Især optagelsen af Rusland er et markant skridt, der ventes at få markant positiv betydning for samhandlen med Rusland. Endvidere blev der i forbindelse med konferencen opnået enighed om en ny, udvidet Aftale om Offentlige Udbud (GPA – Government Procurement Agreement). Udviklingen i WTO, herunder Doha-udviklingsrunden, behandles i afsnit 3.

Blandt WTO's medlemslande fortsatte tendensen til at forhandle flere bilaterale og regionale frihandelsaftaler – en tendens, der ventes yderligere forstærket i lyset af de fortsatte vanskeligheder med de multilaterale handelsforhandlinger. For EU trådte frihandelsaftalen med Korea i kraft i 2011, mens forhandlingerne om frihandelsaftaler fortsatte med bl.a. Brasilien, Canada, Indien, Malaysia og Singapore. Hertil kommer handelsforhandlinger med bl.a. Kina og USA samt fortsat dialog med Japan om eventuel opstart af forhandlinger om en frihandelsaftale. EU's regionale og bilaterale frihandelsaftaler behandles i afsnit 4.

Indenfor naboskabspolitikken har EU et særligt instrument med de såkaldte dybe og omfattende frihandelsaftaler. Disse aftaler går videre end almindelige frihandelsaftaler, idet de indebærer en betydelig tilnærmelse til reglerne for EU's indre marked. Den første store dybe og omfattende frihandelsaftale er forhandlet færdig med Ukraine, hvor ratifikationen kan trække ud af politiske grunde. Men Moldova, Georgien og Armenien følger efter. Og mod syd ventes først Marokko og Tunesien, dernæst Egypten og Jordan at følge trop. De dybe og omfattende frihandelsaftaler behandles i afsnit 5.

Grønlands og Færøernes særlige problemstillinger i forhold til WTO-samarbejdet behandles i afsnit 6.

I afsnit 7 behandles kommende udfordringer på den handelspolitiske dagsorden, herunder bl.a. de handelspolitiske prioriteter for EU-formandskabet i 2012, grøn handelsliberalisering og reform af WTO.

2. DET MULTILATERALE HANDELSSYSTEM, HANDELSBARRIERER OG PROTEKTIONISME

Verdenshandlen voksede gennem 2011, men var også præget af såvel den finansielle som den økonomiske krise. Udsigterne for verdensøkonomien forværredes gennem den sidste halvdel af 2011. Mens der ved udgangen af 2010 var et mere positivt billede af, at man var ude af krisen, var situationen ved udgangen af 2011 præget af øget usikkerhed. Den globale økonomiske vækst var aftagende i den sidste del af 2011, og som følge heraf skete der en opbremsning i den globale samhandel. Den økonomiske udvikling ses fortsat ujævnt fordelt imellem landene, der registreres øget volatilitet på de finansielle markeder og usikkerheder omkring statsgæld. Hertil kommer, at der fortsat er høj arbejdsløshed i en række lande. Samtidig må det konstateres, at der både i befolkningerne og på markederne gennem 2011 ikke har været fuld tillid til, at det politiske niveau kan levere bæredygtige løsninger.

Samtidig er det åbenlyst, at det multilaterale handelssystem er under massivt pres, først og fremmest fordi det efter 10 års forhandlinger ikke er lykkedes at afslutte forhandlingerne om Doha-udviklingsrunden. Forklaringen er først og fremmest de massive relative forskydninger af den økonomiske vækst over de seneste få år, der fundamentalt har ændret forudsætningerne for forhandlingerne i og udenfor WTO. Der kunne ikke nås den afgørende fremdrift, fordi USA fastholdt kravet om større markedsadgang, hvilket de store udviklingsøkonomier ikke var villige til at give. WTO-forhandlingerne er dermed låst, idet især udviklingsøkonomierne indtil videre ikke har været åbne overfor at se på andre emner udenfor Doha-udviklingsrunden (DDA), så længe Runden ikke er afsluttet.

Mens DDA bevæger sig meget langsomt fremad, forhandles der stadigt flere bilaterale og regionale frihandelsaftaler. Opbremsningen i den globale økonomiske vækst betyder, at der sættes yderligere fart på de forhandlinger, der vurderes at kunne give konkrete resultater i nær fremtid. Det er åbenlyst, at taberne i dette spil bliver de udviklingslande, som er mindre relevante i traditionelle bilaterale frihandelsforhandlinger, og som netop skulle have været tilgodeset i DDA. Uanset, at de store udviklingsøkonomier har haft stor succes ved at indgå i de globale handelsstrømme de seneste 10 år, så halter de fattigere lande efter.

I WTO's generaldirektør Pascal Lamys udlægning findes årsagen til stilstanden i forskellige syn på: (1) Hvor ligger den fair balance imellem rettigheder og pligter i det multilaterale handelssystem mellem lande på forskelligt niveau af økonomisk udvikling. (2) Hvad skal hhv. de udviklede lande og de fremvoksende økonomier give og modtage i forhandlingerne. (3) Hvad er den rette kombination af åbenhed for lande på samme niveau af økonomisk udvikling, hhv. de udviklede lande og de fremvoksende økonomier, der giver lande på et lavere niveau plads til at kunne udvikle sig.

WTO spiller en meget væsentlig rolle i at sikre, at handelspolitikken føres transparent og på grundlag af fælles regler. Optagelsen af 4 nye lande, herunder Rusland, understreger, at WTO fortsat vil være en bærende struktur i det multilaterale samarbejde. Derfor er det fortsat afgørende at understøtte WTO's troværdighed og arbejde med at udvikle et mere frit, fair og udviklingsvenligt globalt handelssystem.

Det multilaterale handelssystem er fortsat et afgørende værn imod protektionisme. Iflg. WTO ville omkostningen for verdensøkonomien ved øget protektionisme i form af, at landene hævdede toldsatserne til det maksimalt mulige indenfor WTO's regler, være i størrelsesordenen 800 mia. USD. WTO rapporterer, at regeringerne globalt generelt har modstået fristelsen til at ty til protektionisme, om end der i 2011 ses en stigende tendens til at indføre nye protektionistiske tiltag.

På WTO's 8. ministerkonference i december 2011 annoncerede generaldirektør Pascal Lamy, at han vil nedsætte et panel, der gennem 2012 skal analysere nutidige og fremtidige handelsmønstre, handelshindringer, samt hvordan handel kan bidrage til udvikling, vækst, beskæftigelse og bekæmpelse af fattigdom.

3. WTO

WTO'S 8. MINISTERKONFERENCE

WTO's 8. Ministerkonference blev afholdt d. 15. til 17. december 2011 i Genève. Handels- og investeringsministeren ledte den danske delegation, der ud over embedsmænd også talte repræsentanter fra erhvervsorganisationer, fagbevægelse og NGO'er.

Konferencens tre arbejds-sessioner vedrørte betydningen af hhv. det multilaterale handelssystem, handel og udvikling samt DDA-forhandlingerne. Dertil kom optagelsessessioner for bl.a. Rusland.

Forventningerne til konferencen var på forhånd beskedne, fordi det igennem 2011 var blevet stadig mere klart, at Doha-runden var fastlåst grundet uenighed mellem USA på den ene side og de større vækstøkonomier, især Kina, på den anden side. Det sås især på spørgsmålet om markedsadgang for industrivarer, hvor USA krævede, at Kina som følge af sin voksende økonomiske styrke påtog sig et større medansvar for et resultat ved at acceptere større markedsåbning.

På den baggrund slog generaldirektør Lamy en dyster tone an ved konferencens åbning, som han indledte med ordene: 'As members of the WTO you have failed – the Doha Development Round is dead-locked'.

Til trods for den manglende fremdrift i Doha-runden var der enkelte markante positive resultater fra mødet, hvor især skal fremhæves Ruslands WTO-medlemskab, en aftale om yderligere åbning af markeder for offentlige indkøb samt en række konkrete tiltag til fordel for de mindst udviklede lande.

Ruslands optagelse i WTO betyder, at Rusland nu underlægges de samme handelspolitiske spilleregler som de øvrige WTO-medlemmer. Dermed kan udenlandske virksomheder se frem til mere forudsigelige og stabile vilkår for at handle og investere i Rusland, som har været den sidste store økonomi uden for Verdenshandelsorganisationen. Formelt vil Rusland dog først blive medlem af WTO, når Dumaen har ratificeret aftalen efter afholdelsen af det russiske præsidentvalg til foråret i 2012 – hvilket i praksis betyder, at Rusland først forventes officielt at blive WTO-medlem omkring august 2012.

Ud over Rusland blev yderligere tre nye medlemmer budt velkommen: Samoa, Vanuatu og Montenegro, hvormed WTO nu har 157 medlemmer.

Et andet væsentligt resultat blev, at det efter flere års tilløb lykkedes at nå til enighed om en revision af den plurilaterale aftale om offentlige indkøb (GPA – Government Procurement Agreement). Dermed udvides omfanget af GPA-aftalen med ca. 20 %, således at virksomheder inden for GPA-medlemskredsen (45 lande i OECD-kredsen) får mulighed for at byde ind på kontrakter inden for offentlige indkøb for yderligere 700 mia. kr. Aftalen blev indgået efter en intens slutspurt i forhandlingerne natten inden konferencens start, hvor Japan til sidst gav de indrømmelser, som især EU forlangte.

Sammenfattende afspejlede plenum-indlæggene fra hhv. Kina, USA og EU ganske rammende Doha-rundens situation: Kina fremhævede Rundens centrale udviklingssigte og beklagede det øgede fokus på plurilaterale aftaler. USA forlangte, at de store vækstøkonomier tog mere ansvar, hvis de multilaterale forhandlinger skulle have en chance. EU anlagde i sit indlæg en mere kompromissøgende tone og opfordrede til, at man nu gik pragmatisk frem m.h.t. dele af Doha-dagsordenen, som under ingen omstændigheder måtte opgives.

WTO's 8. ministerkonference blev afsluttet om aftenen den 17. december med ministrenes vedtagelse af syv beslutninger:

- Lettelse af optagelsesprocessen for LDC'er
- Forlængelse af TRIPS-undtagelsen for LDC'er
- Forlængelse af moratoriet for e-handel (forlængelse af midlertidig tilsagn om nul-told på e-varer)
- Forlængelse af TRIPS aftalen om 'non-violation and situation complaints' (tilsagn om ikke at ville rejse visse typer sager om intellektuel ejendomsret)
- Vedtagelse af en undtagelse, der åbner mulighed for tildeling af præferentiel adgang på tjenesteydelsesområdet for LDC'er (LDC-waiver)
- Vedtagelse af fremtidigt arbejdsprogram for små sårbare økonomier
- Fjerde gennemgang af Trade Policy Review Mechanism

Formanden for ministerkonferencen, Nigerias handelsminister Olusegun Aganga, karakteriserede vedtagelsen af de syv punkter som en succes på baggrund af forhandlingssituationen og den verdensøkonomiske krise.

Formandens afsluttende erklæring faldt i to dele; den ene med de politiske retningslinjer vedtaget ifm. det Generelle Råd d. 30. november, og den anden om de emner, der var blevet behandlet under konferencen, men som ikke nødvendigvis alle medlemmer kunne tilslutte sig. Erklæringens anden del blev således et katalog over emner, man kunne forestille sig, at WTO kunne arbejde videre med i 2012 eller senere. Mange af disse er der imidlertid stærk uenighed om, fx spørgsmålet om markedsadgang, bekæmpelse af protektionisme, videre aktiviteter ift. DDA og andre aktuelle globale udfordringer.

I sin afsluttende bemærkning sagde Pascal Lamy, at der var forskel på at forhandle nye spørgsmål og blot tale om dem. Det var nu vigtigt at få talt sammen med henblik på at identificere områder, hvor der kunne være mulighed for at komme videre. Han understregede, at medlemmerne skulle passe på ikke at save den gren over, de sad på. Han sagde endelig, at det for hans vedkommende var den sidste ministerkonference.

DDA-FORHANDLINGERNE

I de første måneder af 2011 forsøgte WTO-sekretariatet i Geneve at relancere forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden (DDA – Doha Development Agenda) med henblik på afslutning på WTO's ministerkonference i december. Forsøget blev gjort i forlængelse af den stærke opfordring hertil fra G20-mødet i Seoul i november 2010. Allerede i løbet af foråret begyndte det at stå klart, at der ikke var tilstrækkelig politisk vilje til at nå et samlet resultat i 2011.

Omkring påsken 2011 blev der fremlagt statutstekster for alle forhandlingsemner. Den største knast, der skilte parterne denne gang, var spørgsmålet om gensidig markedsadgang for industrivarer, hvor særligt USA på den ene side og vækstøkonomierne på den anden side ikke kunne nå til enighed om en løsning, der sikrede amerikanerne større adgang til vækstmarkederne end, hvad der var forudsat under den såkaldte 'Swiss Formula'. Under det seneste forsøg på at nå et gennembrud i forhandlingerne i 2008 var den afgørende knast en særlig beskyttelsesmekanisme for landbruget, som USA og Indien ikke kunne nå til enighed om.

Efter påsken forsøgte EU at mægle et kompromisforslag om specifikke sektoraftaler inden for industrivarer, som dog ikke kunne opnå tilslutning. I maj måtte generaldirektør Lamy efter en række konsultationer konkludere, at der ikke var udsigt til nå i hus med en samlet aftale i 2011.

Medlemmerne forsøgte hen over sommeren 2011 i stedet at nå til enighed om et mere begrænset delresultat i form af en DDA-minipakke målrettet de mindst udviklede lande (LDC'erne). Hensigten var at udvælge de forhandlingsemner, der kunne komme udviklingslandene til gode på den korte bane, for på den måde at indfri en del af ambitionen fra Doha-mandatet om at være en udviklingsrunde, alt imens man afventede muligheden for et bredt resultat på længere sigt. Følgende elementer indgik i drøftelserne: Duty free quota free (præferentiel markedsadgang uden told og kvoter) aspekter vedr. oprindelsesregler, bomuld, samt en LDC-waiver for tjenesteydelsesområdet.

Der var bred opbakning blandt medlemmerne til forslaget, på nær fra USA, som mente, at en minipakke skulle indeholde elementer, der kom hele medlemsskabet til gode. Drøftelserne blev derfor udvidet med en række elementer, herunder et udviklingselement i forhold til handelslettelse, eksportkonkurrence inden for landbrug, et skridt i retning af fjernelse af fiskerisubsidier og et skridt i retning af liberalisering af handel med miljørigtige varer og tjenesteydelser. Disse yderligere elementer kunne heller ikke mønstre enighed blandt medlemmerne, og drøftelserne om en pluspakke blev indstillet.

I tilrettelæggelsen af den 8. WTO ministerkonference blev der fortsat arbejdet på at få vedtaget LDC-elementer, men ambitionerne var skruet væsentligt ned. Dertil kom drøftelser af, hvorvidt forhandlingerne kunne føres videre inden for artikel 47 i Doha-mandatet, hvoraf det fremgår, at der kan indgås aftaler om enkeltelementer som led i en senere samlet aftale, herunder især mere modne emner så som fx handelslettelse. Der var imidlertid heller ikke politisk vilje til at gå videre i denne retning. Endelig pressede EU på for, at der kunne vedtages et egentlig arbejdsprogram for 2012 og 2013, men dette stødte på stor modstand fra bl.a. USA og vækstøkonomierne.

I formandens opsummering fra den 8. ministerkonference, der baserede sig på en tekst, der var opnået enighed om blandt WTO's medlemslande i det Generelle Råd d. 30. november 2011, blev der udtrykt beklagelse over, at forhandlingerne befandt sig i et dødvande. Man forpligtede sig til at se nærmere på alternative tilgange til at fortsætte forhandlingerne, samtidig med at principperne om transparens og inklusivitet blev overholdt. Man erkendte, at den nuværende proces ikke kunne fortsætte, og at der måtte ses på områder, hvor der kunne skabes enten provisoriske eller definitive delresultater, mens man afventede en samlet bred aftale. Man skulle fortsætte drøftelserne på basis af det, der allerede var opnået enighed om, lige som man også respekterede udviklingskomponenten i mandatet.

I forhold til udviklingselementet var det dog positivt, at man blev enige om en LDC-waiver for udviklingslandene, der sikrede dem rettigheden til at forhandle præferentielle aftaler med WTO-medlemmer, dvs. uden at disse skulle udbredes til hele WTO's medlemskreds efter MFN-princippet.

Valg og magtskifte i flere toneangivende lande i 2012 kombineret med ny økonomisk usikkerhed må forventes at indebære, at det bliver vanskeligt at komme væsentligt videre i 2012.

LANDBRUG

Målet for WTO-forhandlingerne på landbrugs- og fødevarerområdet er at reducere såvel intern støtte, eksportstøtte som toldbeskyttelse og dermed liberalisere den internationale handel med landbrugs- og fødevarer. Det skal på sigt gavne forbrugere og effektive producenter. Samtidig lægges afgørende vægt på at sikre begunstige vilkår for udviklingslande og især de mindst udviklede lande. I forhandlingerne er EU blandt de mest aktive til at støtte op om disse målsætninger.

I 2011 har man i Genève arbejdet videre med det udkast til modaliteter, som den daværende formand for landbrugsforhandlingsarbejdsgruppen, Crawford Falconer, fremlagde den 6. december 2008.

Forhåbningen var dengang, at papiret ville kunne medvirke til at indsnævre og præcisere forhandlingsrammen yderligere og således bidrage til grundlaget for et ministermøde med sigte på at nå til et samlet forhandlingsresultat. 2011 startede med fornyet aktivitet i forhandlingerne med henblik på et forhandlingsresultat til påske – eller som minimum en reduktion af udeståenderne til ganske få punkter. Da tiden nærmede sig for formændenes indspil til den samlede pakke, stod det klart, at der ikke ville blive tale om en ny WTO-aftale. På landbrugsområdet måtte formanden David Walker erkende, at ingen af de udestående nøgleemner (siden 2008) havde rykket sig nærmere en løsning. Emnerne er: Blå boks-loft, bomuld, følsomme produkter, toldkvote-udvidelse, forenkling, Special Products, den særlige beskyttelsesmekaniske (SSM), tropiske produkter og præferenceerosion. Drøftelserne har også i 2011 været præget af USA's ambitiøse krav om øget markedsadgang hos vækstøkonomier som Brasilien, Indien og Kina, og det var således ikke muligt for David Walker at præsentere et nyt udkast til modaliteter på landbrugsområdet.

Et åbenlyst bevis på det manglende engagement i reelle forhandlinger var, da David Walker forlod Genève og dermed formandsposten umiddelbart efter påske og først 7 måneder senere blev erstattet af en ny forhandlingsformand, John Adank (NZ) i november. Det formodes, at landbrugsforhandlingerne fortsat vil tage udgangspunkt i modalitetsudkastet fra 2008 (det såkaldte Rev. 4), men at 2012 heller ikke bliver året for afslutning af Doha-runden. EU indtager fortsat en aktiv, engageret og konstruktiv rolle i forhandlingerne om intern støtte, eksportkonkurrence og markedsadgang for på den måde at bidrage positivt til bestræbelserne på at drive forhandlingerne fremad.

I WTO's typologi vedrørende intern støtte på landbrugsområdet opdeles denne i 3 forskellige kategorier afhængig af den handelsforvidende virkning.

Gul, blå og grøn boks (fra Uruguay Aftalen, 1994)

Gul boks (Amber box):	Produktions- og prisstøtte med handelsforvidende virkning (pålagte restriktioner og lofter)
Blå boks (Blue box)	Produktionsafhængig intern støtte, men til begrænsede mængder dyrket areal eller dyreenheder (tilladt uden budgetmæssig begrænsning)
Grøn boks (Green box)	Støtte med minimal/ingen handelsforvidende effekt (tilladt uden budgetmæssig begrænsning)

For den mest handelsforvidende støtte (Gul boks) og den mindre handelsforvidende støtte (Blå boks) opererer modalitetsudkastet med såvel samlede som produktspecifikke lofter. Dette skal sikre, at der sættes et loft for den støtte, der må gives til enkeltprodukter.

Andre centrale elementer i modalitetsudkastet fra december 2008 omfatter en præcisering af toldnedsættelser samt kvoteudvidelser og håndtering af undtagelser (bl.a. i form af følsomme produkter og 'Special Products') samt konkretisering af forslag vedrørende udfasning af eksportstøtte inden 2013. På alle områder indarbejdes særligt gunstige vilkår for u-lande. Det gælder også den hidtil så kontroversielle bomuldssektor.

I relation til det løbende arbejde i WTO's komitéer kan herudover inden for landbrugsområdet peges på arbejdet i Komitéen for sanitære og phytosanitære forhold (SPS-komitéen). Mens de traditionelle hindringer for handel, som GATT beskæftigede sig med, var af overvejende kvantitativ karakter, er de nye handelshindringer, som i stigende grad volder vanskeligheder for international handel, ofte baseret på regler og principper, der vedrører kvalitative forhold. Det kan fx være krav til en vares kvalitet, etik, mærkning eller særlig høj hygiejnstandard af hensyn til forbrugerbeskyttelse. De nye handelshindringer kan både være knyttet til den lovgivningsmæssige ramme i de enkelte lande for handel med en given vare og være en privat standard fastsat på virksomhedsniveau. Handelspolitikken har dermed bevæget sig fra grænsefladen mellem staterne til 'behind-the-borders'-forhold, som den enkelte virksomhed møder, når en vare eksporteres.

SPS-komitéen arbejder løbende på at begrænse mængden af krav til fødevarer og planteprodukter, der ikke er begrundet i hensyn til beskyttelse af forbrugere samt dyre- og planteliv. Komitéen har i 2011 fortsat drøftelserne af betydningen af SPS-relaterede private standarder og her drøftet, hvorvidt komitéen i det hele taget skal gå ind i denne problemstilling. Drøftelserne har afsløret en kløft mellem de udviklede lande på den ene side og udviklingslandene på den anden side. Udviklingslandene ønsker fastsættelse af begrænsninger for private standarder, idet de henviser til, at deres virksomheder kan have svært ved at efterkomme de yderligere krav. På WTO's 8. ministerkonference nævnte en række ministre det problematiske i øget brug af sanitære og phytosanitære samt tekniske handelshindringer uden videnskabelig begrundelse og øget brug af private standarder. Problemstillingerne vil også fremover være genstand for drøftelser.

Fødevarerforsyningsikkerhed fik i WTO-sammenhænge en del omtale i 2011, bl.a. som følge af et G20-møde blandt landbrugsministre, hvor der blev opnået enighed om at fjerne eksportrestriktioner og forbyde ekstraordinær eksporttold på fødevarer til humanitære formål under FN's Fødevarerprogram. Det var forventningen, at man på WTO-ministerkonferencen i Genève ville tiltræde dette forslag. I sidste ende blev forslaget dog ikke sat på dagsordenen til ministerkonferencen pga. manglende tilslutning, men mange ministre henviste i deres indlæg til problemet med utilstrækkelige fødevarerforsyninger.

INDUSTRIVARER (NAMA)

NAMA-forhandlingerne sigter mod at nedsætte eller om muligt afskaffe told, herunder nedsætte eller afskaffe høje todsatser og toldeskalering, samt at fjerne ikke-toldmæssige barrierer, særligt på industrivarer af interesse for udviklingslandene.

a) Struktur

Forhandlingerne indeholder en række vigtige elementer:

- Toldnedsættelse i henhold til en generel formel baseret på en koefficient (den såkaldte 'Swiss Formula'). Overordnet set vil 40 lande, som står for ca. 90 % af verdenshandelen, anvende formlen. De øvrige WTO-medlemmer vil kun skulle bidrage i begrænset omfang eller på lempeligere vilkår.
- Særlig hensyntagen til udviklingslandenes specielle behov og interesser, herunder bl.a. gennem mindre end fuld reciprocitet i reduktionsforpligtelser og gennem særlig fleksibilitet, som betyder, at udviklingslande kan beskytte en del af deres særligt følsomme produkter fra den fulde effekt af toldreduktionen.
- Særlig og differentieret behandling af mindst udviklede lande (LDC's), små og sårbare økonomier (SVE's), senest optagede lande (RAM's), medlemmer med en lav bindingsdækning mv.

- Særlige og mere vidtgående toldreduktioner inden for visse sektorer.

b) 2008 aftalen om Swiss Formula

I løbet af 2008 blev der arbejdet intenst på at færdiggøre et forhandlingsgrundlag, der kunne indgå i den samlede rammeaftale. I juli måned begyndte der at tegne sig et sådant grundlag. Dette blev konsolideret i en ny tekst af 6. december 2008, der siden *de facto* har udgjort grundlaget for videre forhandlinger.

I teksten fra den 6. december 2008 opereres der med toldnedsættelse efter en formel med en koefficient på 8 for industrialiserede lande og 20, 22 eller 25 for udviklingslande, der omfattes af formelreduktionen. For udviklingslandene er muligheden for differentiering mellem 20, 22 og 25 knyttet sammen med fleksibilitet, der betyder, at jo højere koefficient, desto lavere fleksibilitet og omvendt.

Muligheder for udviklingslandene

1) **Koefficient på 25 %**

Udviklingslandene har ikke mulighed for nogen fleksibilitet, dvs. mulighed for at beskytte særlige toldlinjer. Til gengæld bliver den maksimale told 25 % på alle bundne toldlinjer.

2) **Koefficient på 22 %**

Udviklingslande har mulighed for at beskytte en del af deres bundne toldlinjer. På bundne toldlinjer, der ikke er omfattet af fleksibilitet, kan tolden maksimalt andrage 22 %. Øvrige toldlinjer kan opnå én af to fleksibiliteter:

- Højst 10 % af NAMA-toldlinjer kan blive beskåret med mindre end formelreduktion forudsat, at reduktionerne ikke er mindre end halvdelen af formlen, og at disse toldlinjer ikke omfatter mere end 10 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.
- Som en undtagelse kan toldlinjer holdes ubundne, og disse toldlinjer sammen med NAMA-toldlinjer, der fritages fra formelreduktion, kan udgøre 5 %, forudsat at disse toldlinjer ikke overstiger 5 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.

3) **Koefficient på 20 %**

Udviklingslande har mulighed for at beskytte en del af deres toldlinjer. Den maksimale toldsats på bundne toldlinjer kan maksimalt andrage 20 %. For toldlinjer, der beskyttes, kan der opnås én af to fleksibiliteter:

- Højst 14 % af NAMA-toldlinjer kan blive beskåret med mindre end formelreduktion forudsat, at reduktionerne ikke er mindre end halvdelen af formlen, og at disse toldlinjer ikke overstiger 16 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.
- Som en undtagelse kan toldlinjer holdes ubundne, og disse toldlinjer sammen med NAMA-toldlinjer, der fritages fra en formelreduktion, kan udgøre 6,5 %, forudsat at disse toldlinjer ikke overstiger 7,5 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.

De foreslåede koefficienter vil medføre:

- For industrilande: At den maksimale toldsats vil være mindre end 8 %. Det vil betyde, at industrilande vil få bundne toldsats, som i gennemsnit ligger under 3 %, og maksimale toldsats, der er mindre end 8 % selv for de mest følsomme produkter.
- For udviklingslande: At den maksimale toldsats for lande, som anvender formlen, generelt vil være mindre end 25 %, afhængigt af den anvendte koefficient og fleksibilitet. Udviklingslande vil samtidig få mulighed for at beskytte en del af deres mest følsomme industritoldlinjer fra den fulde effekt af formlen under visse betingelser, som vedrører

omfanget af handelen med disse produkter, og forudsat at hele sektorer ikke udelukkes. Det enkelte udviklingsland kan på baggrund af sin toldstruktur og omfanget af særligt følsomme produkter vælge, hvilken koefficient og hvilken fleksibilitet, man ønsker at anvende (jf. boksen). Udviklingslande med en forholdsvis flad toldstruktur forventes at vælge en koefficient på 25 %.

Implementeringen vil skulle foretages gradvist over fem år for industrialiserede lande og ti år for udviklingslande regnet fra januar måned i det år, som følger efter indgåelsen af en aftale.

En særlig anti-koncentrationsklausul er også indeholdt i teksten for at sikre, at hele sektorer ikke udelukkes. Det betyder, at minimum 20 % af toldlinjerne eller 9 % af den totale importværdi i hvert toldkapitel vil skulle omfattes af den fulde formelreduktion.

De 32 fattigste lande, **LDC's**, skal ikke gennemføre nogen form for toldnedsættelse. Der er særlige regler for 31 **SVE's** og 12 udviklingslande med lave bindingsniveauer (dvs. at man for et stort antal toldlinjer ikke har bundet sig til en maksimal toldsats). Disse lande vil alene skulle bidrage til markedsadgang ved, at de gradvist skal øge antallet af produkter, hvis maksimale toldsats er bundet i WTO, og samtidig nedsætte spændet i forhold til den faktisk anvendte toldsats. Det vil medføre, at landene vil kunne fastholde højere gennemsnitlig told og vil opleve at få større fleksibilitet, hvad angår deres toldstruktur.

Udspillet omfatter også forhold vedrørende de senest optagede medlemslande, **RAM's**. Disse lande vil som udgangspunkt ikke blive forpligtet til toldnedsættelser ud over det, som aftales ved deres indtræden. Andre nyere medlemslande, såsom Kina, Taiwan og Kroatien, vil få en udvidet gennemførelsesperiode på yderligere tre år til at indfase deres Doha-forpligtelser udover, hvad der følger af deres optagelsesaftaler. Der er stadigvæk ikke opnået enighed omkring indfasningslængden.

Herudover gør der sig særlige forhold gældende for en række lande, bl.a. som følge af samarbejde i regionale aftaler:

- Sydafrika, Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland: Disse lande ville få øget fleksibilitet, men der udestår endnu en løsning for Sydafrika, der ønsker yderligere fleksibilitet. (Baggrunden herfor er, at Sydafrika i forhandlingerne under Uruguay Runden blev behandlet som industriland.)
- Venezuela, som har argumenteret for særbehandling som følge af en særlig koncentreret importstruktur og dets særlige udviklingsbehov.
- Uafklarede forhold mellem Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay (Mercosur) vedrørende beregning af værdien af handelsbegrænsninger, som bliver berørt af fleksibiliteten.

c) 2011 diskussion om sektorliberalisering

I løbet af 2009 og 2010 har der stort set ikke været forhandlet på grundlag af forslaget fra december 2008. I forlængelse af de politiske signaler, der blev givet på G20-mødet i Seoul i november 2010, blev der gjort endnu et forsøg på at nå til enighed på NAMA-området.

I forlængelse af 2008-erklæringen om eventuelt yderligere sektorspecifik markedsliberalisering har drøftelserne især vedrørt:

- Hvilke andre sektorer kan være genstand for yderligere toldnedsættelser, dvs. udover det, der er foreslået i 2008 igennem Swiss Formula?
- Hvilke lande skal deltage i gensidig toldliberalisering, for at kunne opnå tilstrækkelig støtte (og hvilke lande kan stå udenfor, men stadig drage fordel af markedsadgang under MFN-princippet)?
- Hvor store skal toldreduktionerne være i hver sektor, og bør de være de samme for de udviklede lande og vækstøkonomier, der deltager i den sektorspecifikke liberalisering?

Allerede i 2008, konkluderede formanden for Udvalget for Handelsforhandlinger, at der var ikke mindre end 14 sektorer under overvejelse. Blandt de vigtigste var kemikalier, elektronik/elektriske produkter, fisk og fiskeprodukter, skovbrugsprodukter, smykker, sportsudstyr, sundhedsprodukter, lægemidler og medicinsk udstyr og industrielle maskiner. Forslaget om liberalisering af miljøvarer bliver diskuteret i Arbejdsgruppen for Handel og Miljø.

I de første fem måneder af 2011 intensiveredes forhandlingerne. Mest interessant var diskussionerne over forskellige former for liberaliseringskonstellationer i hver sektor, idet der tages hensyn til antallet af lande, der vil være nødsaget til at deltage ('kritiske masse') for at tillade, at andre WTO-medlemmer kan 'free ride' under MFN-princippet.

Diskussionerne blev ofte afholdt på grundlag af en 'Product basket Approach', hvor hver sektor indeholdt adskillige 'kurve'. Hver kurv i en sektor kan herefter blive liberaliseret forskellig fra de andre kurve: En kurv med toldpositioner vedrører 100 % gensidig liberalisering og andre kurve med mindre ambitioner for de nye økonomier, mens der stadig kræves 100 % toldliberalisering for industrialiserede lande.

Især USA argumenterede for, at store vækstøkonomier som Kina skal deltage i flere sektorer, og placere flest toldpositioner i kurven med 100 % gensidig liberalisering.

De større vækstøkonomier (hvis deltagelse var nødvendig for at de forskellige sektoraftaler skulle kunne nå deres kritiske masse, som nævnt ovenfor) nægtede at acceptere sådanne forslag, især med henvisning til deres status som udviklingslande. EU forsøgte aktivt men uden held at mægle imellem de forskellige positioner. I slutningen af april 2011 konkluderede formanden for Handelsforhandlingskomiteén, at det ikke var muligt at bygge bro mellem de forskellige positioner.

d) Fjernelse af ikke-toldmæssige barrierer

Allerede i 2008 anførte formanden for Handelsforhandlingskomiteén de udestående emner i de kommende forhandlinger om ikke-toldmæssige barrierer. Diskussioner omkring disse spørgsmål har stået på siden 2008 og intensiveredes i foråret 2011 parallelt med forhandlingerne om toldliberalisering.

Ifølge Kommissionen er der fire horisontale forslag og fire sektorspecifikke forslag på bordet i øjeblikket:

Horisontale (tvær-sektorielle) forslag:

1. Procedurer for lettelse af løsninger af ikke-toldmæssige barrierer (også kaldet den horisontale mekanisme): Kort sagt, et forsøg på at etablere et 'SOLVIT-center' i WTO-medlemmer med henblik på at yde bistand til at løse tekniske barrierer.
2. Gennemsigtighed og god reguleringspraksis: Ideen er, at alle tekniske standarder bør findes på en enkelt webside, enten 'til download' eller via links.

3. Re-fabrikerede varer: Ideen er, at fastlægge ensartede principper for varer, der er blevet renoveret til standarden 'så god som ny', og dermed bliver behandlet som sådanne, forudsat at der forefindes en garanti til deres kvalitet.
4. International standardisering. En indsats for at opnå en fælles aftale om internationale standarder.

Sektor-specifikke forslag (sektor fagområder):

1. Mærkning af tekstiler, beklædning, fodtøj, og rejseartikler;
2. Fælles standarder og procedurer i motorkøretøjer;
3. Fælles standarder og procedurer i kemikalier;
4. Fælles standarder og procedurer i elektronik.

Selvom forslagene til ikke-toldmæssige barrierer ser ud til at gavne alle handelspartnere ligeligt og derfor bør udvikles uafhængigt af fremskridt vedrørende toldliberalisering, vil en opnåelse af enighed omkring de forskellige tekster være uadskilleligt tilknyttet de fremskridt, der opnås ift. toldliberalisering. Derfor vil forhandlingerne om disse tekster fortsætte og sandsynligvis ikke vil blive indgået, før en Doha-pakke for industrivarer er klar.

TJENESTEYDELSER

Doha Rundens forhandlinger om tjenesteydelser er en del af den indbyggede dagsorden fra Uruguay Rundens (1986-1994) afsluttende ministerkonference i Marrakesh i 1994. Her blev det besluttet, at der i januar 2000 skulle indledes forhandlinger om en liberalisering af handelen med tjenesteydelser. Dette konkretiseredes med Doha-erklæringen fra 2001, hvorved forhandlingerne blev indledt som en del af Doha Runden. Det blev for det første bekræftet, at tjenesteydelsesforhandlingerne indgik i den nye runde, og for det andet blev der fastsat frister for, hvornår WTO's medlemmer skulle fremlægge krav til hinanden om markedsadgang på tjenesteydelsesområdet samt tilbud om, hvad man kunne tilbyde hinanden.

Det understreges generelt i WTO's tjenesteydelsesforhandlinger, at disse skal føres med henblik på at fremme alle parter økonomiske udvikling samt på videreudvikling af udviklingslandene, herunder LDC'erne.

Ved Genève-mødet i juli 2004 bekræftede man Doha-mandatet for tjenesteydelser, og emnet indgik som et af de fire forhandlingsområder i rammeaftalen. Ministermødet i Hongkong i 2005 fastlagde forhandlingstemaerne, instrumenterne og forløbet. I forbindelse med ministermødet i juli 2008 afholdtes en særskilt 'Signalling Conference', hvor de væsentligste parter i relation til handel med tjenesteydelser gensidigt kunne give hinanden indikationer af, hvad et resultat på tjenesteydelsesområdet kunne indeholde.

Siden 'Signalling' konferencen i 2008 og de bilaterale møder i 2009 har der løbende været tekniske forhandlinger, men der er ingen betydelige fremskridt. Det forventes først, at der kan ske en reel fremdrift på serviceområdet, når der sker et gennembrud på landbrugs- og industritoldforhandlingerne.

Det er EU's klare holdning, at handel med tjenesteydelser er — og bør forblive — et forhandlingstema placeret parallelt med landbrug og industritold i Doha-forhandlingerne. Det er vigtigt for EU, at Doha Runden ender med et balanceret resultat mellem de forskellige forhandlingsemner. Dette kræver et ambitiøst resultat af forhandlingerne på tjenesteydelsesområdet. Derfor presser man også fra dansk og EU's side på for at opnå størst mulig markedsadgang i tjenesteydelsesforhandlingerne.

Tjenesteydelsesforhandlingerne er foregået gennem bilaterale forhandlinger og gennem de såkaldte plurilaterale forhandlinger, hvor landene på frivillig basis kan deltage i sektorspecifikke forhandlinger om yderligere liberalisering. Målet med de plurilaterale forhandlinger er at øge kvaliteten af forpligtelserne om markedsåbning inden for udvalgte sektorer, der har særlig interesse for en gruppe af lande.

I de plurilaterale forhandlinger er det vigtigt for EU, at der inden for hver af de sektorer, hvor der måtte være interesse i at forhandle yderligere liberalisering, opnås en kritisk masse af lande, der enten allerede har betydelige andele af den givne sektor, eller hvor der er et potentielt marked for afsætning af tjenesteydelser. Inden for søfartsområdet har det for Danmark været vigtigt, at en så bred gruppe af lande som muligt har deltaget i de plurilaterale forhandlinger, om end Danmarks prioritet på dette område er en egentlig multilateral aftale. En smallere plurilateral aftale kan frygtes hovedsageligt at inkludere OECD-lande, der i forvejen har et åbent marked på søfartsområdet, og dermed fjerne presset fra de lande, der står udenfor en sådan aftale. En multilateral aftale omfatter derimod alle WTO-landene, herunder de vækstøkonomier, der i fremtiden kun bliver mere betydningsfulde markeder for søfartsydelser.

Tjenesteydelsesforhandlingerne er af stor betydning for Danmark. Sektoren tegner sig for 2/3 af den danske økonomi og for knap 40 % af den danske eksport. WTO-tjenesteydelsesforhandlingerne er vigtige for Danmark, da danske virksomheder har behov for adgang til et varieret udbud af tjenesteydelser af høj kvalitet, ligesom danske tjenesteydelsesproducenter ved en omfattende WTO liberalisering vil opnå forbedret adgang til en lang række markeder.

WTO'S REGLER

Forhandlingerne om WTO's regelsæt – 'Rules' – omfatter tre emner, som Doha-ministermødet inkluderede i forhandlingsdagsordenen, nemlig aftalen om antidumping, aftalen om subsidier, og herunder specielt fiskerisubsidier, samt reglerne for regionale handelsaftaler. Målet for forhandlingerne er at præcisere og forbedre de eksisterende regler. Det er dog helt nyt, at der søges etableret regler specifikt for subsidier inden for fiskerisektoren. Det understreges, at de grundlæggende begreber og principper i aftalerne skal bevares, og at arbejdet skal tage særligt hensyn til udviklingslandene.

Både EU og Danmark arbejder for et forbedret WTO-regelsæt for anvendelsen af antidumping og subsidier. Den tidligere formand for forhandlingsgruppen, Valles Galmés (Uruguay), offentliggjorde i december 2008 et udkast til en tekst om antidumping og subsidier. Efterfølgende blev Dennis Francis (Trinidad og Tobago) valgt som ny formand i juni 2010 og igangsatte en systematisk gennemgang af alle udestående emner for forhandlingerne. I november 2011 blev Ambassadør McCook fra Jamaica udpeget som afløser for Dennis Francis. Den generelle baggrund for forhandlingerne om antidumping og subsidier er fortsat det 'roadmap', som Valles Galmés fremlagde i juli 2008.

Medlemmerne af forhandlingsgruppen vedbliver med at være meget uenige om en række udestående spørgsmål, herunder bl.a. 'zeroing', der giver en udvidet mulighed for at anvende antidumpingtold.

På området for fiskerisubsidier offentliggjorde formanden i slutningen af 2008 en række detaljerede spørgsmål vedrørende fiskerisubsidier. Dette såkaldte 'roadmap' blev drøftet i 2009 og først i slutningen af 2010 og 2011 begyndte medlemslandene igen at levere forslag til forhandlingerne. Desværre har hverken roadmap-drøftelserne eller de seneste forslag vist tegn på større fleksibilitet til enighed om en aftale, men har tværtimod cementeret parternes principielt forskellige holdninger.

Den tidligere formand Dennis Francis måtte ved den samlede afrapportering til Det Generelle Råd i april 2011 konstatere, at parterne stadig har meget forskellig opfattelse af, hvilke subsidier, der skal underlægges restriktioner og i hvilken grad subsidier medvirker til overkapacitet og overfiskeri.

WTO-aftalen om subsidier

Aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger behandler et spørgsmål, der altid har været omstridt i international handel. Generelt dækker subsidier over statsstøtte, som ydes til producenter af varer og tjenesteydelser. Subsidier kan skabe en kunstig ændring af omkostninger og priser, som kan give virksomheder en fordel i konkurrencen. Subsidier kan imidlertid også ses som udtryk for et politisk ønske om at tilgodese særlige hensyn, som ikke vil blive fremmet under almindelige markedsforhold, fx egnsudvikling, miljøbeskyttelse eller energibesparelse. Subsidier, som i ét land betragtes som en naturlig politisk foranstaltning, kan af andre lande blive opfattet som unfair konkurrence. Dermed er subsidier blevet et oplagt emne for international regulering.

På subsidieområdet arbejder EU generelt for at skabe klarere regler, som under hensyntagen til de særegne forhold i de forskellige sektorer kan føre til en væsentligt reduceret anvendelse af subsidier. For så vidt angår subsidier i fiskerisektoren har EU blandt andet været fortalende for at forbyde kapacitetsfremmende offentlig støtte, som kan have en skadelig virkning på fiskebestandenes bæredygtighed. Det er en linje, som Danmark har fulgt internt i EU i forbindelse med reformen af den fælles fiskeripolitik i 2003, ved udformningen af reglerne for støtte i den nye europæiske fiskerifond i 2006 og den igangværende fiskerireform i EU.

I WTO-drøftelserne har der dannet sig to indgangsvinkler til subsidieproblematikken: En 'top-down' tilgang, hvor subsidier som udgangspunkt forbydes, men med undtagelser for visse tilladelige subsidier, og en 'bottom-up' tilgang, hvor subsidier som udgangspunkt er tilladte, men med undtagelser, der beskriver forbudte subsidier. Kommissionen og EU's medlemslande drøfter løbende de spørgsmål, som Kommissionen bringer op i WTO-forhandlingerne, og som kan medvirke til præcisering og forbedring af de gældende regler. I det seneste tekstudkast er det tidligere udkast til juridisk tekst erstattet af et 'roadmap', der identificerer de vigtigste udestående spørgsmål omkring reglernes struktur og grundprincipper.

For så vidt angår regionale handelsaftaler har der siden december 2010 været en gennemgang af de midlertidige transparensmekanismer, som blev etableret i 2006.

HANDELSLETTELSE

Handelslettelse blev første gang taget op i WTO ved ministerkonferencen i Singapore i 1996. Ministerkonferencen besluttede at sætte et udredningsarbejde i gang med henblik på at lette toldbehandlingen af varer og forenkle GATT-reglerne på området. Efter flere års forberedelser blev emnet inkluderet i DDA-forhandlingerne i 2004.

Med handelslettelse forstås lettere adgang for varer til at bevæge sig over grænser, fx ved forenkling af de regler og administrative procedurer mv., der gælder i forbindelse med import og toldbehandling. Behandlingen af handelslettelse tager udgangspunkt i de relevante GATT-artikler.

I forhandlingerne om handelslettelse er der gennem årene gjort en række fremskridt på teknisk plan. Medlemmerne har under forhandlingsprocessen fremlagt en række konkrete forslag.

Gennem 2011 fortsatte forhandlingerne om handelslettelse parallelt med de øvrige forhandlinger i Doha-udviklingsrunden. Der blev derfor ikke opnået væsentlige fremskridt i 2011. Reelt må det imidlertid forventes, at forhandlingerne om handelslettelse ville kunne afsluttes relativt hurtigt, hvis øvrige emner i de bredere Doha forhandlinger falder på plads.

Implementeringen af aftalen vil under alle omstændigheder være meget ressourcekrævende og stille tekniske krav (fx i forb. med elektronisk toldbehandling), hvilket bl.a. vanskeliggør udviklingslandenes involvering. Man prøver derfor at tilgodese udviklingslandenes og specielt de mindst udviklede landes behov. Det er på den baggrund et afgørende element i forhandlingerne, at der sikres den nødvendige tekniske bistand til de lande, som ikke har kapacitet til at gennemføre de foreslåede ændringer. Til dette formål gennemføres der i WTO-regi særlige træningsprogrammer, ligesom multi- og bilaterale donorer – herunder EU – har betydelige programmer indeholdende teknisk assistance på området.

Det indgår også i de overvejelser, man har gjort sig i forhandlingsgruppen, at en målrettet indsats i forhold til handelslettelse samtidig også indirekte vil være en indsats mod korruption. Dette kan bl.a. sikres gennem øget transparens i form af offentliggørelse af alle regler på import- og eksportområdet, hvilket er et af de forslag, der har været behandlet i Doha-Runden.

Handelslettelse er en del af WTO-arbejdet, der ofte er overset i den offentlige debat. Dette på trods af, at der er meget store gevinster at hente ved handelslettelser. Der er således lavet beregninger, som viser, at en global handelslettelsesindsats kunne give gevinster svarende til op til 15 % af værdien af verdenshandelen. Hertil kommer, at alle lande vil kunne drage fordel af handelslettelser, og at der ikke er nogen tabere i dette spil. Af denne grund fremhæves handelslettelse ofte som et del-element, der kunne blive genstand for en delaftale i overensstemmelse med Doha-mandatets artikel 47.

Fra dansk side støttes bestræbelserne for at lette handelen over grænserne.

Relevante GATT-bestemmelser

Artikel V: Transitfrihed

Varer, skibe og andre befordringsmidler, der passerer et tredje medlems territorium på vej mellem to andre medlemmer, skal have ret til transit uden diskrimination og på basis af MFN-princippet. De bedst egnede ruter skal anvendes, og der kan stilles krav om passage ved rette toldsted, men trafikken må ikke udsættes for unødige forsinkelser eller restriktioner og skal være fritaget for told og afgifter, bortset fra afgifter, der står i rimeligt forhold til administrationsomkostninger og andre ydelser i forbindelse med transittrafikken.

Artikel VII: Værdiansættelse til toldberegning

Anvendelse af ensartede principper ved ansættelse af en vares værdi med henblik på toldberegning. Reduktion og begrænsning af antallet af afgifter samt forenkling af import- og eksportregler. Afgifter skal begrænses til at dække den service, som faktisk bliver ydet.

Artikel X: Offentliggørelse og administration af bestemmelser vedrørende handel

Medlemmerne skal offentliggøre deres handelslovgivning og administrative regler, således at handlende og regeringer har let adgang til informationer om gældende regler. Hvis en regel ikke er offentliggjort, er der forbud mod, at den håndhæves. Medlemmer skal håndhæve deres love, regler, kendelser og afgørelser på en ensartet, upartisk og rimelig måde.

TRIPS, HERUNDER ACTA

TRIPS-aftalen er (sammen med GATT- og GATS-aftalerne) en af hovedsøjlerne i WTO-samarbejdet. Aftalen blev forhandlet og indgået som del af Uruguay Runden. TRIPS dækker over handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). TRIPS-aftalen bygger på de normale GATT-principper vedrørende national behandling og MFN-status. Aftalen er baseret på andre, eksisterende aftaler om intellektuel ejendomsret, i første række Paris- og Bernkonventionen, men supplerer og udbygger disse. TRIPS skal ses som et supplement til det arbejde, der udføres i FN's organisation vedrørende intellektuel ejendomsret (WIPO).

TRIPS-Aftalen omhandler bl.a. copyright, varemærker, industrielt design, patenter samt beskyttelse af design af integrerede kredse. Yderligere er håndhævelse af bestemmelserne et vigtigt element i aftalen.

Endvidere er teknologioverførsel indarbejdet som et generelt aspekt i TRIPS-aftalen. Dette er samtidig et forsøg på at skabe forbindelse mellem på den ene side de udviklingslande, der argumenterer, at de bliver tabere i et system for håndhævelse af IPR, da de fleste rettigheder tilhører de udviklede lande, og på den anden side virksomheder og producenter i udviklede lande, som fremhæver, at det uden beskyttelse af IPR ikke kan betale sig at udvikle nye produkter og teknologier.

I Doha Runden indgår tre aspekter af TRIPS:

Et særligt problem har været udviklingslandenes adgang til nødvendig medicin, hvor patenter mv. kunne forhindre udviklingslande i at forsyne deres befolkninger med livsnødvendig medicin i tilfælde af epidemier o.l. Spørgsmålet blev taget op i en særskilt erklæring i forbindelse med igangsættelsen af Doha-forhandlingsrunden ved WTO-ministerkonferencen i 2001. Efterfølgende er der blevet forhandlet og indgået en aftale, som giver adgang til at udstede tvangslicenser til produktion af patentbeskyttet medicin i særlige tilfælde, og som sikrer muligheden også for udviklingslande uden egen produktionskapacitet.

Et andet område er forholdet mellem TRIPS og FN-konventionen om biodiversitet, hvilket bl.a. beskytter oprindelige og lokale samfunds traditionelle viden og praksis. Et hovedspørgsmål i forholdet mellem de to regelsæt er udnyttelsen af for eksempel plantedele som aktive stoffer i ny medicin, og i hvilket omfang der kan ske patentering deraf. Udviklingslande, der ofte er hjemsted for de planter, der benyttes, er selvsagt interesserede i at opnå fordele og økonomisk udbytte af udnyttelsen af deres naturressourcer, viden osv., mens de, der udvikler produkter på basis deraf, selvsagt er interesserede i retten til at etablere patenter.

Endelig er geografiske indikationer genstand for diskussion. TRIPS-aftalen har som udgangspunkt beskyttet anvendelsen af geografiske indikationer, primært med henblik på at beskytte forbrugere mod vildledning ved at foregive en falsk oprindelse af et produkt. Derudover er betegnelser for vin og spiritus (fx champagne og tequila) yderligere beskyttet, også udover hvad forbrugerhensyn tilsiger. De igangværende TRIPS-forhandlinger omfatter primært udarbejdelse af et register over specielt beskyttede geografiske betegnelser for vin og spiritus. Derudover ønsker en række af WTO's medlemmer, herunder EU, at den stærkere beskyttelse, som kendes fra vin og spiritus-området, udstrækkes til også at finde anvendelse for andre produkter, specielt fødevarer. Efter langvarige forhandlinger er det fortsat ikke lykkedes indenfor TRIPS at afslutte forhandlingerne om et multilateralt register over geografiske indikationer for vin og spiritus.

Set ud fra et dansk synspunkt ønskes det, at hele TRIPS-området i videst muligt omfang inkluderes under internationale regelsæt med mulighed for konfliktløsning. Det er ligeledes dansk holdning, at der skal tages størst muligt hensyn til de mindst udviklede lande. Med hensyn til geografiske indikationer er man interesseret i bedre håndhævelse af rettigheder, men samtidig af den opfattelse, at mange geografiske navne knyttet til fx fødevarer er generiske (dvs. fungerer som typebetegnelse).

Hele området for intellektuelle ejendomsrettigheder er af stor vigtighed for EU og indgår derfor også, når der forhandles bilaterale eller regionale frihandelsaftaler, hvor sigtet er, at der opnås aftaler, der går videre, end hvad WTO-reglerne indebærer.

ACTA-traktaten (Anti Counterfeiting Trade Agreement) er forhandlet i perioden 2007-10 og indgået mellem Australien, Canada, EU, Japan, Korea, Mexico, Marokko, New Zealand, Singapore, Schweiz og USA. Formålet med ACTA er at opnå en bedre international håndhævelse af immaterielle rettigheder, såsom ophavsrettigheder og patenter. Det gælder blandt andet civil- og strafferetlig håndhævelse, håndhævelse i det digitale miljø og grænsekontrol. Traktaten udbreder de regler om håndhævelse af rettigheder, man allerede har i EU, til en række lande uden for EU, som er vigtige samhandelspartnere for Danmark og EU. Traktaten gør det dermed lettere for virksomhederne at håndhæve deres rettigheder, bl.a. i USA, Japan, Korea, Mexico, Marokko, New Zealand, Singapore og Schweiz.

EU's ministerråd godkendte den 15. december 2011, at traktaten kunne undertegnes af EU's medlemslande. Aftalen træder først i kraft for Danmark og EU's vedkommende, når traktaten er godkendt af Europaparlamentet og ratificeret af alle EU's medlemslande, herunder Danmark.

På sigt er det EU's forhåbning, at også vækstøkonomier som Kina og Indien vil tiltræde ACTA.

Undertegnelsen af ACTA aftalen førte til en omfattende offentlig debat i en række EU-lande, herunder Danmark, bl.a. om traktatens overensstemmelse med EU's grundlæggende rettigheder og om hvorvidt der var tilstrækkelig åbenhed under forhandlingerne. Der udtryktes endvidere bekymring for, at aftalen ville begrænse friheden på internettet samt adgangen til livsvigtig medicin for udviklingslandene.

Det er vurderingen fra dansk side, at aftalen ikke vil kræve lovændringer i Danmark. Og EU-kommissionen vurderer ligeledes, at aftalen ikke kræver ændringer af EU-lovgivningen. ACTA ændrer ikke ved de regler, som eksisterer for at give udviklingslandene adgang til livsvigtig medicin på rimelige vilkår. ACTA begrænser ligeledes ikke borgernes adgang til internettet og indfører ikke censur af hjemmesider. ACTA indeholder ikke bestemmelser, som påfører internetudbydere et juridisk ansvar for indholdet af materialet på internettet udover det, som allerede følger af de gældende EU-regler, herunder bl.a. E-handelsdirektivet, og dansk lovgivning.

Ligesom Europa-Parlamentet er Folketinget løbende holdt orienteret om ACTA forhandlingerne. Kommissionens mandat til forhandlingerne blev forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering den 7. december 2007. Udenrigsministeren var i samråd om ACTA i Folketingets Europaudvalg den 19. marts 2010 og tog forhandlingsoplægget i ACTA-forhandlingerne med i forbindelse med den ordinære forelæggelse af Rådet for Generelle Spørgsmål og Rådet for Udenrigsanliggender. Den 7. december 2010 oversendte Udenrigsministeriet et samlenotat om ACTA til Folketingets Europaudvalg, der blev fulgt op af en ordinær mundtlig forelæggelse af forhandlingsresultatet til orientering i forbindelse med udenrigsministerens ordinære forelæggelse af Rådet for generelle spørgsmål og Rådet for udenrigsanliggender den 10. december 2010.

HANDEL OG MILJØ

I Doha lykkedes det EU at få sat handel og miljø på dagsordenen for den nye forhandlingsrunde. Som led i Doha Rundens overordnede målsætning indeholder ministererklæringen fra Doha-konferencen en bestemmelse om, at handel, miljø og bæredygtig udvikling skal understøtte hinanden. Mere specifikt fastslås det, at WTO-medlemmerne skal igangsætte forhandlinger om:

- Forholdet mellem eksisterende WTO-regler og handelsbestemmelserne i multilaterale miljøkonventioner (MEA'er).
- Procedurer for informationsudveksling og observatørstatus mellem de multilaterale miljøkonventioners sekretariater og de relevante WTO-komiteer.
- Liberalisering af handelen med miljøvarer og -tjenesteydelser gennem reduktion af told- og ikke-toldmæssige barrierer.

EU har – oftest støttet af en gruppe af såkaldte 'miljøvenner' – meget ihærdigt forsøgt at drive forhandlingerne fremad på forskellig vis. Man har i flere omgange fremsat forslag om en liste over miljøvenlige varer, der af forskellige miljøhensyn burde være genstand for liberalisering i forbindelse med Doha-forhandlingerne. Under forberedelserne af up COP15 påbegyndte EU og USA konsultationer blandt udvalgte lande om muligheden for væsentligt øget markedsadgang for en snes 'klimavenlige' varer uden krav om gensidighed for de (ulands)medlemmer af WTO, som ikke ser sig i stand til at indgå i en sådan aftale. Disse konsultationer har imidlertid endnu ikke ført til et konkret resultat.

Generelt har EU – med stærk dansk støtte – understreget, at miljø- og klimahensyn ikke må misbruges til skjult protektionisme, men derimod skal fremme handel, udvikling og miljø. Danmark har gennem lang tid arbejdet aktivt for, at EU fremmer miljøhensyn i WTO-forhandlingerne. Det danske udgangspunkt er, at handel, miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling indbyrdes skal understøtte hinanden uden at belaste udviklingslandene med unødige handelshindringer.

HANDEL OG UDVIKLING

Den igangværende forhandlingsrunde i WTO tager for første gang udgangspunkt i en 'udviklingsdagsorden'. Ministererklæringen fra 2001 indeholder adskillige henvisninger til nødvendigheden af at placere udviklingslandenes interesser og behov i hjertet af forhandlingerne, at der tilbydes udviklingslandene yderligere markedsadgang, at der udarbejdes balancerede regler, og at der ydes bistand med henblik på at sikre udviklingslandene en andel af verdenshandlen i overensstemmelse med deres behov for økonomisk udvikling.

På WTO's ministerkonference i Hongkong i december 2005 opnåedes der enighed om en 'udviklingspakke' som led i DDA-forhandlingerne, hvilket bl.a. giver sig udslag i, at udviklingslandene skal have særlig og differentieret behandling (S&DT) på en række konkrete områder. Centralt står bestemmelsen om, at de mindst udviklede lande ikke skal påtage sig nye WTO-forpligtelser, hvis det strider mod deres udviklings-, finansielle eller handelsmæssige behov, eller hvis landene ikke har tilstrækkelig administrativ og institutionel kapacitet.

Et andet område af stor betydning er hensigtserklæringerne fra WTO-ministerkonferencen i 2005 om, at de industrialiserede lande samt udviklingslande, der måtte være i stand til det, bør give told- og kvotefri markedsadgang for mindst 97 % af produkterne fra alle mindst udviklede lande (LDC's). Tilsagnet træder senest i kraft samtidig med en eventuel Doha-aftales ikrafttræden, men monitorering af implementeringen pågår allerede i WTO. Alle industrialiserede lande (Australien, Canada, Japan, New Zealand, Norge, Schweiz og EU) på nær USA lever allerede op til

hensigtserklæringen. Enkelte udviklingslande (fx Indien, Kina og Brasilien) giver enten allerede eller er på vej til at yde toldfri markedsadgang til LDC'erne i betydelig omfang. I 2010 udgjorde LDC'ernes andel af den samlede verdensvareeksport 1,08 %, hvilket svarer til en årlig stigning på ca. 16 % siden 2000. I samme periode er den samlede verdensvareeksport steget med 9 %.

Trods meget aktive bestræbelser i begyndelsen af 2011 lykkedes det ikke at skabe et gennembrud i forhandlingerne om en bred DDA-aftale. I stedet fokuserede man i løbet af foråret og sommeren 2011 på at nå til enighed om en delaftale med et stærkt udviklingsorienteret fokus. Udviklingsdelene skulle udgøres af en såkaldt LDC-minipakke indeholdende 1) toldfri markedsadgang til LDC'er, 2) gunstige oprindelsesregler, 3) aftale vedr. begrænsning af bomuldssubsidier og 4) 'LDC-waiver' vedr. præferentiel markedsadgang for tjenesteydelser. Det lykkedes imidlertid ikke at nå til enighed herom, og på WTO-ministerkonferencen i Genève den 15.-17. december 2011 blev der i stedet vedtaget en mere smal pakke. Denne omfatter en LDC-waiver for tjenesteydelser, en forlængelse af implementeringsfrister i henhold til TRIPS-aftalen, samt et mandat til WTO til at drøfte og vedtage reviderede retningslinjer for optagelser af LDC'er i WTO.

Blandt WTO-medlemslandene er der en generel anerkendelse af, at øget markedsadgang for udviklingslandene, herunder LDC'erne, ikke er tilstrækkeligt i sig selv. Der er behov for at sikre midler til handelsrelateret bistand, 'Aid for Trade', (AFT) således at udviklingslandene bliver i stand til at udnytte deres markedsadgang og dermed bruge international handel til at skabe vækst, beskæftigelse og fattigdomsbekæmpelse.

AFT har siden WTO-ministerkonferencen i Hongkong i 2005 været genstand for betydelig opmærksomhed i WTO. I den forbindelse har der i henholdsvis 2007, 2009 og 2011 været afholdt WTO-ministerkonferencer om AFT. Den seneste konference fandt sted i Genève i juli 2011, hvor fokus var på resultaterne og effekterne af den hidtidige AFT indsats. Konferencen konsoliderede AFT konceptet og fremhævede eksempler på, at AFT indsatsen har bidraget positivt til, fx øget eksport, øget beskæftigelse, bedre muligheder for kvinder og reduceret transporttid for varer. Der er dog fortsat behov for øget monitorering og evaluering, særligt i relation AFT's effekter i relation til reduktion af fattigdom.

AFT dækker over såvel direkte handelsrelaterede aktiviteter, som fx øget forståelse af handelspolitiske interesser, udarbejdelse af eksportstrategier mv., men også bredere økonomiske områder, såsom opbygning af konkurrencedygtig produktionskapacitet og infrastruktur, herunder energi. Særligt infrastrukturprogrammer og projekter er medvirkende til, at AFT fra OECD-landene udgør ca. 35 % af verdens officielle udviklingsbistand, dvs. ca. USD 40 mia. hvilket er en stigning på 60 % fra 'baseline' perioden 2002-2005. EU's (Kommissionens og medlemslandenes) samlede AFT beløb sig i 2009 til ca. EUR 10,5 mia., således at EU er blandt de største bidragsydere af AFT.

Danmark yder årligt i alt ca. DKK 30 mio. i multilateral AFT bistand til forskellige Genève-baserede organisationer, herunder bl.a. til WTO's programmer for AFT. Størstedelen af den samlede danske AFT bistand kanaliseres dog via den bilaterale udviklingsbistand.

WTO'S TVISTBILÆGGELSE

Ved WTO-ministerkonferencen i Marrakesh i 1994 blev det aftalt, at man inden for fire år skulle revidere den aftale, der ligger til grund for WTO's nuværende tvistbilæggesystem, den såkaldte 'Forståelse for tvistbilægelse' (forståelsen omfatter regler og procedurer for bilægelse af tvister – på engelsk 'Dispute Settlement Understanding' eller DSU). Arbejdet blev påbegyndt i slutningen af 1997, men adskillige tidsfrister er sidenhen blevet overskredet, og det er nu besluttet ikke længere

at arbejde efter en tidsbestemt frist. I erklæringen fra Doha ministerkonferencen i 2001 gentog medlemmerne intentionen om en revision af aftalen.

Doha Development Agenda om tvistbilæggelse

'We agree to negotiations on improvements and clarifications of the Dispute Settlement Understanding. The negotiations should be based on the work done thus far as well as any additional proposals by members, and aim to agree on improvements and clarifications not later than May 2003, at which time we will take steps to ensure that the results enter into force as soon as possible thereafter.'

(Doha Development Agenda, work programme para 30)

Forhandlingerne vedrørende tvistbilæggelsessystemet er således ikke en formel del af den samlede Doha Runde, men foregår parallelt.

EU har en ambitiøs dagsorden og har foreslået en række grundlæggende ændringer, samt fremlagt forslag om øget gennemsigtighed i tvistbilæggelsessystemet i WTO. Forslaget indebærer indførelse af en permanent panelinstans og et udvidet appelorgan til behandlingen af tvister. USA har ligeledes insisteret på øget gennemsigtighed i WTO's tvistbilæggelsessystem, herunder bl.a. fri adgang under sagsfremlæggelserne. EU har fremlagt forslag om, at såfremt der var enighed blandt de involverede parter om at holde åbne panelhøringer, skulle man tillade dette. Andre WTO-medlemmer — som Japan og Mercosur-landene — mener, at revisionen bør holde sig til nogle få tekniske justeringer af aftalen.

Danmark har interesse i et velfungerende internationalt system til håndtering af handelspolitiske tvister og støtter derfor op om EU's linje. Desuden lægges der fra dansk side vægt på at forbedre udviklingslandenes muligheder for at gøre brug af tvistbilæggelsessystemet, herunder bl.a. igennem bistand til udviklingslande i forbindelse med bilæggelse af handelstvister i WTO. Der er ikke fastlagt nogen specifik deadline for afslutningen af revisionen af tvistbilæggelsessystemet, men håbet er, at en samlet revideret aftale kan foreligge samtidig med en afslutning af Doha Runden. De seneste forhandlinger har koncentreret sig om tredjepartsrettigheder, offentlig adgang til sagsfremlæggelsen ved panelhøringer, adgang til amicus curiae indlæg (betyder 'ven af retten': Hvis en part eller en organisation er interesseret i et emne i en sag, hvor den ikke selv er sagsøger, kan den indgive et indlæg eller argumentere i sagen) samt præcisering af omfanget af notifikationsforpligtelsen i forbindelse med opnåelse af enighed mellem parterne i en tvist.

Formanden fremlagde i juli 2008 et konsolideret udkast til juridisk tekst, som medlemslandene i november 2008 anerkendte som udgangspunktet for det videre arbejde. I 2009 og 2010 gennemførte formanden konsultationer og vurderede i april 2011, at man blandt andet var tæt på enighed om sekvensering og post-retaliering, havde udført konstruktivt arbejde om tredjepartsrettigheder, tidsbesparelse samt nået væsentlige resultater for så vidt angik suspendering af panelprocedurer. Ud over den endelige afslutning af drøftelser herom udestår dog stadig enighed om emner som panelsammensætning, fortrolig information, transparens og særlige forhold for udviklingslande.

Om end der således udestår en række forhandlinger om forbedringer af tvistbilæggelsessystemet, er det væsentligt at bemærke, at det eksisterende tvistbilæggelsessystem i dag nyder bred anvendelse og således spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre medlemmernes overholdelse af deres WTO-forpligtelser. Det illustreres bl.a. af, at WTO's tvistbilæggelsesmekanisme i 2009 rundede sag nummer 400 anlagt for overtrædelse af WTO-forpligtelser.

LØBENDE SAGER I WTO

Parallelt med forhandlingerne om nye aftaler, foregår der et dagligt, løbende arbejde i WTO med at sikre, at de forpligtelser, der allerede eksisterer som følge af de tidligere indgåede aftaler, efterleves af medlemmerne. Dette omfatter bl.a. drøftelse i WTO's komiteer af udviklingen inden for de forskellige aftaleområder og af medlemmernes nationale foranstaltninger og regler.

For en række områder skal medlemmerne anmelde lovgivning og nye foranstaltninger til WTO (notifikation) med henblik på at muliggøre en diskussion og vurdering deraf. For sager, der ikke kan afklares af den vej, er der mulighed for at anvende WTO's særlige system for tvistbilæggelse. Desuden eksisterer en særlig procedure, hvor medlemmernes handelspolitik periodisk bliver gennemgået horisontalt. Disse dele af WTO's løbende arbejde beskrives nærmere i det følgende. Endvidere redegøres for forhandlingerne om nye medlemmers optagelse i WTO.

TVISTER

EU er for øjeblikket aktivt involveret i 42 WTO-tvister; 18 af disse sager er anlagt af EU og 24 af sagerne er anlagt mod EU. Tvisterne inddrager 16 af EU's handelsparter: Argentina, Brasilien, Canada, Colombia, Ecuador, Filippinerne, Honduras, Indien, Japan, Kina, Kinesisk Taipei, Nicaragua, Norge, Panama, Thailand og USA.

Hovedparten af EU's tvister i WTO involverer USA. I de fleste af disse tvister er EU sagsøger, hvorimod EU er sagsøgt i 5 af tvisterne. Her er der tale om GMO-, hormon-, banan-, og flystøttesagerne samt sagen om Information Technology Agreement. Flertallet af sagerne, hvor EU har anlagt sag mod USA, vedrører tvister om misbrug af defensive handelsinstrumenter.

EU er også involveret i flere sager mod Kina. Sagerne, hvor EU har anlagt sag mod Kina, vedrører tvister om tjenesteydelser, anti-dumping foranstaltninger og råvarer. Bilag 4 (side 76) indeholder en nærmere beskrivelse af tvisterne.

Hvordan virker WTO's tvistbilæggelse?

WTO's tvistbilæggelsesorgan er et domstolslignende system, som afgør uenigheder mellem medlemslandene om deres opfyldelse af WTO-aftalerne. Det kan være brud på WTO-princippet om ens handelsbetingelser, fx ens todsatser for alle parter, eller brud på princippet om ens vilkår for egne og andre WTO-landes virksomheder. Afgørelserne i tvistbilæggelsessystemet er bindende for medlemmerne. Der kan ske følgende, fra en sag er rejst, til en dom er afsagt:

- Når ét WTO-medlem har klaget over et andet, indledes processen med 60 dage til konsultationer, hvor man forsøger at nå en forhandlingsløsning.
- Lykkes dette ikke, anmodes der om nedsættelse af et tvistpanel, dvs. en WTO-domstol, hvor parterne fører deres sag.
- Panelet træffer afgørelse senest et år efter, at sagen er rejst.
- Panelets afgørelse kan appelleres til WTO's appelorgan.
- Sagens taber skal senest 30 dage efter afgørelsen tilkendegive, om den agter at følge (appel)panelets afgørelse og i givet fald, hvorledes problemet forventes udbedret.
- Hvis sagens taber ikke vil efterleve afgørelsen, forhandler parterne om en økonomisk kompensation til det forurettede land.
- Kan parterne ikke blive enige, beder den forurettede part om lov til at indføre straffold.

Der synes at være en tendens i retning af, at udviklingslande i stigende grad benytter sig af tvistbilæggelsessystemet. Dette er positivt i EU's optik, idet det generelt har været vanskeligt for udviklingslandene at benytte sig aktivt af tvistbilæggelsessystemet. EU støtter således initiativer, der har til formål at forbedre udviklingslandenes adgang til systemet, herunder bl.a. tilbud om teknisk bistand.

Herudover kan registreres en tendens til, at parterne i sager, der behandles i WTO's tvistbilæggelsessystem, i stigende grad benytter sig af mulighederne for at tillade åbne høringer med adgang for udenforstående.

TRADE POLICY REVIEWS (TPR)

Betegnelsen 'Trade Policy Reviews' (TPR) dækker over regelmæssige gennemgange i WTO af de enkelte medlemmers handelspolitik. Formålet er at bidrage til en forbedret efterlevelse af WTO-regler og -forpligtelser og at smidiggøre det multilaterale systems funktion. TPR-mekanismen sigter mod at opnå en større grad af transparens og en bedre forståelse af medlemmernes handelspolitiske regler og praksis. Mekanismen gør det muligt for den samlede medlemskreds kollektivt at vurdere de enkelte medlemmers handelspolitik inden for alle de områder, der dækkes af WTO-aftalerne, og at bedømme virkningen i forhold til WTO-systemet og dets funktion. Gennemgangene sker på baggrund af det enkelte medlems økonomiske situation og dets eventuelle særlige udviklingsmæssige behov, såvel som dets konkrete handelsmæssige situation. Det er ikke hensigten, at de handelspolitiske gennemgange skal tjene som grundlag for forhandling eller gennemførelse af konkrete forpligtelser, ligesom TPR ikke skal træde i stedet for muligheden af at forfølge sager inden for rammerne af tvistbilæggelsessystemet.

De fire største WTO-medlemmer (EU, USA, Kina og Japan) er genstand for behandling hvert andet år, mens de næste 16 medlemmer efter størrelsen af deres udenrigshandel gennemgås hvert fjerde år. De resterende lande bliver undersøgt hvert sjette år. Imidlertid kan der aftales et længere interval for de mindst udviklede lande (LDC's).

I løbet af de 22 år TPR-mekanismen har eksisteret, er der blevet gennemført i alt 338 reviews, der dækker 141 af de 153 medlemmer, som tilsammen omfatter 89 % af verdenshandelen og 96 % af medlemmernes handel (NB: disse beregninger inkluderer ikke de nyoptagne WTO-medlemmer: Rusland, Samoa, Vanuatu og Montenegro). Der er gennem de senere år lagt større vægt på gennemgangen af mindst udviklede lande, og ved udgangen af 2011 var 29 af de 32 mindst udviklede medlemmer blevet gennemgået (jf. boksen for en samlet oversigt over handelspolitiske gennemgange i 2009-12). I 2011 blev den fjerde og seneste vurdering af TPR-mekanismen gennemført, og her bekræftede medlemmerne på ny relevansen af mekanismen samt at mekanismen fungerer effektivt og bidrager til opnåelsen af WTO's mål. Dog var der enighed om, at det vigtigste formål med denne fjerde vurdering ville være at strømline mekanismen således at dens målsætninger opnås mere effektivt.

Handelspolitiske gennemgange af WTO-medlemmer (angivet i kronologisk rækkefølge)

2009

Guatemala, Japan, Brasilien, Fiji, EU, Mozambique, Salomonøerne, New Zealand, Marokko, Guyana, Zambia, Chile, Maldiverne, Botswana, Lesotho, Namibia, Sydafrika, Swaziland, Niger, Senegal, Georgien.

2010

Malaysia, El Salvador, Kroatien, Armenien, Albanien, Kina, Malawi, Kinesiske Taipei, Gambia,

Handelspolitiske gennemgange af WTO-medlemmer (angivet i kronologisk rækkefølge)

Honduras, USA, Benin, Burkina Faso og Mali, Belize, Sri Lanka, Papua New Guinea, Den demokratiske republik Congo, Hongkong.

2011

Jamaica, Japan, Australien, Paraguay, Canada, Nigeria, EU, Indien, Mauretanien, Guinea, Zimbabwe, Cambodia, Ecuador, Thailand.

2012 (planlagt)

Saudi Arabien, Nepal, Kuwait, Tyrkiet, Trinidad og Tobago, Filippinerne, De Forenede Arabiske Emirater, Uruguay, Kina, Colombia, Elfenbenskysten, Guinea-Bissau og Togo, Singapore, Korea, Bangladesh, Norge, East African Community (EAC) (Kenya, Tanzania, Uganda, Burundi og Rwanda), Israel, Island, Nicaragua og USA.

OPTAGELSE AF NYE MEDLEMMER I WTO

WTO har 157 medlemmer. I 2011 afsluttede Rusland sine optagelsesforhandlinger, og Rusland ventes at blive medlem fra august 2012. Rusland er langt den største økonomi uden for WTO, og medlemskabet må ses som en styrkelse af WTO som organisation.

Rusland er EU's tredjevigtigste samhandelspartner efter USA og Kina. Der er derfor store forventninger til stigende samhandel og investeringer som følge af den forbedring af det russiske erhvervs-klima, der forventes at følge af WTO-medlemskabet.

Følgende andre lande afsluttede forhandlinger i 2011: Vanuatu, Samoa, Montenegro. Flere andre er på vej til WTO-medlemskab, især følgende lande er langt fremme i forhandlingerne: Kasakhstan, Serbien, Bosnien-Hercegovina og Yemen. Bilag 3 (side 71) indeholder en samlet oversigt over nuværende medlemmer og ansøgere.

Fra dansk side arbejdes for, at WTO skal omfatte så mange lande som muligt. Danmark ser gerne, at det bliver lettere for de mindst udviklede lande at blive medlemmer.

Optagelsesproceduren i WTO omfatter grundlæggende fire faser: i) ansøgning, ii) nedsættelse af arbejdsgruppe og udredning, iii) start af bilaterale og multilaterale forhandlinger, samt iv) afsluttende rapport og optagelsesprocedure. Optagelsesprocessen resulterer i en aftale mellem WTO og ansøgeren om vilkårene for medlemskabet, som skal godkendes dels i WTO's Generelle Råd, dels af det pågældende nye medlem. En nærmere beskrivelse af processen gives i følgende boks:

WTO-optagelsesprocessen

1. **Ansøgningsfasen**

Ansøgeren beskriver alle aspekter af sin handelspolitik og den økonomiske politik, som har betydning i forhold til WTO-aftalerne. Redegørelsen behandles i en særlig arbejdsgruppe, der nedsættes til behandling af hver ansøgning om medlemskab. Arbejdsgrupper om optagelse af nye medlemmer i WTO er åbne for deltagelse af alle medlemmer.

2. **Udredningsfasen**

Parallelt med arbejdsgruppens udredning af principper og politikker indledes bilaterale forhandlinger mellem det nye medlem og individuelle medlemmer. Forhandlingerne tager udgangspunkt i medlemmernes konkrete handelsinteresser og dækker områder som todsatser, særlige forpligtelser til markedsadgang, specielle forhold for handel med konkrete varer eller tjenesteydelser. Selv om forhandlingerne gennemføres på bilateral basis,

WTO-optagelsesprocessen

udstrækkes resultaterne til alle WTO-medlemmer gennem MFN-princippet. De seneste år er de største resultater med hensyn til øget markedsadgang opnået gennem optagelsesforhandlinger.

3. *Udformning af betingelser for medlemskab*

Når arbejdsgruppen har afsluttet sin gennemgang, og de parallelle bilaterale forhandlinger er afsluttet, udformes betingelserne for medlemskab i form af en aftale ('tiltrædelsesprotokol') og lister med de forpligtelser, som det nye medlem har påtaget sig ('schedules').

4. *Optagelse*

Den endelige pakke – rapport fra arbejdsgruppen, tiltrædelsesprotokol og schedules – forelægges WTO's Generelle Råd (eller en Ministerkonference, hvis det passer tidsmæssigt). Beslutningen tages med konsensus. Ansøgeren skal herefter ratificere optagelsesaftalen.

4. REGIONALE OG BILATERALE AFTALER

De manglende fremskridt i WTO-forhandlingerne, kombineret med behovet for fortsat at sikre den internationale handel de bedst mulige vilkår og for at søge løsninger på de aktuelle økonomiske problemer, har for mange medlemslande gjort, at bilaterale eller regionale aftaler er blevet et supplement eller alternativ til WTO-aftaler. Siden midten af 1990'erne er antallet af bilaterale og regionale aftaler øget markant. Det kan dog være vanskeligt at opnå et præcist billede. Det skyldes bl.a., at en del aftaler ikke notificeres eller offentliggøres, at nye aftaler afløser gamle, og at nogle aftaler er midlertidige eller af begrænset rækkevidde.

Uanset de opgørelsesmæssige problemer er der tale om en klar vækst. Under GATT blev der indtil 1994 notificeret 124 aftaler, hvilket i gennemsnit svarer til tre nye aftaler om året. Under WTO er der fra 1995 og frem til 15. januar 2012 notificeret 387 aftaler eller på årsbasis ca. 20 nye aftaler. I januar 2012 var der anslået 222 aftaler i kraft. Væksten skyldes ikke kun flere aftaler, men også det øgede medlemstal i WTO samt skærpede krav til notifikation. Når kun en del aftaler er i kraft, skyldes det dels, at nye aftaler afløser gamle, dels at mange aftaler (fx EU's optagelse af nye medlemslande) betyder en konsolidering af en række tidligere enkeltstående aftaler i én samlet ny aftale. Det anslås, at ca. 90 % af aftalerne er frihandelsaftaler eller aftaler af begrænset rækkevidde, mens aftaler om egentlige toldunioner kun udgør ca. 10 %.

Foruden den kvantitative vækst er der også sket en kvalitativ udvikling. Tidligere anvendtes bl.a. partnerskabs- eller associeringsaftaler, hvor toldreduktion indgik som et blandt flere elementer. Disse aftaler var kendetegnet ved en bredere politisk målsætning om regional integration, primært med omkringliggende nabolande. De forstærkede samhandelsbånd skulle bidrage til regional fred og stabilitet. EU anvendte eksempelvis sådanne aftaler i forbindelse med naboskabspolitikken i forhold til landene i Øst- og Centraleuropa samt på Balkan. Nyere aftaler er langt mere entydigt af handelspolitisk karakter, hvor forhandlingspartnere er nøje udvalgt med henblik på at opnå bedre markedsadgang på konkrete markeder.

De nye aftaler er generelt også mere omfattende end de traditionelle. Således inkluderes ofte bl.a. tjenesteydelser og emner, der går videre end det eksisterende WTO-samarbejde, fx konkurrence, offentlige indkøb og investeringer. I sammenhæng med, at aftaler er blevet et strategisk handelspolitisk instrument, har medlemskredsen også ændret sig og er blevet bredere. Hvor aftaler tidligere oftest var regionalt begrænsede Nord/Nord aftaler, ses nu i stigende grad Nord/Syd aftaler eller Syd/Syd aftaler og dermed flere aftaler på tværs af regioner. Endelig ses en stigende konsolidering i form af regionale handelsarrangementer og aftaler mellem regioner eller sammenslutninger af lande. En del af disse aftaler mellem regioner betyder også en ny situation for EU. Dels må der forhandles med grupperinger, som ikke er politisk institutionaliserede i samme grad som EU, dels er der en større udfordring i form af hensyntagen til kulturelle forhold, handelspolitiske traditioner og forskellige kommercielle styrker og svagheder end ved forhandling af aftaler med lande, som EU historisk har haft betydelig samhandel og kulturel samhørighed med.

Erfaringerne med regionale aftaler er blandede. På den ene side kan de være nemmere at forhandle, fordi der er færre, som skal være enige. Omvendt har det ofte i praksis vist sig at tage lige så lang tid at forhandle en bilateral frihandelsaftale med et begrænset antal deltagere og en snævrere dagsorden. Hertil kommer, at der er en risiko for, at svage parter, fx udviklingslande, som følge af ulige magtforhold bliver handelspolitisk svækket af at indgå en aftale.

I forhold til WTO og DDA-forhandlingerne har de mange nye bilaterale og regionale aftaler en betydelig indflydelse. For det første kan de fordele i form af præferentiel markedsadgang, som parterne i en bilateral eller regional aftale gensidigt giver hinanden, betyde, at incitamentet og støtten til bredere MFN liberalisering mindskes. For det andet er der stort spillerum med hensyn til, hvad aftaler skal og ikke skal inkludere, hvilket kan resultere i, at de følsomme spørgsmål og sektorer ikke bliver adresseret, fx landbrugsstøtte. Og for det tredje kan en række enkeltstående aftaler skabe et uoverskueligt net af handelsrelationer og medføre et antal forskellige regelsæt, som risikerer at underminere transparens og forudsigelighed i international handel.

Nogle har således peget på risikoen for uoverskuelighed og manglende transparens ved det komplekse system af aftaler og regler, som bliver resultatet — ‘spaghetti bowl’ — og på risikoen for at underminere det multilaterale system gennem præferenceaftaler. Heroverfor har andre set bilaterale og regionale aftaler som skridt — ‘stepping stones’ — på vejen mod multilateral handelsliberalisering ved, at bilateral og regional liberalisering kan danne basis for efterfølgende WTO-forhandlinger, ligesom nye forhandlingsområder og -emner uden for de eksisterende WTO-aftaler (WTO+-emner) kan forhandles først mellem mindre kredse af lande og derefter på et tidspunkt udstrækkes til WTO-samarbejdet.

I WTO er udgangspunktet, at bilaterale og regionale aftaler kan bidrage til at lette international handel. Med dette sigte er der i GATT-aftalens artikel XXIV og i GATS-aftalens artikel V opstillet krav, som bilaterale og regionale aftaler skal opfylde i relation til henholdsvis varehandel og handel med tjenesteydelser. Et hovedkrav både for toldunioner og frihandelsaftaler er, at handelen med tredjelande ikke må gøres sværere. Det indebærer, at told – ud fra en overordnet betragtning – ikke må være højere, og handelsbegrænsninger ikke må blive mere restriktive. Et andet krav er, at handelen mellem deltagerne skal være lettere. Dette konkretiseres til, at told og handelsrestriktioner skal afskaffes for praktisk taget hele handelen (‘substantially all trade’). Det har dog været et omstridt kriterium – både kvantitativt, hvorvidt der er tale om 80 % eller 90 % af handelen, og kvalitativt, hvorvidt enkelte sektorer, fx landbrug, kan undtages.

Toldunioner og frihandelsområder

GATT-aftalen sondrer mellem toldunioner og frihandelsområder:

Toldunion

- told og andre hindringer fjernes for handel internt mellem deltagerne;
- fælles told- og handelsregime eksternt i forhold til tredjelande.

Frihandelsområde

- told og andre hindringer fjernes for handel internt mellem deltagerne;
- ikke (nødvendigvis) fælles told og handelsregime eksternt i forhold til tredjelande.

Medlemmerne har imidlertid aldrig kunnet blive enige om en fælles forståelse om godkendelse af bilaterale og regionale aftaler — hverken i GATT eller i WTO. Det stigende antal aftaler i 1990’erne resulterede i en flaskehals af aftaler, som skulle godkendes i WTO. På den baggrund blev en særlig komite for regionale handelsaftaler (‘Committee on Regional Trade Agreements’, CRTA) oprettet i 1996. Der er dog fortsat ikke opnået konsensus om at godkende eller forkaste aftaler. Hertil kommer, at en del aftaler aldrig er blevet forelagt, fordi parterne har valgt at sætte dem i kraft midlertidigt i afventning af færdiggørelsen af udestående forhandlinger, fx om landbrug.

I Doha-erklæringen blev det anerkendt, at frihandelsaftaler kan spille en vigtig rolle til fremme af handelsliberalisering og økonomisk udvikling, idet behovet for et harmonisk forhold mellem det multilaterale og regionale/bilaterale spor blev understreget. Der var ligeledes enighed om behovet for at tydeliggøre og forstærke procedurerne i forbindelse med notifikationen af aftaler. Det lykkedes i juli 2006 at opnå enighed om en transparensmekanisme og om procedurer for tidlig orientering om nye aftaler. Det betyder samtidig, at et medlem, som måtte føle sine rettigheder krænkede af en aftale, vil kunne gøre brug af WTO's sædvanlige tvistprocedure uden at skulle tage hensyn til en uafsluttet godkendelsesprocedure i CRTA. Siden december 2006 er beslutningen blevet anvendt midlertidigt.

Anvendelse af transparensmekanismen muliggør ensartet og faktuel information om aftaler og derved bedre mulighed for transparens. Den fortsatte udfordring for WTO er at sikre en effektiv overvågningsmekanisme. I den forbindelse har det også været foreslået at anvende begrebet præferentielt aftale til at dække såvel bilaterale som regionale aftaler og tage højde for det forhold, at et stigende antal aftaler faktisk er interregionale.

Med stilstanden i DDA-forhandlingerne, der har præget de seneste år, satser EU på at udnytte den goodwill, man har opnået som en konstruktiv og kompromissøgende spiller, til at forhandle bilaterale aftaler, som forventes at få øget vægt. Der satses på omfattende og ambitiøse aftaler med henblik på at konkretisere en række potentielle fordele, i første række

- at europæiske virksomheders konkurrenceevne ikke forringes i forhold til konkurrenter på strategiske markeder;
- at supplere de multilaterale frihandelsaftaler og derved være drivkraft til øget handelsliberalisering (hvilket forudsætter, at den præferentielle markedsadgang på et tidspunkt udbredes på MFN-basis);
- at medvirke til øget og hurtigere åbenhed og dybere integration;
- at inkludere WTO+-emner, eksempelvis investeringer, offentlige indkøb og udbud, konkurrence og regulatoriske spørgsmål, samt håndhævelse af intellektuel ejendomsret;
- at bidrage til regional integration;
- at skabe handelslettelse, eksempelvis i forhold til toldadministration;
- at give virksomheder direkte adgang til større eksportmarkeder og regioner med fælles rammebetingelser;
- at medvirke til at fremme handel med miljø- og klimavenlige produkter.

EU'S HANDELSPOLITISKE STRATEGI

Kommissionen vedtog den 9. november 2010 en ny strategi 'Handel, vækst og globale anliggender', der angiver, hvordan EU's handelspolitik kan bidrage til at opfylde de overordnede mål for den europæiske vækst og beskæftigelse frem mod 2020.

Strategien er en opdatering i forhold til de forandringer i den globale økonomi, som den økonomiske og finansielle krise medførte. For det første bekræftes den overordnede linje, at det multilaterale spor i WTO fortsat skal være EU's førsteprioritet. Men EU vil fortsat som supplement hertil se WTO-kompatible frihandelsaftaler (FTA) som et nyttigt supplement hertil.

Kommissionen lægger også op til et skift i den måde, hvorpå EU forfølger sine interesser. Der lægges op til en mere offensiv linje. EU skal stadig have en åben økonomi, men de andre økonomier skal matche EU's åbenhed mere ligeligt. Kommissionen henviser her både til de udviklede lande og de store fremvoksende økonomier, dvs. i høj grad Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

De bilaterale frihandelsaftaler ses som meget væsentlige, idet de fremvoksende økonomier repræsenterer en stor og stadigt voksende andel af verdenshandlen. De bilaterale frihandelsaftaler omfatter en række områder udover toldsatser, bl.a. ikke-toldmæssige barrierer indenfor varer, tjenesteydelser og investeringer, intellektuelle ejendomsrettigheder, offentlige udbud, beskyttelse af innovation og bæredygtig udvikling.

Udvælgelse af de lande, hvormed EU ønsker at indgå frihandelsaftaler, ventes fortsat at ske ud fra økonomiske kriterier, dvs. markedspotentiale (økonomisk omfang og vækst) og omfanget af de eksisterende beskyttelsesforanstaltninger, som EU-virksomheder støder på. Der lægges endvidere vægt på, at udhuling af europæiske virksomheders konkurrenceevne modvirkes på markeder, hvor EU's konkurrenter har eller er i gang med at forhandle frihandelsaftaler. I det følgende gennemgås en række af forhandlingerne.

I aftalerne er det hensigten at knytte FTA'er juridisk til eksisterende partnerskabsaftaler. Formålet er at skabe en sammenhængende linje i EU's politik, idet der eksempelvis bliver mulighed for at suspendere FTA'en i tilfælde af grove krænkelse af menneskerettigheder — i lighed med, hvad der gælder for partnerskabsaftaler.

Fra EU's side lægges op til, at aftalerne skal indeholde bestemmelser, der forpligter parterne til at give forbedrede toldpræferencer til de mindst udviklede lande, så præferenceerosion undgås.

Frihandelsaftalerne vurderes under forhandlingsløbet af uafhængige konsulenter i en bæredygtighedsrapport ('Sustainability Impact Assessment'). Denne har som formål at sikre, at der ikke er utilsigtede virkninger af en aftale for EU eller for den pågældende aftalepartner, herunder også, at der ikke påføres sektorer urimelig konkurrence.

EU'S NYE GLOBALE INVESTERINGSPOLITIK

Direkte udenlandske investeringer (FDI) blev eksklusiv EU-kompetence med Lissabon-traktatens ikrafttræden. EU har derefter dels arbejdet med at fastlægge retsgrundlaget for investeringspolitikken, dels påbegyndt implementeringen af den nye fælles investeringspolitik.

Gennem 2011 forhandlede Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen om en forordning, der skal fastlægge en overgangsordning for medlemslandenes hidtidige bilaterale investeringsbeskyttelsesaftaler (BITs). Denne såkaldte 'Grandfathering'-forordning skal skabe juridisk klarhed over de hidtidige BITs' stilling indenfor EU-retten i perioden frem imod, at EU gradvist selv måtte indgå nye BITs med EU's handelspartnere på vegne af alle EU-landene.

Kommissionens forordningsforslag lægger op til at opretholde status quo ved at bemyndige den fortsatte eksistens af de hidtidige BITs mellem medlemsstaterne og tredjelande. Denne bemyndigelse påvirker hverken udformningen af EU's fremtidige investeringspolitik eller underminerer EU's kompetence til selv at indgå investeringsbeskyttelsesaftaler med tredjelande. Som forordningsforslaget er fremlagt af Kommissionen, kan bemyndigelsen til de eksisterende BITs dog trækkes tilbage i henhold til en bestemt procedure. Proceduren tager udgangspunkt i medlemsstaternes forpligtelse til at eliminere enhver uoverensstemmelse med Lissabontraktaten, som der måtte være i de eksisterende BITs.

Ved udgangen af 2011 er Grandfathering-forordningen stadig i førstebehandling efter den almindelige lovgivningsprocedure.

I løbet af efteråret 2011 har der endvidere været ført uformelle konsultationer mellem Kommissionen og Rådet om en anden forordning, der skal regulere den fremtidige ansvarsfordeling mellem EU og medlemslandene, når disse indgår i internationale investeringsvoldgifter, hvor EU eller et medlemsland måtte blive pålagt at betale erstatning til en udenlandsk investor, hvis investeringer er beskyttet af en EU bilateral investeringsbeskyttelsesaftale. Der ventes fremlagt et forslag til denne forordning i 2012.

Parallelt med forhandlingerne af de to ovennævnte retsakter har EU taget fat på implementeringen af den nye fælles investeringspolitik. I 2011 er således påbegyndt forhandlinger med Canada, Indien og Singapore om investeringsbeskyttelseskapitler i tillæg til de allerede verserende forhandlinger af frihandelsaftaler.

Kommissionen har endvidere i 2011 gennemført en offentlig konsultation som forberedelse til forhandlinger om en investeringsaftale med Kina. En sådan aftale vil især være interessant for EU i det omfang, den ikke alene omfatter klassisk investeringsbeskyttelse men også inkluderer markedsadgang for gensidige investeringer. Afhængig af dialogen med Kina kan disse forhandlinger iværksættes i 2012.

Endelig har Kommissionen tilkendegivet, at den i løbet af 2012 forventer at ville gå i dialog med Rådet om at indlede forhandlinger med Malaysia om et investeringskapitel som supplement til de verserende FTA-forhandlinger, samt eventuelt om en investeringsaftale med Rusland.

FRIHANDELSAFTALE MED KOREA

Frihandelsaftalen mellem EU og Korea blev underskrevet på det bilaterale topmøde i oktober 2010. Aftalen trådte i kraft den 1. juli 2011 på midlertidigt grundlag, efter den var godkendt i Rådet og Europa-Parlamentet. Aftalen træder endeligt i kraft, når den er ratificeret i alle EU's medlemslande.

Frihandelsaftalen indebærer en næsten fuldstændig liberalisering af samhandelen, herunder toldsatser, begrænsninger på ikke-toldmæssige barrierer, forpligtelser mht. handel med tjenesteydelser samt handelspolitisk regulering. De fleste toldlinjer blev reduceret til nul allerede da aftalen trådte i kraft, og efter 3-4 år vil tæt på 100 % af alle toldlinjer være fjernet.

Aftalen med Korea er den første EU-frihandelsaftale med et asiatisk land. Den har derfor stor betydning, da den kan komme til at danne fortilfælde for andre forhandlinger. Korea er desuden en vigtig handelspartner for EU og Danmark. Specielt det forhold, at USA har forhandlet en frihandelsaftale med Korea, gjorde det vigtigt for EU at få en aftale så hurtigt som muligt, da europæiske eksportører ellers kan risikere at miste markedsandele.

EU og Korea blev også enige om fælles regulering på flere områder samt fjernelse af tekniske handelshindringer indenfor bl.a. biler, medicinsk udstyr og elektronik. En stor del af de forventede gevinster, som EU har opnået med aftalen med Korea ligger på tjenesteydelsesområdet. Det er lykkedes at få en særligt favorabel aftale i forhold til den, USA har forhandlet med Korea inden for sektorerne: Telekommunikation, finansiel service, miljøservice, transport, juridisk service, postvæsen og bygge- og anlægssektoren. På søfartsområdet havde man gode bestemmelser for maritime tjenesteydelser i den eksisterende partnerskabsaftale fra 1996, som blev udbygget med en fælles deklaration fra 2001 om etablering af lokale repræsentationer. Det har derfor været vigtigt for Danmark, at disse bestemmelser blev stadfæstet i frihandelsaftalen med Korea. Også på søfartsområdet har Korea påtaget sig yderligere forpligtelser sammenlignet med aftalen med USA, herunder mulighed for kommerciel tilstedeværelse for udenlandske shippingfirmaer.

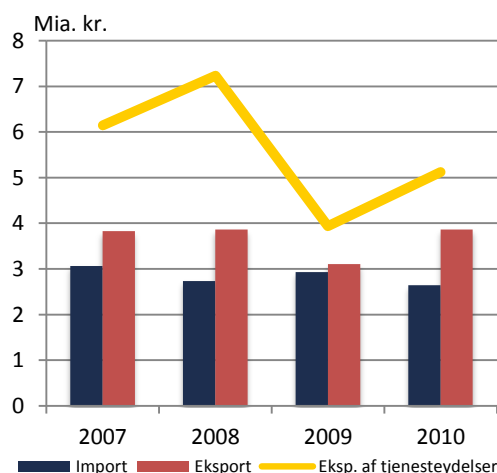
For Danmark er aftalen især en gevinst, fordi der er opnået bedre markedsadgang for landbrugsprodukter, maritime tjenesteydelser og medicin samt medicinsk udstyr.

Danmarks samhandel med Korea 2010

Danmarks 23. største eksportmarked
Det 11. største eksportmarked uden for EU
Eksporten udgjorde 0,71 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Maskiner og tilbehør til industrien	666	17,2 %
Metalvarer	416	10,8 %
Kraftmaskiner og motorer	336	8,7 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	306	7,9 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	301	7,8 %
Alle varegrupper i alt	3.865	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED INDIEN

Forhandlingerne med Indien begyndte i juni 2007 og er et led i EU's strategi om at indgå frihandelsaftaler med EU's vigtigste samhandelspartnere for at sikre EU's eksterne konkurrenceevne og herigennem bidrage til at skabe øget vækst og beskæftigelse i EU.

Det er målet, at frihandelsaftalen med Indien skal have et bredt og ambitiøst anvendelsesområde og tilstræbe den højest mulige grad af liberalisering, herunder en vidtgående liberalisering af handel med varer og tjenesteydelser samt adgang for investeringer. Aftalen skal således udgøre et WTO-foreneligt supplement, som går længere end EU og Indiens multilaterale forpligtigelser i WTO.

Mens forhandlingerne med Indien tidligere har været præget af uenighed om bl.a. frihandelsaftalens ambitionsniveau, så har der igen i 2011 – som det også var tilfældet i 2010 – været gode fremskridt i forhandlingerne inden for flere forhandlingsområder.

Det har dog ikke vist sig muligt at afslutte forhandlingerne i 2011. Rammerne for de fortsatte forhandlinger i 2011 har i stedet været en overordnet målsætning om at nå til politisk enighed om hovedområderne i en aftale frem mod det årlige EU/Indien-topmøde, som skulle have været afholdt i Indien i december 2011. På grund af bl.a. kalenderudfordringer blev topmødet imidlertid flyttet til begyndelsen af 2012.

Hvorvidt det lykkes at nå til politisk enighed om hovedområderne i en aftale i løbet af 2012, afhænger fortsat af resultatet af forhandlingerne om især handel med visse industri- og landbrugsvarer, tjenesteydelser og offentlige indkøb. På de tre nævnte hovedområder har EU offensive interesser, og der er tegn på, at Indien vil være parat til at imødekomme flere af EU's prioriteter.

Indiens offensive interesser ligger først og fremmest inden for visse landbrugsvarer og tjenesteydelser. For tjenesteydelserne drejer det sig især om grænseoverskridende tjenesteydelser såsom callcentre og øget markedsadgang for den type tjenesteydelser, som omhandler midlertidig personbevægelse i forbindelse med levering af tjenesteydelser i EU, fx i form af indiske rådgivende ingeniører eller it-eksperter. Især resultatet af forhandlingerne på området for tjenesteydelser, som omfatter midlertidig personbevægelse, ventes at have stor betydning for Indiens vilje til at imødekomme EU's offensive interesser.

Fra dansk side er man generelt interesseret i en så ambitiøs frihandelsaftale som muligt, der både fjerner toldbarrierer og flest muligt af de ikke-toldmæssige barrierer, som ofte udgør det største problem for udenlandske virksomheder i Indien.

I forhold til danske landbrugsinteresser drejer det sig bl.a. om forskellige mejeriprodukter, hvis adgang til det indiske marked begrænses af høj importtold, krav om importlicenser og mængdemæssige begrænsninger. Hertil kommer danske interesser vedrørende sanitære og phytosanitære forhold (SPS), hvor det særligt er indiske bestemmelser for svinekød, der giver problemer.

Herudover har man fra dansk side offensive eksportinteresser ift. en række forskellige industrivarer, såsom bl.a. lægemidler, enzymer, diverse maskindele og elektriske motorer/generatorer. Adgang til det indiske marked for offentlige indkøb er et andet dansk interesseområde. Særligt i forhold til lægemiddelområdet har det været genstand for stor politisk interesse at sikre den rette balance i en

frihandelsaftale mellem hhv. hensynet til lægemiddelindustriens interesser i beskyttelsen af nye produkter og adgangen til lægemidler for alle, herunder adgangen til fortsat indisk produktion af generiske lægemidler.

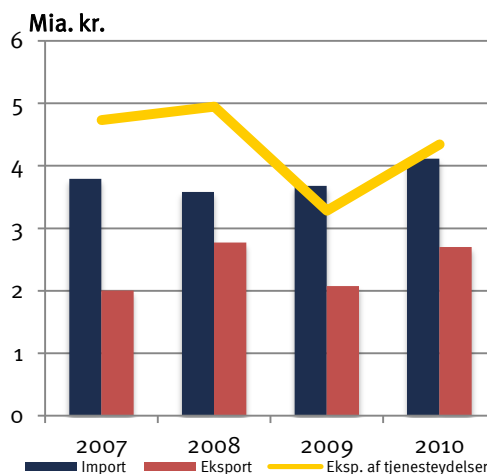
Endelig er maritime tjenesteydelser et dansk prioritetsområde, men forhandlingerne herom er forankret i specifikke EU-Indien søfartsaftaleforhandlinger.

Danmarks samhandel med Indien 2010

Danmarks 30. største eksportmarked
 Det 15. største eksportmarked uden for EU
 Eksporten udgjorde 0,50 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Medicinske og farmaceutiske produkter	480	17,8 %
Maskiner og tilbehør til industrien	318	11,8 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	269	10,0 %
Elektriske maskiner og apparater	225	8,3 %
Malme og metalaffald	188	6,9 %
Alle varegrupper i alt	2.702	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED ASEAN

ASEAN-landene er et oplagt mål for en frihandelsaftale, da der er tale om en gruppe lande, som dækker over nogle meget dynamiske økonomier, herunder Singapore, Thailand, Malaysia, Indonesien og Vietnam. En aftale med ASEAN-landene vil være en regional aftale. Den adskiller sig derfor fra de bilaterale aftaler (eller aftaler mellem EU og et tredjeland). ASEAN har imidlertid ikke på samme måde som EU en samlet kompetence på handelsområdet. Der er tale om en region, der internt – om end forsigtigt – arbejder mod stadig tættere koordinering og samarbejde.

Efter at der i 2008 ikke var gjort væsentlige fremskridt i ASEAN-EU forhandlingerne, gik disse på et egentligt 'standby' i begyndelsen af 2009. Kommissionen foreslog, at der i stedet blev indledt forhandlinger med de enkelte ASEAN-medlemmer. Tanken er, at de bilaterale frihandelsaftaler, som måtte blive indgået med landene individuelt, efterfølgende kunne udgøre byggesten til udformningen af en egentlig EU-ASEAN frihandelsaftale.

Kommissionen foreslog, at forhandlinger med i første omgang Singapore og dernæst med Vietnam og Thailand, blev indledt på grundlag af mandatet for ASEAN-forhandlingerne. På den baggrund tiltrådte Rådet i december 2009, at der blev indledt forhandlinger med Singapore om en frihandelsaftale.

Forhandlingerne med **Singapore** vil fortsætte i 2010 og 2011 og vil formegentlig blive afsluttet i starten af 2012. Et endnu ikke afsluttet emne er Singapores ønske om at kunne tildele et eget oprindelsesmærke på produkter, som er sammensat af materialer og dele fra nabolande, således at de kan komme ind under de fordelagtige regler, der vil være omfattet af frihandelsaftalen. Andre udestående spørgsmål relaterer sig til markedsadgang for bestemte tjenesteydelser, samt til geografiske indikatorer.

I løbet af 2010 har Rådet besluttet at påbegynde forhandlinger med **Malaysia**. Forhandlingerne løb gennem 2011 og forventes at kunne blive afsluttet i 2012.

Der har været forventninger om, at forhandlingerne med **Thailand** og **Vietnam** ville begynde i 2011. Disse to landes politiske systemer har imidlertid endnu ikke givet grønt lys til forhandlingsstart.

Med hensyn til **Indonesien** blev der i 2009 nedsat en fælles EU-indonesisk 'Visionsgruppe', som i 2011 anbefalede en bilateral frihandelsaftale, idet man fandt, at EU's og Indonesiens økonomier var komplementære. EU afventer pt. grønt lys fra Indonesien til at påbegynde en forundersøgelse. Efter forundersøgelsen kan man gå videre frem mod lancering af FTA-forhandlinger, evt. senere i 2012.

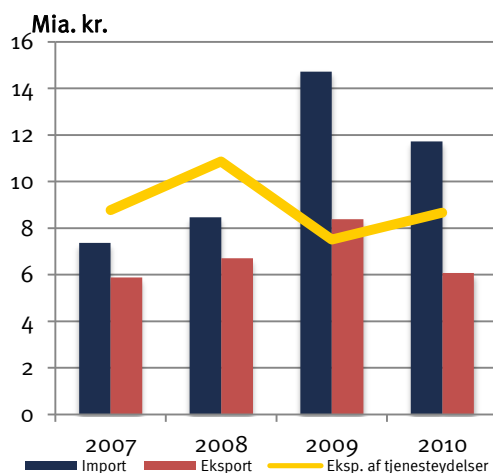
På længere sigt kan man forvente forhandlinger med **Filippinerne**; landet har underskrevet en politisk aftale, en såkaldt Partnerskabs- og Samarbejdsaftale, og har derved udtrykt interesse i tættere relationer med EU.

Danmarks samhandel med ASEAN 2010 (Singapore, Thailand, Malaysia, Indonesien og Vietnam)

Samlet er ASEAN Danmarks 18. største eksportmarked
 Samlet er ASEAN 9. største eksportmarked uden for EU
 Eksporten udgjorde 1,12 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Specialmaskiner til forskellige industrier	701	11,6 %
Maskiner og tilbehør til industrien	684	11,3 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	577	9,5 %
Elektriske maskiner og apparater	369	6,1 %
Metalvarer	310	5,1 %
Alle varegrupper i alt	6.067	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED GULF COOPERATION COUNCIL (GCC)

Gulf Cooperation Council er en regional organisation, bestående af seks Golf-lande: Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabien og De Forende Arabiske Emirater. GCC blev oprettet i maj 1981 med det formål at forbedre koordinering, integration og sammenkobling mellem dets medlemsstater på forskellige områder. Den 1. januar 2003 trådte GCC Toldunion i kraft. Alle GCC-lande er i dag medlemmer af WTO. Landene nyder godt af GSP-aftalen med EU, som de alle er omfattet af.

GCC-landene forhandler med EU om en regional frihandelsaftale. Forhandlingerne startede tilbage i 1990.

Forhandlingerne har snart pågået i 20 år, og man er nået til et punkt, hvor der er tekster på alle områder. Det vigtigste udestående handelspolitiske problem er, at Saudi Arabien ønsker at opretholde muligheden for at indføre eksportafgifter på petrokemiske produkter, som er følsomme for den saudiske økonomi. Dette er ikke acceptabelt for EU, fordi afskaffelse af eksportsubsidier er en europæisk mærkesag. Eksportafgifter er uønskede fra EU's side, dels fordi deres eksistens kan føre til, at WTO's regler om bilaterale og regionale frihandelsaftaler dermed risikerer ikke at være opfyldt, dels fordi det kan udgøre et uheldigt fortilfælde i forhold til andre landes ønsker om at indføre eksportafgifter på følsomme råmaterialer til skade for EU's import af disse råmaterialer. Kommissionen har i 2011 tilkendegivet, at man ønsker at finde en løsning på dette problem, men dette er indtil videre ikke lykkedes.

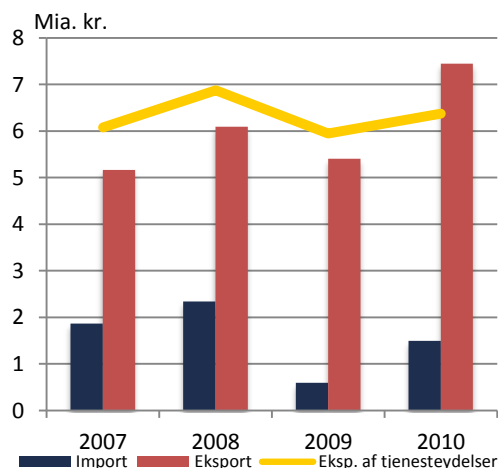
De danske interesser i området varierer fra land til land, men omfatter såvel varer som tjenesteydelser. Landemæssigt er der størst interesse forbundet med Saudi Arabien og De Forenede Arabiske Emirater.

Danmarks samhandel med GCC 2010 (Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabien og De Forenede Arabiske Emirater)

Samlet er GCC Danmarks 17. største eksportmarked
Samlet er GCC 8. største eksportmarked uden for EU
Eksporten udgjorde 1,37 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Diverse næringsmidler	1.019	13,7 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	949	12,7 %
Mejeriprodukter og fugleæg	938	12,6 %
Maskiner og tilbehør til industrien	770	10,3 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	600	8,1 %
Alle varegrupper i alt	7.451	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED MERCOSUR

Mercosur blev i 1991 etableret som et regionalt handelssamarbejde mellem de fire latinamerikanske lande Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay. I 2006 blev Venezuela accepteret som fuldt medlem, hvilket kun afventer at blive ratificeret af det paraguayanske parlament, idet Brasilien, Argentina og Uruguay alle har godkendt Venezuelas optagelse.

Forhandlingerne om en interregional associeringsaftale, herunder en frihandelsaftale mellem EU og Mercosur, begyndte i april 2000.

På grund af den manglende fremdrift i Doha Runden blev Mercosur forhandlingerne suspenderet 2004, men relanceret i 2010. Forhandlingerne har indtil nu fokuseret på normative elementer. De egentlige tilbud forventes først udvekslet i andel halvdel af 2012.

Forhandlingerne er baseret på en region til region tilgang og sigter mod et ambitiøst resultat, som går ud over de respektive WTO-forpligtelser på begge sider. Aftalen vil have en omfattende dækning. Det vil således ikke blot dække varer, men også emner som tjenesteydelser, investeringer, offentlige indkøb og bæredygtig udvikling. Ingen sektor udelukkes, men samtidig tages der hensyn til produktfølsomhed. Spørgsmålet om liberalisering af handelen med landbrugsvarer har vist sig at være et helt centralt element i forhandlingerne.

Frihandelsaftalen med Mercosur vil også sigte mod at sikre en passende beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og geografiske betegnelser. Derudover vil den omfatte et særligt kapitel om sundhedsmæssige standarder. Målet er også at skabe en effektiv og bindende tvistbilæggelsesordning, som kan hjælpe med at løse uenigheder om handel mellem EU og Mercosur.

De danske interesser i området varierer fra land til land, men dækker såvel varer som tjenesteydelser. Landemæssigt er der størst interesse forbundet med Brasilien efterfulgt af Argentina. Interessen er stærkt stigende.

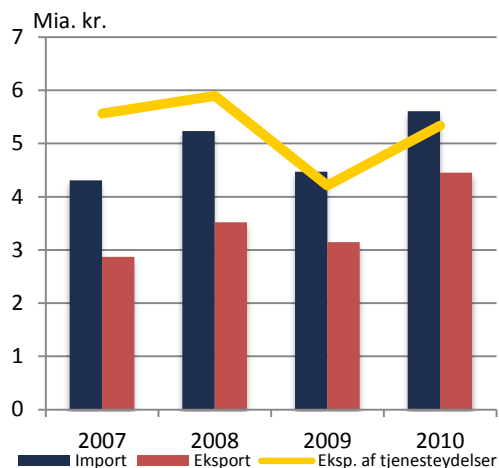
Danmark har såvel offensive som defensive interesser. De defensive interesser vedrører især landbrugsprodukter, mens de offensive vedrører maritime tjenester, visse øvrige landbrugsprodukter og farmaceutiske produkter. Danmark foretrækker fuld liberalisering, når det gælder ikke landbrugsmæssige produkter.

Danmarks samhandel med Mercosur 2010 (Brasilien, Argentina, Paraguay og Uruguay)

Samlet er Mercosur Danmarks 22. største eksportmarked
Samlet er Mercosur 11. største eksportmarked uden for EU
Eksporten udgjorde 0,82 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Medicinske og pharmaceutiske produkter	1.274	28,6 %
Maskiner og tilbehør til industrien	463	10,4 %
Organiske kemikalier	410	9,2 %
Kemiske materialer og produkter	348	7,8 %
Tekniske og videnskabelige instr.	270	6,1 %
Alle varegrupper i alt	4.450	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED ANDINPAGTLANDENE (CAN)

Andin-gruppen blev etableret i 1969 og består for tiden af 4 lande: Bolivia, Colombia, Ecuador og Peru. EU's politiske dialog med Andinpagtlandene begyndte i 1996 med Romerklæringen.

På EU-CAN topmødet i 2003 i Madrid blev der indgået en aftale om politisk dialog og samarbejde, og på basis af denne indledte parterne i juni 2007 forhandlinger om en associeringsaftale omfattende politisk dialog, samarbejde og handel. Disse forhandlinger måtte imidlertid indstilles i juni 2008 på grund af interne uenigheder mellem Andin-landene om handelsaftalens omfang og indhold.

I januar 2009 indledte EU i stedet forhandlinger med Colombia og Peru om en flerpartshandelsaftale. Efter 9 forhandlingsrunder nåede man i marts 2010 til enighed om en aftale, der skal fremme samhandel og investeringer mellem EU på den ene side og Colombia og Peru på den anden side, bl.a. gennem reduktion af toldsatser og handelshindringer. Aftalen sigter endvidere på at forbedre investeringsklimaet for partnerne. Aftalen bygger på WTO's regelkompleks og respekterer hensynet til bæredygtig udvikling. Det er i aftalegrundlaget sikret, at de øvrige to Andin-lande – Bolivia og Ecuador – har mulighed for at tilslutte sig aftalen, når de måtte ønske det. Flerpartshandelsaftalen skal nu godkendes af Europa-Parlamentet og ventes at kunne træde i kraft i 2012.

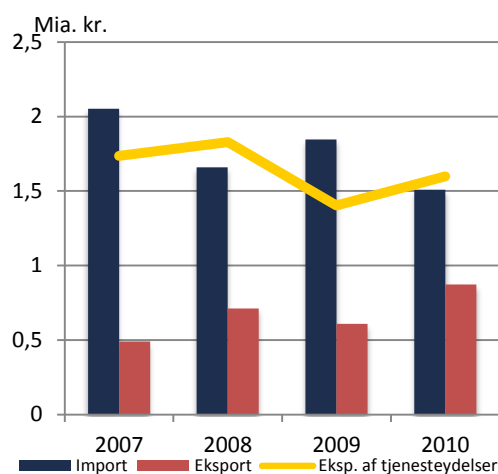
De danske interesser i disse lande er begrænsede, dog med størst fokus på Columbia.

Danmarks samhandel med Andinpagtlandene 2010 (Bolivia, Colombia, Ecuador og Peru)

Samlet er Andinpagtlandene Danmarks 54. største eksportmarked*
Samlet er Andinpagtlandene 31. største eksportmarked uden for EU*
Eksporten udgjorde 0,16 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Medicinske og pharmaceutiske produkter	130	15,0 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	129	14,8 %
Maskiner og tilbehør til industrien	98	11,2 %
Kemiske materialer og produkter	72	8,2 %
Organiske kemikalier	70	8,1 %
Alle varegrupper i alt	871	100,0 %

* Når Andinpagtlandene bliver sammenlignet med listen over lande, Danmark eksporterer til.

FRIHANDELSAFTALE MED CENTRALAMERIKA (CA)

Geografisk består Centralamerika af seks lande: Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Panama og Nicaragua.

På EU-CA topmødet i Madrid i 2004 blev det besluttet at indlede forhandlinger om en ny associeringsaftale til afløsning af den hidtidige aftale om politisk dialog og samarbejde. Forhandlingerne startede i 2007, og i forbindelse med topmødet mellem EU og Latinamerika og Caribien i maj 2010 nåede man til enighed om en aftale omfattende alle tre elementer af forholdet mellem EU og Centralamerika: Politisk dialog, handel og samarbejde.

Aftalen skal styrke relationerne mellem de to parter og medvirke til social og økonomisk udvikling i begge regioner. Den skal fremme samhandel og investeringer og bygger på værdier som demokrati og menneskerettigheder, bæredygtig udvikling, god regeringsførelse og retsstatsprincipper. Aftalen forpligter parterne til at fremme og beskytte disse principper. Det forventes endvidere, at aftalen vil kunne medvirke til at fremme den regionale integration mellem landene i Centralamerika. Associeringsaftalen skal nu godkendes af Europaparlamentet, og den ventes at kunne træde i kraft i 2012.

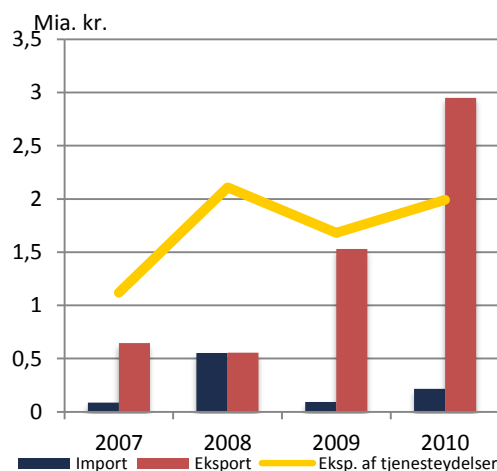
Dansk erhvervsliv har kun mindre interesser i denne region.

Danmarks samhandel med Centralamerika 2010 (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Panama og Nicaragua)

Samlet er Centralamerika Danmarks 30. største eksportmarked*
Samlet er Centralamerika 15. største eksportmarked uden for EU*
Eksporten udgjorde 0,54 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Andre transportmidler	2.483	84,2 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	108	3,7 %
Kraftmaskiner og motorer	49	1,7 %
Kød og kødvarer	46	1,6 %
Mejeriprodukter og fugleæg	45	1,5 %
Alle varegrupper i alt	2.950	100,0 %

* Når Centralamerika bliver sammenlignet med listen over lande, Danmark eksporterer til.

FRIHANDELSAFTALE MED EUROMED

Foruden EU deltager følgende i frihandelssamarbejdet inden for Euromed: Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Det palæstinensiske Selvstyreområde, Syrien og Tunesien.

Euromed-samarbejdet foregår inden for den dialog- og samarbejdsramme, der er blevet etableret med igangsættelsen af Barcelona-processen i 1995 og senest udvidet med erklæringen fra juli 2008 omkring Barcelona Processen: Union for Middelhavet. Samarbejdet inden for det økonomiske område udgør ét af de tre vigtige områder i Euromed-partnerskabet. Etableringen af et frihandelsområde mellem EU og partnerlandene inden 2010 er i den sammenhæng en af de vigtigste målsætninger. På vejen mod etableringen af frihandelsområdet er der blevet indgået bilaterale associeringsaftaler mellem EU og samtlige partnerlande. Alle lande på nær Syrien har indgået associeringsaftaler med EU.

EU er den vigtigste handelspartner for regionen. EU's eksport til middelhavslandene havde i 2010 en værdi af omkring €149 mia., og eksporten fra middelhavslandene til EU udgjorde €132 mia. Det svarer til €281 mia. eller ca. 10 % af EU's samlede udenrigshandel.

Ved Euromed ministermødet i Bruxelles den 9. december 2009 blev ministrene præsenteret for en køreplan for Euromed post-2010. Køreplanen identificerer konkrete initiativer, der kan forøge den økonomiske integration og dermed øge volumen af handel og investeringer mellem EU og Middelhavslandene i 2010 og fremefter. Endvidere indeholder den også en detaljeret beskrivelse af, hvordan associeringsaftalerne kan laves til en omfattende frihandelsaftale. Køreplanen kan opsummeres i fire punkter:

1. For det første, at afslutningen af igangværende forhandlinger bør gives højest prioritet, og at associeringsaftalerne, der allerede er indgået mellem EU og Middelhavslandene, bør realiseres.
2. For det andet, at implementeringen af de konkrete initiativer, der præsenteres i køreplanen, bør påbegyndes så hurtigt som muligt.
3. For det tredje, at samarbejdet bør udbygges til at inkludere 'behind the border' foranstaltninger, herunder NBT og TBT, handelslettelse, offentlige indkøb, konkurrenceret mv.
4. For det fjerde, at den regionale integration, dvs. hvor Middelhavslandene uden for EU indbyrdes indgår frihandelsaftaler, er et centralt element i det videre arbejde for en frihandelsaftale mellem Europa og Middelhavslandene.

EUROMED-samarbejdet blev i 2011 imidlertid fuldstændigt overskygget af begivenhederne, kendt som 'Det Arabiske Forår', og der er derfor intet sket i samarbejdet på den handelspolitiske front i det forløbne år, andet end vedtagelse af nogle protokoller til associeringsaftalerne med Marokko, Egypten og Jordan om tvistbilæggelse samt en aftale om øget markedsadgang for enkelte landbrugsprodukter fra Det Palæstinensiske Selvstyreområde. Der har således ikke været gennemført det årlige handelsministtermøde, som normalt finder sted i slutningen af året. Det er i stedet udskudt til at finde sted under dansk EU-formandskab i maj eller juni 2012. Begivenhederne i Syrien har desuden ført til, at dette land de facto er blevet udelukket fra samarbejdet.

Det Arabiske Forår gav dog anledning til, at Kommissionen på opfordring af Rådet fremlagde henstillinger om forhandlingsmandater på Dybe og Omfattende Frihandelsaftaler med 4 af landene som omtalt nedenfor.

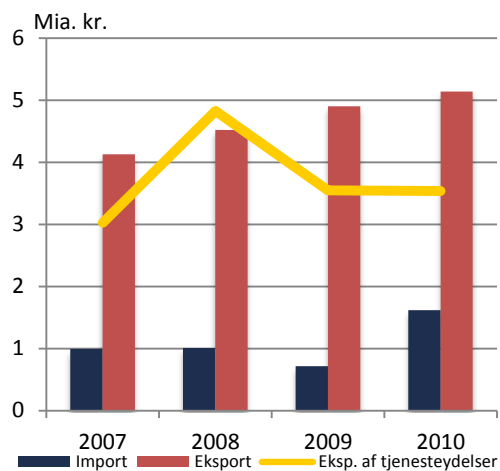
Danmarks samhandel med Euromed 2010 (Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Det Palestinensiske Selvstyreområde, Syrien og Tunesien)

Samlet er Euromed Danmarks 19. største eksportmarked*
Samlet er Euromed 9. største eksportmarked uden for EU*
Eksporten udgjorde 0,95 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Medicinske og pharmaceutiske produkter	1.411	27,5 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	542	10,6 %
Mejeriprodukter og fugleæg	406	7,9 %
Maskiner og tilbehør til industrien	274	5,3 %
Diverse næringsmidler	255	5,0 %
Alle varegrupper i alt	5.138	100,0 %

* Når Euromed bliver sammenlignet med listen over lande, Danmark eksporterer til.

FRIHANDELSAFTALE MED CANADA

EU og Canadas samarbejde vedr. økonomi og handel er baseret på en rammeaftale fra 1976, der ikke længere er tidssvarende. I erkendelse af de åbenlyse fordele for begge parter ved øget økonomisk integration mellem EU og Canada blev det på det årlige EU-Canada topmøde i 2009 besluttet at igangsætte forhandlinger om en 'Comprehensive Economic and Trade Agreement' (CETA). Siden da har der været afholdt 9 forhandlingsrunder. Forhandlingsrunderne er herefter blevet afløst af mindre arbejds-sessioner orienteret ift. bestemte temaer.

Det generelle indtryk fra forhandlingerne er meget positivt. Parterne fastholder ønsket om en aftale, der sikrer egentlig økonomisk integration, og som derfor skal være mere vidtgående end en traditionel handelsaftale. Antallet af udeståender i såvel aftaleteksten som liberaliseringselementerne bliver stadig mindre og slutfasen nærmer sig. Følgende områder er dog stadig ikke forhandlet på plads og forventes at blive vanskelige: Oprindelsesregler ('rules of origin'), offentlige indkøb, visse landbrugsprodukter, geografiske indikatorer, intellektuel ejendomsret og investeringsområdet. EU lægger særlig vægt på en forbedret adgang til det canadiske marked for offentlige udbud samt beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder geografiske indikationer. EU har tidligere lagt vægt på, at de canadiske provinser – der forfatningsmæssigt har en vis autonomi – også forpligter sig til at implementere aftalen. Canada har understreget at en underskrift af aftalen vil gælde for hele landet. Det er Kommissionens vurdering, at det vil være muligt at forhandle aftalen færdig under det danske formandskab i første halvdel af 2012.

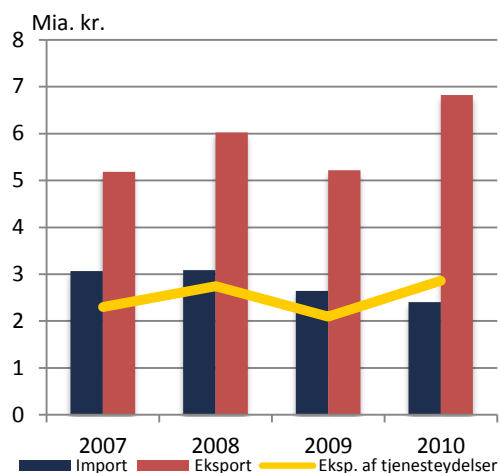
Det er i Danmarks overordnede interesse, at EU og Canada indgår en omfattende og ambitiøs frihandelsaftale indeholdende betydelige liberaliseringer på det mellem EU og Canada særlige økonomiske og handelspolitiske forholds egne præmisser. Danmark har bl.a. betydelig offensiv interesse i, at frihandelsforhandlingerne anvendes som løftstang til forbedring af beskyttelsen i Canada af den innovative farmaceutiske industris intellektuelle ejendomsrettigheder. Danmark vil ligeledes kunne drage betydelige fordele af liberaliserede rammevilkår for maritime tjenesteydelser i Canada. På landbrugsområdet har Danmark offensive interesser på mejeri- og fjerkræområdet og defensive interesser på svine- og oksekødsområdet.

Danmarks samhandel med Canada 2010

Danmarks 17. største eksportmarked
Det 8. største eksportmarked uden for EU
Eksporten udgjorde 1,26 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Kraftmaskiner og motorer	2.494	36,6 %
Medicinske og farmaceutiske produkter	1.237	18,1 %
Rå mineralolier og produkter deraf	954	14,0 %
Diverse forarbejdede varer	377	5,5 %
Maskiner og -tilbehør til industrien	213	3,1 %
Alle varegrupper i alt	6.815	100,0 %

FRIHANDELSAFTALE MED JAPAN

Efter at forhandlingerne om en frihandelsaftale mellem EU og Sydkorea blev afsluttet i 2010 og trådte i kraft pr. 1. juli 2011, har de handelsmæssige relationer mellem EU og Japan fået stadig større opmærksomhed. Det gælder ikke mindst fra japansk side pga. EU/Sydkorea-frihandelsaftalens negative konsekvenser for konkurrencedygtigheden af eksporten af japanske biler til det europæiske marked.

På topmødet mellem EU og Japan i 2009 blev man enige om at nedsætte en Højniveaugruppe, der som en af sine hovedopgaver fik ansvar for at undersøge mulighederne for at styrke de handelspolitiske relationer. I topmødeerklæringen blev det bl.a. bestemt, at man som et pilotprojekt skulle undersøge mulighederne for på kort sigt at fjerne en række ikke-toldmæssige handelshindringer (NTB'er) på syv konkrete områder af fælles interesse – fire på det japanske marked og tre på det europæiske marked.

Baggrunden for dette er, at interessen fra EU's side i en frihandelsaftale med Japan især knytter sig til afskaffelsen af en række ikke-toldmæssige handelshindringer på det japanske marked, idet de generelle toldsats mellem EU og Japan er relativt lave. Japansk vilje til og forpligtelse på at sikre ændringer på de udvalgte områder blev derfor set som en test af den nødvendige japanske parathed til at indgå i tilstrækkeligt ambitiøse frihandelsforhandlinger.

Arbejdet med de syv udvalgte ikke-toldmæssige handelshindringer skred frem i 2010 under opsyn af Højniveaugruppen, hvor EU og Japan leverede anvisninger på, hvorledes man ville komme de udvalgte handelshindringer til livs. Japan forpligtede sig i den proces bl.a. til at gøre informationer om offentlige udbud lettere tilgængelige for udenlandske virksomheder, bl.a. ved at offentliggøre oplysninger herom på engelsk.

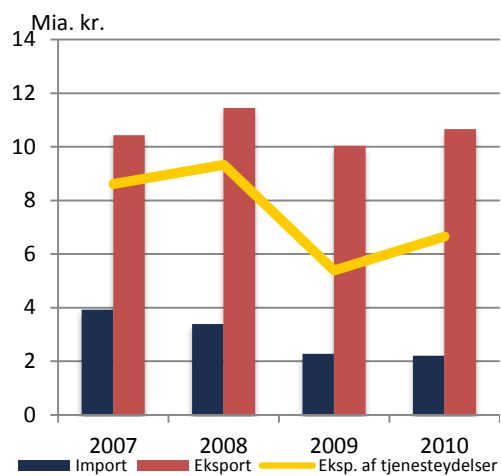
I forbindelse med EU/Japan-topmødet d. 28. maj 2011 besluttede EU og Japan på baggrund af det forudgående arbejde i Højniveaugruppen at indlede de formelle forundersøgelser til egentlige frihandelsforhandlinger med det formål at enes om de områder, der vil skulle være omfattet af frihandelsforhandlinger. På den baggrund er det muligt, at EU-medlemslandene i foråret 2012 vil kunne vedtage forhandlingsdirektiver for Kommissionens forhandlinger af en frihandelsaftale med Japan, således at iværksættelsen af forhandlingerne om en frihandelsaftale vil kunne lanceres formelt i forbindelse med EU/Japan-topmødet i maj eller juni 2012.

Danmark har stærke økonomiske interesser i en frihandelsaftale med Japan. De offensive danske interesser knytter sig navnlig til eksport af svinekød, standarder og intellektuelle rettigheder for lægemidler samt rammebetingelserne for søtransport (havneanløbsprocedurer og arbejdsmarkeds-mæssige forhold).

Danmarks 13. største eksportmarked
 Det 5. største eksportmarked uden for EU
 Eksporten udgjorde 1,96 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Kød og kødvarer	3.602	33,8 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	2.652	24,9 %
Tekniske og videnskabelige instr.	517	4,9 %
Diverse forarbejdede varer	444	4,2 %
Mejeriprodukter og fugleæg	333	3,1 %
Alle varegrupper i alt	10.654	100,0 %

RUSLAND

Efter intensive og komplicerede forhandlinger blev der i november 2011 opnået enighed om betingelserne for Ruslands optagelse i WTO. Forhandlingerne blev indledt for 18 år siden. Det forventes, at det russiske parlament Dumaen medio 2012 vil ratificere det russiske medlemskab af WTO.

For Rusland er medlemskabet et stort skridt, som kan medføre vanskeligheder på kort sigt, men det er i tråd med bestræbelserne på at modernisere den russiske økonomi og formindske dens afhængighed af råvarer. Der er i den forbindelse vigtigt, at WTO-medlemskabet ventes at føre til et bedre erhvervs-klima gennem mere transparens og forudsigelighed omkring love og regler for udenlandske eksportører og investorer. Dette forventes at føre til større udenlandske direkte investeringer i Rusland. Hvis der opstår konflikter, kan de løses ved brug af WTO's veletablerede procedurer.

Verdensbanken har beregnet, at WTO-medlemskabet på længere sigt vil give en betydelig forbedring af den russiske økonomi og forøge levestandarden for langt hovedparten af landets indbyggere. Medlemskabet vil derfor styrke efterspørgslen efter danske produkter i Rusland og vil derigennem kunne bidrage til øget vækst og nye arbejdspladser i Danmark.

I forbindelse med Ruslands optagelse er hele toldunionen Rusland-Kasakhstan-Belarus blevet bundet af de forpligtelser, som Rusland har påtaget sig i kraft af medlemskabet.

EU arbejder nu for, at Ruslands WTO-medlemskab giver fremdrift i forhandlingerne mellem EU og Rusland om en ny aftale om yderligere markedsåbninger og større økonomisk integration. Denne nye aftale skal afløse den gældende Partnerskabs- og Samarbejdsaftale, der blev underskrevet i 1994.

Forhandlinger om den nye aftale blev indledt i 2008, men har endnu ikke gjort væsentlige fremskridt på så centrale områder som handel, investeringer og energi. EU ønsker, at aftalen skal indeholde juridisk bindende bestemmelser på disse områder, som går videre, end hvad der følger af Ruslands medlemskab af WTO.

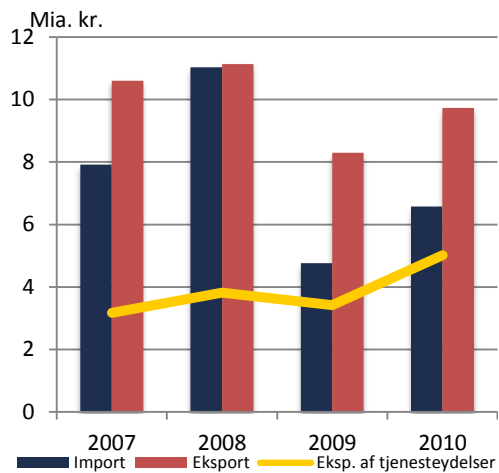
På sigt kan der blive tale om at påbegynde forhandlinger om en frihandelsaftale mellem EU og Rusland.

Det ventes også, at medlemskabet i WTO vil give fremdrift i forhandlingerne om Ruslands medlemskab af OECD.

Danmarks 14. største eksportmarked
 Det 6. største eksportmarked uden for EU
 Eksporten udgjorde 1,79 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Maskiner og tilbehør til industrien	1.418	14,6 %
Kød og kødvarer	1.357	14,0 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	1.184	12,2 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	783	8,0 %
Diverse næringsmidler	587	6,0 %
Alle varegrupper i alt	9.721	100,0 %

KINA

Kina er den største enkeltudfordring for EU's handelspolitik. Kina konsoliderede i 2011 sin position som verdens tredjestørste økonomi (efter EU og USA) og den andenstørste eksportør (efter EU), samtidig med at landets økonomi fortsat vokser betydeligt. Samhandelen mellem EU og Kina er steget dramatisk i de seneste år, så Kina i dag er EU's næststørste handelspartner efter USA og samtidig den største importkilde. EU er samtidig Kinas største handelspartner.

Den handelspolitiske dialog mellem EU og Kina varetages primært gennem møder i den såkaldte højniveaudialog om økonomiske og handelsmæssige emner ('High Level Economic Dialogue'), gennem møder i den bilaterale fælleskomité for handel samt via de årlige topmøder mellem EU og Kina, som også berører en række andre forhold end lige de handelspolitiske.

Såvel det planlagte topmøde som det planlagte møde i højniveaudialogen blev udskudt fra 2011 til 2012 på grund af kalendermæssige udfordringer med at finde tid, bl.a. forårsaget af den ekstraordinære mødeaktivitet i EU-regi som følge af den finansielle uro i Eurozonen.

Dagsordenen for den bilaterale dialog mellem EU og Kina var også i 2011 domineret af en række gengangere fra tidligere år. Det drejer sig især om udfordringerne for europæiske virksomheder i Kina på grund af de kinesiske krav om tvungen overførsel af teknologi, problemer med utilstrækkelig beskyttelse af intellektuel ejendomsret, begrænsninger i adgang til råstoffer (i form af bl.a. de såkaldt sjældne jordarter), de fortsat omfattende begrænsninger for udenlandske virksomheder i forhold til offentlige udbud, værdien af den kinesiske valuta og spørgsmålet om tildeling af markedsøkonomisk status til Kina.

Sidstnævnte blev igen aktualiseret af den finansielle krise i Eurozonen, hvor den kinesiske premierminister Wen Jiabao i udtalelser indirekte blev taget til indtægt for, at kinesisk støtte til de pressede økonomier i Eurozonen ville være afhængig af en EU-beslutning om en tidlig tildeling af markedsøkonomisk status til Kina.

Dertil kom i 2011 også som følge af den finansielle og økonomiske krise en øget fokus internt i EU blandt visse medlemslande på en tilgang til Kina, som er mere fokuseret på 'noget for noget'. Det kom bl.a. til udtryk ved, at nogle lande fokuserede stadig mere på et behov for at begrænse Kinas adgang til offentlige udbud og investeringer i EU som svar på de fortsatte begrænsninger på disse områder for europæiske virksomheder i Kina.

I forlængelse af Lissabon-traktatens ikrafttræden, hvormed direkte udenlandske investeringer blev fællesskabskompetence, foreslog handelskommissær de Gucht i 2010 at indgå en bilateral investeringsbeskyttelsesaftale med Kina. Sonderingerne til grund for en evt. opstart af forhandlinger om en sådan aftale blev fortsat i 2011 bl.a. i form af en offentlig høring om emnet. Det er forventningen, at forhandlinger om en bilateral investeringsbeskyttelsesaftale mellem EU og Kina evt. vil kunne iværksættes i 2012 og evt. under dansk EU-formandskab.

Arbejdet med at styrke EU-landenes strategiske partnerskab med Kina, som blev iværksat i 2010, blev fortsat i 2011, bl.a. ved drøftelser blandt EU's handelsministre om mulighederne for at koncentrere EU's kommercielle dagsorden for drøftelserne med Kina om især hovedemner som investeringer og innovation.

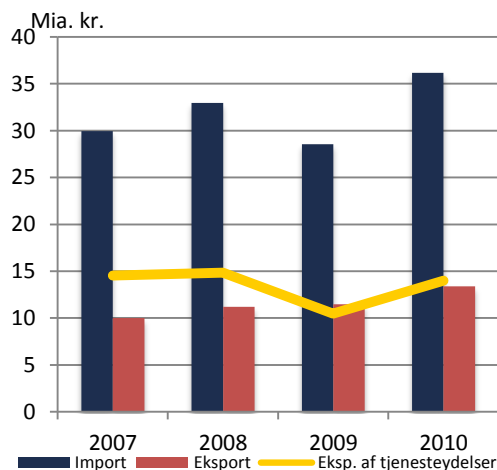
I EU's overordnede strategi for en styrkelse af relationerne til Kina indgår også forhandlinger om en omfattende politisk partnerskabs- og samarbejdsaftale. Forhandlinger herom blev indledt i januar 2007 og forventes at kunne forbedre rammerne for de bilaterale handels- og investeringsforbindelser mellem EU og Kina. Der er imidlertid ikke sket væsentlige fremskridt i forhandlingerne i 2011.

Danmarks samhandel med Kina 2010

Danmarks 9. største eksportmarked
 Det 4. største eksportmarked uden for EU
 Eksporten udgjorde 2,47 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Maskiner og tilbehør til industrien	2.241	16,7 %
Medicinske og pharmaceutiske produkter	1.802	13,5 %
Kraftmaskiner og motorer	1.281	9,6 %
Elektriske maskiner og apparater	871	6,5 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	795	5,9 %
Alle varegrupper i alt	13.392	100,0 %

USA — DET TRANSATLANTISKE ØKONOMISKE SAMARBEJDE

EU og USA er verdens to største økonomier og hinandens største og vigtigste handelspartnere. Økonomierne tegner sig tilsammen for ca. halvdelen af verdens BNP. Den totale samhandel (varer og tjenesteydelser) over Atlanten beløb sig i 2010 til ca. EUR 667 mia. svarende til en daglig samhandel på ca. EUR 1,8 mia. Den akkumulerede værdi af investeringerne over Atlanten beløber sig til ca. EUR 2.178 mia. De samlede amerikanske investeringer i EU er tre gange større end amerikanske investeringer i Asien, mens de europæiske investeringer i USA er næsten 8 gange større end de samlede europæiske investeringer i Indien og Kina.

Den transatlantiske integration er således ganske betydelig. Det skal også ses i lyset af EU's og USA's åbenlyse værdifællesskab. Frihed, demokrati, retssikkerhed og menneskerettigheder er værdier, som tilsammen udgør fundamentet i begge samfund. Værdier, som i europæisk og amerikansk optik er universelle, og som reflekteres i det økonomiske samkvem. Globaliseringen udfordrer dog i stigende grad disse værdier. Da såvel EU som USA har en grundlæggende interesse i øget handelsliberalisering og nedbrydning af handelsbarrierer, er der gode grunde til fortsat at udbygge det handelspolitiske samarbejde over Atlanten.

I erkendelse af dette interessesammenfald og de åbenlyse fordele ved at nedbryde barriererne for samhandelen og de direkte investeringer etablerede EU og USA i 2007 på tysk initiativ det Transatlantiske Økonomiske Råd (TEC). Tanken var, at det i forvejen stærke og økonomisk og handelsmæssigt betydelige samarbejde mellem EU og USA skulle styrkes. Dette skulle ske gennem fjernelse af tekniske handelshindringer, fremme af fælles produktstandarder og fremadrettet samarbejde på strategiske områder, ikke mindst inden for nye lovende teknologier.

I TEC'ens første år var der imidlertid begrænset fremdrift i arbejdet, dels som følge af en række følsomme fødevarerpolitiske tvister (hormonkød, klorskyllede kyllinger og GMO fødevarer), dels pga. manglende interesse fra amerikansk side. Der er imidlertid siden EU-USA topmødet i november 2010, hvor såvel præsident Obama som Kommissionens formand Barroso igen bekræftede betydningen af TEC'en, været god fremdrift i arbejdet. Man er nået til enighed om, at der i det videre arbejde skal fokuseres på udvalgte regulatoriske problemer, hvor der er udsigt til konkrete løsninger på den korte bane. Der er endvidere lagt op til mere substantielle drøftelser af globale udfordringer, herunder i forhold til vigtige tredjelande.

Et tættere samarbejde på det handelsmæssige og økonomiske område mellem EU og USA med sigte på en åben og dynamisk transatlantisk markedsplads har fortsat dansk fokus. Det er vigtigt, at der skabes resultater for virksomheder, borgere og lovgivere på begge sider af Atlanten. På det regulatoriske område gives især høj prioritet til indsatser i forhold til elbiler, sundheds-IT og sikker handel. Der er tale om danske styrkepositioner, der også efterspørges fra amerikansk side.

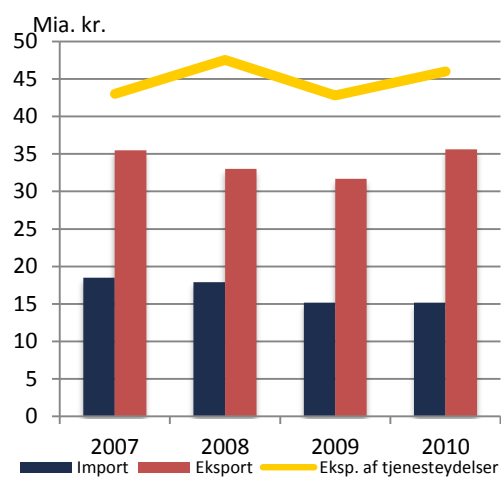
I forbindelse med det årlige EU-USA topmøde, der blev afholdt i Washington d. 28. november 2011 enedes man om at nedsætte en særlig højniveauarbejdsgruppe for job og vækst inden for rammerne af TEC – ledet af handelskommissær de Gucht og USTR Kirk. Arbejdsgruppen skal inden udgangen af 2012 fremkomme med en analyse af mulighederne for tættere økonomisk integration – lige fra begrænsede sektoraftaler og afskaffelse af toldsatser på industrivarer til en fuld EU-USA FTA. Resultatet af dette arbejde imødeses med stor interesse fra dansk side.

Danmarks samhandel med USA 2010

Danmarks 4. største eksportmarked
Det største eksportmarked uden for EU
Eksporten udgjorde 6,57 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	<i>Mio. kr.</i>	<i>Andel</i>
Medicinske og pharmaceutiske produkter	10.258	28,8 %
Kraftmaskiner og motorer	5.010	14,1 %
Diverse forarbejdede varer	2.262	6,3 %
Rå mineralolier og produkter deraf	2.167	6,1 %
Maskiner og tilbehør til industrien	2.157	6,1 %
Alle varegrupper i alt	35.621	100,0 %

EPA'ERNE OG GSP

Som supplement til WTO-aftalerne, forhandler EU Økonomiske Partnerskabsaftaler (EPA'er) med 6 regioner af udviklingslande i Afrika, Vestindien og Stillehavet, de såkaldte AVS-lande. Indtil nu har EU indgået foreløbige EPA'er for varehandel med i alt 36 AVS-lande. Heraf har 15 lande i den vestindiske region underskrevet komplette EPA-aftaler med EU, der også omfatter investeringer, tjenesteydelsehandel m.m. Med vareaftalerne har de pågældende AVS-lande opnået told og kvotefri markedsadgang til EU for alle varer undtagen våben og ammunition. De øvrige 42 AVS-lande har indtil videre valgt ikke at indgå sådanne aftaler. 31 af disse er mindst udviklede lande (LDC), der som sådanne bevarer den omtalte adgang til EU's marked uden krav om (gradvis) reciprocitet. AVS-lande, der ikke er LDC'er, og som ikke indgår i en EPA, henvises til EU's relativt mindre fordelagtige GSP-ordning, (se nedenstående).

Kommissionen fremlagde i september 2011 et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af bilag I til Rådets forordning (EF) nr. 1528/2007 ('EPA-EU markedsadgangsforordning') med forslag om udelukkelse af en række AVS-lande fra listen over regioner eller stater, der har afsluttet forhandlinger om økonomiske partnerskabsaftaler (EPA) med EU og som dermed har opnået told- og kvotefri markedsadgang i EU (med undtagelse for våben og ammunition). I forslaget lægges der op til en fjernelse af den begunstigede markedsadgang i EU for de AVS-lande, som enten ikke har 'undertegnet de respektive aftaler' eller 'truffet de nødvendige forholdsregler til at ratificere aftalerne'. Ændringen foreslås at træde i kraft den 1. januar 2014.

Kommissionen fortsætter forhandlingerne mhp. at sikre, at de foreløbige aftaler bliver endelige og at EPA'erne bliver så komplette som overhovedet muligt. I henhold til Folketingets vedtagelser på området i 2007 og 2008 arbejder man fra dansk side for, at EPA forhandlingerne skal munde ud i resultater, der kan styrke AVS-landenes udvikling og som er i overensstemmelse med WTO's regler.

EU's nuværende arrangement med generelle toldpræferencer (GSP), der gælder indtil udgangen af 2013, angiver hvilke nærmere bestemte toldpræferencer, de respektive udviklingslande vil kunne opnå ved eksport til EU. Foruden de almindelige præferencer omfatter ordningen særlige tilskyndelser for små og sårbare økonomier, der har ratificeret og effektivt implementerer en række konventioner om menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og god regeringsførelse. Hertil kommer særregler, som samlet går under betegnelsen 'Alt undtagen Våben', hvorved der ydes told- og kvotefri adgang til EU's marked for alle produkter undtagen våben og ammunition fra LDC'er. De ikke-gensidige handelspræferencer under GSP-ordningen til fordel for de pågældende kategorier af udviklingslande er i overensstemmelse med en særlig bestemmelse, der tillader bestemte undtagelser for WTO's overordnede ikke-diskriminationsprincip.

Kommissionen fremsatte i maj 2011 et forslag til en ny GSP-forordning. Den foreslåede GSP-forordning har til formål at revidere, tilpasse og ajourføre den nuværende GSP-ordning for bedre at afspejle det aktuelle globale økonomiske landskab og handelsmønster. Kommissionen ønsker med sit forslag at fokusere GSP-ordningen på de mest sårbare og fattigste lande ved bl.a. at udelukke højindkomstlande eller højere middelindkomstlande fra GSP-ordningen. Forordningen forventes senest at træde i kraft den 1. januar 2014.

Fra dansk side ser man GSP-ordningen som et af EU's vigtigste handelsinstrumenter til at bistå udviklingslandene med at blive integreret i den internationale handel og derigennem bidrage til at skabe vækst og beskæftigelse i landene. Udviklingshensynet bør derfor stå centralt i forbindelse med forhandlingerne om Kommissionens forordningsforslag. Regeringen støtter generelt, at GSP-præferencerne rettes mod de lande, der har det største behov, men samtidigt bør ordningen gøres mere fordelagtig for de tilbageværende lande. GSP-forordningen bør desuden bygge på øget

gennemsigtighed og forudsigelighed til fordel for erhvervslivet i både udviklingslande og EU med henblik på at fremme ordningens udnyttelse.

5. DEN EUROPÆISKE NABOSKABSPOLITIK OG DE DYBE OG OMFATTENDE HANDELSAFTALER

Den Europæiske Naboskabspolitik er den overordnede ramme om EU's initiativer over for nabolandene både mod øst og syd. Naboskabspolitikken blev formuleret i 2004 og er senest revideret af Rådet i juni 2011. Det væsentligste nye element var en beslutning om en differentieret tilgang til partnerlandene, således at de partnere, som gør gode fremskridt med politiske og økonomiske reformer vil blive belønnet med tættere politisk associering og økonomisk integration med EU's indre marked. EU's bistand vil også afhænge af fremskridt i reformerne (formuleret som 'mere for mere').

Indenfor Den Europæiske Naboskabspolitik kan EU tilbyde dybe og omfattende frihandelsaftaler (Deep and Comprehensive Free Trade Agreements, DCFTA), hvilket betyder, at aftalerne ud over frihandel for alle varer og tjenesteydelser også vil indeholde bestemmelser om gradvis tilnærmelse til EU's regler og standarder, *acquis* 'et, hvad angår det indre marked. Aftalerne lægger således op til en høj grad af økonomisk integration i EU og er derfor anderledes og mere vidtgående end de øvrige bilaterale frihandelsaftaler, der forhandles af EU.

DET ØSTLIGE PARTNERSKAB, HERUNDER UKRAINE, GEORGIEN, MOLDOVA, ARMENIEN OG ASERBAJDSJAN

Det Østlige Partnerskab blev etableret i maj 2009 inden for rammerne af Den Europæiske Naboskabspolitik. Partnerskabet omfatter Armenien, Aserbajdsjan, Georgien, Hviderusland, Moldova og Ukraine. Rusland valgte at stå uden for dette samarbejde. De politiske retningslinjer for partnerskabet blev senest defineret på topmødet i Warszawa i september 2011. Det blev her besluttet, at EU's fælles udenrigstjeneste og Kommissionen skal udarbejde et 'roadmap' i form af en liste af mål, instrumenter og aktioner for udvikling af partnerskabet i de kommende to år.

EU har tilbudt landene i Det Østlige Partnerskab associeringsaftaler til afløsning af de eksisterende Partnerskabs- og Samarbejdsaftaler. Formålet er at bidrage til landenes politiske associering og økonomiske integration med EU, inkl. fremskridt hen imod europæiske værdier. EU har indledt forhandlinger om associeringsaftaler med Ukraine, Moldova, Georgien, Armenien og Aserbajdsjan.

Som led i associeringsaftalerne under Det Østlige Partnerskab har EU tilbudt DCFTA-forhandlinger til Ukraine, Georgien og Moldova.

Der er kun forhandlet DCFTA (se side 52) med Ukraine. Disse forhandlinger er afsluttet, men tilbageslægt for demokrati og retsstat i Ukraine siden 2010 gør det ikke muligt for EU at undertegne og ratificere aftalen. EU søger at formå Ukraine til at respektere menneskerettigheder og retsstatsprincipper. Der blev afholdt topmøde EU-Ukraine den 19. december 2011, men aftalen blev ikke undertegnet. Det står ved udgangen af 2011 ikke klart, om Ukraine vil gennemføre reformer, som vil gøre det muligt for EU at undertegne aftalen.

Dansk eksport til Ukraine har været stigende de seneste tre år, men har ikke endnu nået niveauet fra før krisen. Danske virksomheder har vist stor interesse for Ukraine. HKH Kronprinsen besøgte Ukraine i juni 2011 med en stor erhvervsdelegation især koncentreret om energi/miljø og fødevarer/agroindustri. En dyb og omfattende frihandelsaftale med EU vil på længere sigt forbedre erhvervs klimaet i Ukraine og fjerne en række handelshindringer. Den vil dermed forbedre de danske kommercielle muligheder.

Kommissionen annoncerede i december 2011, at man var parat til at indlede forhandlinger om DCFTA'er med Georgien og Moldova. De egentlige forhandlinger ventes indledt i februar 2012. Beslutningen om at indlede forhandlinger skete på baggrund af de gode fremskridt, som disse to lande har gjort med lovgivningsmæssige og administrative reformer, der sætter dem i stand til at kunne føre forhandlingerne og senere implementere resultatet.

Armenien forbereder sig også på at indlede forhandlinger, hvilket forventes at kunne ske i første halvdel af 2012. En DCFTA med Aserbajdsjan ligger længere ude i fremtiden, idet landet først skal med i WTO.

Danmark tillægger Det Østlige Partnerskab stor betydning og støtter bestræbelserne på at nå en højere grad af integration med partnerlandene. Selv om de pågældende økonomier er små, er det vigtigt at opnå en succes i de kommende forhandlinger, som vil vise, at tættere økonomisk integration med EU er en attraktiv vej frem for EU's nabolande, uanset de betydelige vanskeligheder ved at leve op til EU's *acquis* på alle områder.

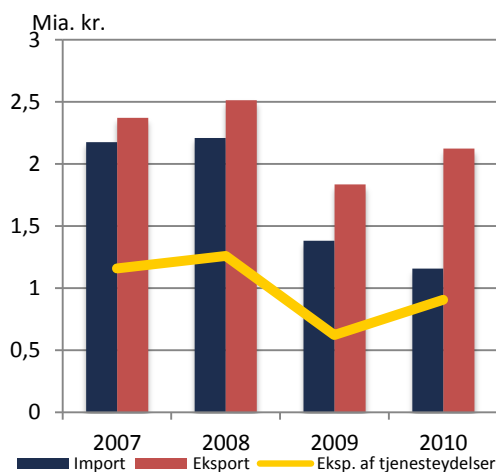
Det bliver en væsentlig opgave for Danmark som formand for EU's Råd i første halvår i 2012 at sikre fremdrift inden for Det Østlige Partnerskab. Det forudses dog ikke, at de forhandlinger, som er indledt med Moldova og Georgien, kan afsluttes under formandskabet.

Danmarks samhandel med Det Østlige Partnerskab 2010 (Armenien, Aserbajdsjan, Georgien, Hviderusland, Moldova og Ukraine)

Samlet er Det Ø. Partnerskab Danmarks 36. største eksportmarked*
 Samlet er Det Ø. Partnerskab 20. største eksportmarked uden for EU*
 Eksporten udgjorde 0,39 % af Danmarks samlede eksport

De 5 største eksportvaregrupper

	Mio. kr.	Andel
Medicinske og pharmaceutiske produkter	299	14,1 %
Maskiner og tilbehør til industrien	296	14,0 %
Specialmaskiner til forskellige industrier	204	9,6 %
Elektriske maskiner og apparater	158	7,5 %
Diverse næringsmidler	133	6,3 %
Alle varegrupper i alt	2.123	100,0 %

* Når Det Ø. Partnerskab bliver sammenlignet med listen over lande, Danmark eksportere til.

DE SYDLIGE MIDDELHAVSLANDE

Den overordnede retning for EU's bestræbelser på yderligere liberalisering af handelen med de sydlige middelhavslande blev udstukket på det ekstraordinære møde i Det Europæiske Råd den 11. marts 2011 om Det Arabiske Forår. DER opfordrede bl.a. til dybere økonomisk integration og bredere markedsadgang, herunder at Kommissionen præsenterede forslag til at fremme handel og udenlandske investeringer i regionen på kort, mellemlangt og langt sigt.

Som opfølgning på opfordringen fra DER har Kommissionen i oktober 2011 præsenteret udkast til forhandlingsmandater til at åbne forhandlinger med Tunesien, Marokko, Jordan og Egypten om en opgradering af deres associeringsaftaler med henblik på at etablere dybe og omfattende frihandelsaftaler.

Målet er, at der på Euromed handelsministermødet til maj/juni 2012 kan træffes beslutning om at indlede forhandlinger med et eller flere lande i takt med, at de er rede dertil, i første omgang Tunesien og/eller Marokko. For så vidt angår Egypten, vil der næppe blive åbnet forhandlinger, før situationen måtte have stabiliseret sig efter de demokratiske valg i 2011. For Jordans vedkommende kræves der gennemførelse af flere økonomiske og regulatoriske reformer samt en yderligere styrkelse af den demokratiske udvikling, før forhandlinger synes indenfor rækkevidde.

Eftersom DCFTA'erne (se side 52) bliver led i den samlede associeringsaftalepakke mellem EU og de respektive lande, vil også politiske aspekter såsom respekt for menneskerettigheder mv. være omfattet af en endelig aftale.

Det kan ikke udelukkes, at det kan tage nogen tid, før de egentlige forhandlinger kan bringes til afslutning. Det må forventes, at forhandlingerne vil være præget af behovet for hensyn til EU-producenter af sensitive landbrugsprodukter i især sydeuropæiske medlemslande, der konkurrerer med tilsvarende produkter. Hertil kommer, at den politiske usikkerhed kan spille ind for de fire landes muligheder for at indgå i de teknisk og politisk vanskelige forhandlinger.

Der er ikke umiddelbart danske kommercielle interesser på spil, men DCFTA'er forventes på sigt at kunne sikre danske forbrugere et bedre og jævner udbud af prisbillige kvalitetsgrøntsager hele året.

6. FÆRØERNE OG GRØNLAND

Færøerne og Grønland er i kraft af Kongeriget Danmarks WTO-medlemskab omfattet af WTO's regler. For Grønlands vedkommende forventes der igangsat en såkaldt notifikationsproces ved afslutningen af Doha-runden, som har til formål at bringe grønlandsk lovgivning og handelsregulering i fuld overensstemmelse med WTO's regler.

Siden Doha Rundens start i 2001 har det været en prioritet at søge at sikre, at Grønland og Færøerne vil kunne omfattes af eventuelle nye WTO-regler vedrørende såkaldt 'små og sårbare økonomier', som måtte blive besluttet i forbindelse med Doha Runden.

I Doha-erklæringen fremhæves, at der skal tages særlige hensyn til de små og sårbare økonomier, hvilket i praksis må formodes at være ensbetydende med længere overgangsperioder, handelsrelateret teknisk bistand og færre forpligtelser til toldnedsættelse. Grønland og Færøerne er på mange måder karakteriseret ved særlige økonomiske betingelser, som giver grundlag for at definere de to økonomier som små og sårbare, herunder relativ geografisk isolation, klimaforhold og stor betydning af få eksportvarer som fisk og rejer.

Fra dansk side har man derfor arbejdet for at gøre hovedaktører i WTO, herunder EU Kommissionen, opmærksom på Grønlands og Færøernes særlige interesser i at blive imødekommet under disse forhandlinger. Forhandlingerne om små og sårbare økonomier har imidlertid vist sig komplicerede – ikke mindst fordi udviklingslandene internt er uenige om, hvilke kriterier der skal ligge til grund for definitionen af en lille og sårbar økonomi. Selv om forhandlingerne har været kendetegnet ved en klar udviklingsvinkel, kan det ikke udelukkes, at netop uenigheden om definitionen vil kunne betyde, at definitionen af små og sårbare økonomier i sidste ende bliver så rummelig, at Grønland og Færøerne vil kunne falde inden for denne kategori på trods af et relativt højt BNP pr. indbygger.

Efter længere tids forhandlinger vedtog EU's ministerråd den 27. juli 2009 en forordning om handel med sælprodukter. Med forordningen harmoniseres reglerne om omsætning af sælprodukter. Omsætning af sælprodukter er efter forordningen kun tilladt, hvis sælproduktet hidrører fra inuitsamfundenes eller andre oprindelige samfunds traditionelle jagt og bidrager til deres underhold. Danmark har i tæt samarbejde med Grønland arbejdet hårdt for, at der ville blive taget højde for grønlandske interesser i sagen. Dette er bl.a. kommet til udtryk i udformningen af inuitundtagelsen. Forordningen trådte i kraft den 20. november 2009. Salgsforbuddet for sælprodukter, der ikke omfattes af inuitundtagelse, trådte i kraft den 20. august 2010.

7. KOMMENDE STØRRE HANDELSPOLITISKE UDFORDRINGER

EU-FORMANDSKABET 2012

Gennem 2011 har Regeringen også på det handelspolitiske område forberedt sig til EU-formandskabet i 2012.

Handels- og investeringsministeren lancerede sine visioner for EU-formandskabet på den handelspolitiske konference i København i december 2011, der blev gennemført i samarbejde med Dansk Industri, Europabevægelsen, EU-Kommissionens repræsentation i Danmark og Europa-Parlamentets informationskontor i København.

Generelt vil det også på det handelspolitiske område være afgørende, at prioriteterne bidrager til at skabe vækst og beskæftigelse i Europa. Samtidig er det også vigtigt, at EU-landene fastholder sit fokus på, at global frihandel også skal tage hensyn til udviklingslandene. Endelig vil det også på det handelspolitiske område være meget væsentligt, at EU-formandskabet bidrager til at få koblingen til klimaudfordringerne tilbage på EU's dagsorden.

Indenfor vækst og beskæftigelse vil EU-formandskabet prioritere markedsadgang til BRIK-landene. De enkelte BRIK-lande er beskrevet tidligere i orienteringen — fælles for dem er, at yderligere markedsadgang er essentielt for at trække EU ud af krisen. Dernæst vil det danske EU-formandskab prioritere, at der lanceres frihandelsaftaleforhandlinger med Japan. Det vil imidlertid både kræve, at EU bliver parat, og at Japan udviser tilstrækkelig forhandlingsvilje. EU-formandskabet vil også prioritere en yderligere liberalisering af frihandlen med EU's nabolande. Mod syd er det afgørende, at EU leverer på sine hensigter om støtte til det Arabiske Forår. Mod øst er det ligeledes afgørende, at EU bygger videre på de nære relationer, der er opbygget indenfor det østlige partnerskab. Endelig vil det danske EU-formandskab ligeledes prioritere udviklingen i WTO og Doha-udviklingsrunden. Det siger sig selv, at et velfungerende og stærkt WTO er afgørende for global frihandel — og at et resultat i Doha-udviklingsrunden kunne få betydelige positive effekter på global handel, herunder også for udviklingslandene. Under overskriften vækst og beskæftigelse vil Danmark under EU-formandskabet ligeledes søge at fremme de transatlantiske økonomiske relationer. Endelig vil Danmark forsøge at komme så langt som muligt med implementeringen af den EU-fælles investeringspolitik, der blev en realitet, da Lissabon-traktaten trådte i kraft.

Under EU-formandskabet vil Danmark endvidere prioritere handel og udvikling for derved at bidrage til, at EU-landene fastholder sit fokus på, hvordan handelspolitikken gør bedst gavn for udviklingslandene. EU-Kommissionen vil under dansk EU-formandskab komme med sin første meddelelse om handel og udvikling i omkring 10 år. Der vil blive vedtaget rådskonklusioner om denne meddelelse — de første rådskonklusioner, der vedtages i udenrigsrådet om handelspolitiske sager siden Lissabon-traktaten trådte i kraft.

Endelig vil EU-formandskabet gøre handel og klima til et tværgående tema i de handelspolitiske forhandlinger. Danmark vil arbejde for, at der under EU-formandskabet igangsættes en analyse af muligheden for et handelspolitisk bidrag til løsning af klimaudfordringerne. Det forventes bl.a., at denne analyse vil se nærmere på, hvordan klimahensynet kan indarbejdes i de bilaterale frihandelsforhandlinger. Samt hvordan EU kan støtte op om handelsliberalisering indenfor vedvarende energi, herunder forslaget om en Sustainable Energy Trade Agreement (SETA).

HANDEL OG KLIMA

Bæredygtig udvikling og beskyttelse og bevarelse af miljøet er fundamentale målsætninger for WTO og indskrevet i Marrakesh aftalen. Målsætningerne komplementerer WTO's overordnede målsætning om at begrænse handelsmæssige barrierer og diskriminerende behandling i den internationale handel. Handelspolitikken er således et vigtigt udenrigspolitisk instrument i relation til klima og sikkerhed. Udfordringen består i at fremme en klimavenlig økonomisk udvikling globalt, men ikke mindst i udviklingslandene, uden at der går på kompromis med udviklingslandenes berettigede forventninger om økonomisk og materiel udvikling. Dette skal bl.a. ske ved en gradvis omstilling fra fossilt brændsel til alternative energikilder samt ved at fremme bæredygtige produktionsformer. Udviklingslandene har bl.a. under de internationale klimaforhandlinger stillet krav om finansiering og teknologioverførsel for at medvirke til dette.

Teknologioverførslen sker allerede i et vist omfang på kommercielle vilkår, men navnlig LDC'erne har behov for støtte til erhvervelse og effektiv anvendelse af klimavenlige teknologier. Under COP-16 i Cancún nåede man til enighed om at oprette en teknologioverførselsmekanisme, der i første omgang skal bruges til kortlægning af teknologioverførselsbehovet, og som siden skal koordinere overførslerne og sikre, at resultaterne bliver så effektive som muligt.

Processen ville kunne understøttes og fremskyndes, hvis der kunne skabes omfattende enighed om en konkret global liberalisering af handelen med klimavenlige produkter og teknologier. I WTO presser EU på for at fremme denne dagsorden, men hidtil uden den store succes, bl.a. fordi mange udviklingslande ønsker at undgå toldprovenutab og opretholde beskyttelse af egen spirende produktion af varer til frembringelse af alternativ energi.

Derudover har EU arbejdet på at få etableret en forståelse med USA, Canada og en række andre i- og ulande for at bane vej for en plurilateral aftale om liberalisering af deres import af klimavenlige produkter og teknologier fra alle WTO-medlemslandene. Arbejdet har indtil videre fokuseret på udarbejdelse af en liste over klimavenlige produkter og har endnu ikke ført til et konkret resultat.

I erkendelse af behovet for at sætte fornyet gang i arbejdet med en **grøn frihandelsaftale på energiområdet** har tænketanken ICTSD (International Centre for Trade and Sustainable Development) i Genève i samarbejde med GGGI og Peterson Institute lanceret ideen om en *plurilateral* aftale om miljø- og klimavenlige varer, som benævnes 'Sustainable Energy Trade Agreement' (SETA). SETA blev bl.a. præsenteret under Global Green Growth Forum i København den 11.-12. oktober 2011.

I modsætning til tidligere forsøg lægges der ikke op til en traditionel *multilaterale*/WTO-aftale om liberalisering af miljøvenlige varer og tjenesteydelser, idet ikke meget tyder på, at der vil kunne samles tilslutning til den idé på nuværende tidspunkt.

ICSTD peger i stedet på muligheder såvel i WTO som uden for WTO i form af et plurilateralt initiativ. Ideen er at bygge videre på de drøftelser, som allerede har været om spørgsmålet i WTO's komité for handel og miljø.

Parallelt hermed har Asia Pacific Economic Cooperation (APEC), som omfatter en gruppe af stillehavslande, herunder USA og Kina, offentliggjort en erklæring efter ministermødet den 12.-13. november 2011. Erklæringen lægger op til, at APEC vil arbejde videre i 2012 med en liste over klima- og miljøvenlige produkter, som man vil nedsætte toldsatsene for, eliminere ikke toldmæssige barrierer og en mere ensartet tilgang til standarder, hvilket kunne tyde på en vis opblødning i spørgsmålet fra såvel amerikansk som kinesisk side, om end de kinesiske signaler ikke er ganske

klare. Kina synes også fortsat imod at bringe spørgsmålet ind i WTO-regi. Omvendt fremhæver kinesiske iagttagere ovenpå APEC-beslutningen, at sænkningen af toldsatserne på den lange bane vil være til fordel for kinesisk erhvervsliv, herunder yderligere bidrage til at fremme kinesiske investeringer på området.

Der synes således at være en gryende international erkendelse af behovet for et initiativ for at liberalisere handlen med miljø- og klimavenlige varer og tjenesteydelser. Fra dansk side arbejder man aktivt i såvel EU- som WTO-regi for at undersøge mulighederne for støtte til visionen om en WTO medholdelig grøn frihandelsaftale baseret på det koncept om SETA, som foreslået af ICTSD såvel som på at fremme bilaterale/regionale tilgange som frihandelsaftaler til at liberalisere klimavenlige varer og tjenester.

REFORM AF WTO

Til trods for, at WTO er en relativt ny organisation, har overvejelser om reform af WTO og om forbedring af organisationens funktion og virkemåde jævnligt været på dagsordenen. Dette har også været tilfældet i 2011, hvor man igen så overvejelser om reformtiltag, der kunne styrke organisationen på flere områder, således at det multilaterale handelssystem bedre ville være i stand til at reagere i forhold til den internationale økonomis skiftende udfordringer.

Spørgsmålet om reform af WTO blev dog ikke bragt væsentligt videre op til den 8. ministerkonference, idet disse forhandlinger også var præget af den manglende fremdrift i DDA-forhandlingerne. Enkelte temaer indgik dog i drøftelserne under konferencen og i formandens opsummering, som kan få betydning i forhold til de videre overvejelser om reform af WTO:

- Forbedring af den regelmæssige overvågningsmekanisme ift. handelsbarrierer og protektionisme
- Forbedringer ift. notifikationsforpligtelser
- Analyse af WTO's mulige håndtering af nye globale udfordringer, fx klimaændringer, fødevarerforsyningsikkerhed, handel og valutakurser, investeringer
- Betydningen af regionale og bilaterale frihandelsaftaler og de systemiske implikationer
- Transparens og inklusivitet som hovedhensyn i forbindelse med forbedring af organisationens effektivitet
- Særlig hensyntagen i WTO's tvistbilægningssystem til fattige og små og sårbare medlemmer

Baggrunden for overvejelserne og diskussionerne om forbedring af WTO's funktion er, at WTO som international organisation er oprettet med en ganske bred økonomisk og handelspolitisk dagsorden og med et instrumentarium – bl.a. tvistbilægningssystemet – der rummer betydelige potentielle muligheder. WTO's fleksibilitet og tilpasningsevne, såvel i forhold til en ændret international dagsorden som til en kraftigt udvidet medlemskreds, er ligeledes blevet fremhævet på plussiden. Heroverfor står imidlertid, at WTO's dagsorden er et kludetæppe af forskellige interesser, konflikter og problemer, hvor medlemmer såvel som omgivelser har forskellige krav og forventninger til organisationen, og hvor krav til output og succes mål i bedste fald er uklare. Sammenholdes dette med et organisatorisk setup og arbejdsformer, der kun har ændret sig lidt gennem årene, og et sekretariat, der trods vækst i opgaver og medlemstal har været stort set uændret fra organisationens start, tegner der sig et klart behov for reformer, hvis WTO's potentiale som internationalt instrument skal realiseres. Det er dette problemfelt, der giver anledning til de fortsatte analyser og diskussioner.

Et af de overordnede spørgsmål knytter sig til WTO's formål: Er målet global frihandel? Skal WTO være facilitator i handelspolitiske relationer, dommer i tvister eller bidrage til at skabe internationalt samarbejde om løsningen af globale problemer? WTO betragtes traditionelt som et middel til at liberalisere handel og derigennem at skabe øget velstand. Målet har imidlertid aldrig været ubegrænset frihandel, men handel inden for en regelbaseret ramme med udgangspunkt i forudsigelighed, transparens og lige vilkår, og hvor bl.a. generaldirektør Lamy har fremhævet den rolle, WTO kan spille – fx i forhold til den finansielle krise.

Udvidelsen af WTO's medlemskreds har også betydet øgede forskelle i synet på organisationen og dens formål. En del nye medlemmer har tilsluttet sig WTO primært ud fra en forventning om derigennem at opnå handelsmæssige og økonomiske fordele, mens opbakningen til det multilaterale system som sådant, til handelsliberalisering og til international regulering er mindre. Et stort antal af de nye medlemmer er samtidig relativt svage stater, hvor løsninger skal tilgodeses betydeligt flere forskellige interesser. Der er derfor behov for en særlig og målrettet indsats for at

fastholde det nødvendige engagement i processen fra disse medlemmers side. Hertil kommer, at Ruslands medlemskab som den sidste store økonomi, der optages, i sig selv må forventes at ville påvirke organisationen.

Som en af årsagerne til, at det er så vanskeligt at opnå enighed i WTO, er der blevet peget på beslutningsprocessen. Især kravet om enstemmighed og behovet for at involvere alle i alt skaber en tung beslutningsproces, der kræver tid og en betydelig forhandlingsindsats, hvilket ofte gør WTO nærmest handlingslammet. Mange har derfor fremhævet som afgørende, at WTO's spilleregler bør ændres, så organisationen bliver bedre i stand til at skabe de nødvendige resultater. Specielt tre grundlæggende — og sammenhængende — begrænsninger i det nuværende WTO-system er i fokus:

- 'Bottom-up'-tilgangen, dvs. at medlemmerne selv har ledelsen i forhandlingerne, og at det er op til medlemmerne at skabe kompromis'er ved at fremlægge forslag og opnå enighed om forhandlingstemaer spørgsmål for spørgsmål, så det endelige resultat fremstår gradvist, efterhånden som der opnås aftaler om enkeltspørgsmål
- 'Single undertaking', dvs. at et betydeligt antal meget forskellige emner forhandles samtidigt, hvor intet er aftalt, før alt er på plads
- Konsensusprincippet, dvs. at alle skal være enige om alt

Et andet forhold i relation til forhandlingsprocessen, som påkalder sig interesse i denne forbindelse, er selve runde-begrebet. Forhandling i runder er en arv fra GATT. Da WTO blev oprettet som en egentlig organisation i 1995, var der en forventning om, at forhandlinger kunne foregå løbende i stedet for i runder. Behovet for at skabe 'pakker', som kunne kombinere indrømmelser på forskellige områder, så der altid i pakken var noget af interesse for enhver part, førte imidlertid til en fortsættelse af runderforhandlinger. Risikoen herved er, som det fremstår mere og mere tydeligt, at det bedste bliver det godes værste fjende, hvor resultater på ét forhandlingsområde bliver taget som gidsel for resultater på andre områder, og at balancekravet udstrækkes til ikke alene at gælde den samlede pakke, men også for hver enkelt af de konkrete emner, der indgår.

Foruden at se på forhandlinger som en løbende proces er der også peget på muligheden for at sikre forhandlingsresultater på en snævrere basis end runde-formatet. Det kunne enten være i form af sektoraftaler om konkrete emneområder eller som plurilaterale aftaler mellem et mindre antal særligt interesserede parter, men som andre medlemmer kunne tilslutte sig, og hvor liberaliseringsfordele på MFN-basis kunne udstrækkes til alle medlemmer, som fx for ITA-aftalen (IT-aftalen fra 1996). Det er dog klart, at nogle af de store og centrale forhandlingsemner alene vil kunne håndteres i en omfattende multilateral aftale, fx landbrug og fiskerisubsidier.

Endelig knytter en række overvejelser sig til WTO-sekretariatet og den daglige drift af organisationen. Det er ikke alene et spørgsmål om sekretariatets størrelse, men også om dets rolle i forhold til udviklingen af WTO-samarbejdet. Fx har sekretariatet ikke en selvstændig ret til at fremsætte forslag, som kan bringe arbejdet videre, eller til at overvåge, at aftalte regler efterleves — svarende til den funktion Kommissionen har i EU-samarbejdet. Andre overvejelser knytter sig til den politiske ledelse af arbejdet i WTO, til tvistssystemets kapacitet og effektive varetagelse af funktionen, samt til WTO's rolle i forhold til omverdenen og til andre internationale organisationer, herunder FN-systemet.

ANDRE EMNER

SINGAPORE-EMNERNE

Betegnelsen Singapore-emner dækker over fire emner, som ikke fra starten var med i WTO's dagsorden, men som den første ministerkonference i Singapore i 1996 besluttede at inkludere i arbejdet, nemlig:

- Handel og investering.
- Handel og konkurrence.
- Transparens i offentlige indkøb.
- Handelslettelse.

Singapore-mandatet indebar, at analyse af de fire emner blev indledt i WTO. De fleste udviklingslande var imidlertid skeptiske over for emnerne, som efter deres opfattede primært var af interesse for udviklede lande.

Alle fire emner var med i forhandlingsdagsordenen fra Doha-ministermødet, men på den betingelse, at WTO-ministerkonferencen i Cancún i 2003 med konsensus skulle beslutte endeligt, hvorvidt substansforhandlinger skulle indledes. I Cancún var det imidlertid klart, at der ikke kunne gøres fremskridt for de fire emner. En række udviklingslande fandt, at der var behov for yderligere afklaring af virkningerne af WTO-regler på disse nye områder. Dermed kunne der ikke opnås den nødvendige konsensus til at indlede forhandlinger. Efter yderligere drøftelser besluttede WTO's Generelle Råd ved midtvejsmødet i juli 2004 med konsensus at indlede forhandlinger om handelslettelse (jf. side 14), mens der for de tre øvrige emner blev konstateret enighed om, at de ikke ville være del af DDA-forhandlingerne, og at der derfor ikke ville blive arbejdet videre med dem, så længe forhandlingerne foregik.

Specielt investering og konkurrence er således emner på WTO's 'udestående dagsorden', som venter på at blive taget op. Samtidig har der med tiden vist sig en stigende interesse også fra udviklingslandenes side for at drøfte disse spørgsmål, bl.a. i lyset af behovet for at tiltrække udenlandske investeringer. For EU's vedkommende har Lissabon-traktatens ikrafttræden primo december 2009 betydning for investeringsområdet. Mens kompetencen på investeringsområdet i udgangspunktet tidligere har været delt kompetence mellem medlemsstaterne og EU, fastslår Lissabon-traktaten nu, at området for direkte udenlandske investeringer er eksklusiv fællesskabskompetence, jf. TEUF artikel 207. Målet med denne ændring er, at EU efterhånden enten vil kunne indgå separate aftaler om investeringsbeskyttelse med strategisk vigtige tredjelande, eller lade EU's bilaterale frihandelsaftaler omfatte et kapitel om investeringsbeskyttelse, jf. tidligere afsnit om EU's nye globale investeringspolitik. Medlemsstaterne vil fortsat kunne opretholde og indgå bilaterale investeringsbeskyttelsestraktater med de tredjelande, som Unionen ikke selv indgår aftaler med efter bemyndigelse fra Kommissionen.

Mange lande, bl.a. Kina, har under finanskrisen igangsat betydelige stimulus-pakker for deres økonomier med 'køb nationalt' klausuler i **reglerne for offentlige indkøb**. Disse tiltag har sat WTO's aftale om offentlige indkøb ('Agreement on Government Procurement', GPA) på en hård prøve.

Aftalen er en såkaldt plurilateral aftale, der alene er bindende for de lande, der har underskrevet den. Aftalen omfatter 42 lande, herunder de 27 EU-lande, USA, Japan, Korea, Norge og Schweiz. For parterne indebærer aftalen en forpligtelse til ligebehandling af nationale og udenlandske tilbudsgivere ved offentlige indkøb.

Der har længe været forhandlet mellem parterne om en forbedring på tre områder: 1) tilpasning af aftalen til udviklingen i informationsteknologi og indkøbsmetoder, 2) udvide aftalens dækning, og 3) udrydde resterende diskriminerende foranstaltninger.

Det lykkedes umiddelbart forud for WTO's ministerkonference i december 2011 at nå til principiel enighed om væsentlige forbedringer på disse punkter, og en ny aftale ventes indgået i 2012. Kommissionen har beregnet, at den nye aftale vil dække udbud på € 600 mia. årligt, hvilket er € 100 mia. mere end den nuværende aftale. EU har især lagt vægt på at opnå forbedringer i forhold til USA og Japan.

Kina har udtrykt interesse for at deltage i aftalen, og Kina fremlagde i 2011 et revideret tiltrædelsestilbud til de andre GPA-lande. Tilbuddet er under overvejelse. Rusland har ved sin tiltrædelse af WTO forpligtet sig til at blive part i GPA inden for 4 år.

Danmark har støttet disse forhandlinger på baggrund af de store danske interesser i bedre adgang til markedet for offentlige indkøb. Det er også i dansk interesse at udvide kredsen af deltagere i aftalen for at modvirke protektionistiske tendenser som følge af den økonomiske krise.

Kommissionen har bebudet et forslag til en retsakt, der skal sikre **reciprocitet i adgangen til markeder for offentlige udbud**. Kommissionen finder, at mange tredjelandes markeder er langt mere lukkede end EU's marked. Kommissionen ønsker derfor et handelspolitisk instrument, som kan overbevise andre lande om det gavnlige i at åbne deres markeder for ikke at miste adgangen til EU's marked. Kommissionen har gennemført en offentlig høring, hvorunder man har fremlagt 4 overordnede løsninger:

1. Status quo, ingen ændringer
2. Soft law: Vejledning fra Kommissionen om muligheden for at udelukke virksomheder fra tredjelande og om rettigheder og forpligtelser i internationale aftaler
- 3.A. Krav til medlemsstaterne om at udelukke virksomheder fra tredjelande (med visse undtagelser, der kan anvendes mod ex post notifikation til Kommissionen)
- 3.B. Give medlemsstaterne mulighed for at udelukke virksomheder fra specifikke lande (på betingelse af ex ante notifikation til Kommissionen)

Forslaget til retsakten ventes fremlagt af Kommissionen tidligt i 2012. Forslaget indgår som del af en større 'udbudspakke', der også omfatter forslag til revision af udbudsdirektiverne.

Danmark har stor interesse i at bevare et åbent marked for offentlig udbud, der kan sikre høj kvalitet i buddene, fremme produktivitet og innovation og give bedre løsninger til en lavere pris. Danmark ønsker derfor åbning af markedet frem for at skabe nye barrierer.

ARBEJDSTAGERRETTIGHEDER I WTO/ILO

Handel og arbejdstagerrettigheder er et yderligere emne, som må forventes at trænge sig på i forhold til WTO's fremtidige forhandlingsdagsorden. Doha-erklæringen fra 2001 bekræftede erklæringen fra WTO-ministerkonferencen i Singapore i 1996 om internationale arbejdstagerrettigheder og tog arbejdet i FN's internationale arbejdsorganisation, International Labour Organization (ILO), om globaliseringens sociale dimension til efterretning. Trods en ihærdig indsats lykkedes det ikke Danmark og EU at få gjort handel og arbejdstagerrettigheder til et forhandlingsemne i Doha Runden, ligesom området indtil videre heller ikke har været omfattet af WTO's arbejdsprogram i øvrigt.

Selvom arbejdstagerrettigheder ikke er et WTO-forhandlingsemne, pågår der et teknisk samarbejde mellem de to organisationers sekretariater med henblik på at sikre kohærens. WTO's sekretariat deltager som observatør i ILO's styrelsesråd og i møderne i ILO arbejdsgruppen om 'Social Dimension of Globalization'. Samarbejdet mellem ILO og WTO kommer lejlighedsvist til udtryk, som da de to organisationers sekretariater i 2007 udgav en første fælles rapport om handel og beskæftigelse, 'Trade and Employment: Challenges for Policy Research'.

8. BILAG

BILAG 1: GRUNDLAGET FOR EU'S HANDELSPOLITIK

EU's fælles handelspolitik er baseret på artikel 207 i traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde. Bestemmelsen danner også grundlaget for den handelspolitiske komite, hvori EU behandler handelspolitiske spørgsmål.

Artikel 207

1. Den fælles handelspolitik bygger på ensartede principper, navnlig for så vidt angår toldændringer, indgåelse af told- og handelsaftaler vedrørende handel med varer og tjenesteydelser, handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret, direkte udenlandske investeringer, gennemførelse af ensartethed i liberaliseringsforanstaltninger, eksportpolitik og handelspolitiske beskyttelsesforanstaltninger, herunder foranstaltninger mod dumping og subsidieordninger. Den fælles handelspolitik føres inden for rammerne af principperne og målene for Unionens optræden udadtil.
2. Europa-Parlamentet og Rådet vedtager ved forordning efter den almindelige lovgivningsprocedure foranstaltninger til fastlæggelse af rammerne for gennemførelsen af den fælles handelspolitik.
3. Skal der føres forhandlinger om og indgås aftaler med et eller flere tredjelande eller en eller flere internationale organisationer, finder artikel 218 anvendelse, jf. dog de særlige bestemmelser i nærværende artikel.
Kommissionen retter henstillinger til Rådet, som bemyndiger den til at indlede de nødvendige forhandlinger. Rådet og Kommissionen skal sikre, at de forhandlede aftaler er i overensstemmelse med Unionens interne politikker og regler.
Disse forhandlinger føres af Kommissionen i samråd med et særligt udvalg udpeget af Rådet til at bistå den i dette arbejde og inden for rammerne af direktiver, som Rådet kan meddele den. Kommissionen aflægger regelmæssigt beretning til det særlige udvalg og til Europa-Parlamentet om, hvordan forhandlingerne skrider frem.
4. For så vidt angår forhandling og indgåelse af aftaler som nævnt i stk. 3 træffer Rådet afgørelse med kvalificeret flertal.
For så vidt angår forhandling og indgåelse af aftaler på områderne handel med tjenesteydelser og handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret samt direkte udenlandske investeringer træffer Rådet afgørelse med enstemmighed, hvis aftalen omfatter bestemmelser, hvor der kræves enstemmighed for vedtagelse af interne regler.
Rådet træffer ligeledes afgørelse med enstemmighed om forhandling og indgåelse af aftaler
 - a) på området handel med kulturelle og audiovisuelle tjenesteydelser, når disse aftaler indebærer en risiko for, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed i Unionen bringes i fare
 - b) på området handel med sociale, uddannelsesmæssige og sundhedsmæssige tjenesteydelser, når disse aftaler indebærer en risiko for, at den nationale tilrettelæggelse af sådanne tjenester forstyrres alvorligt, og at medlemsstaternes ansvar for levering heraf bringes i fare.
5. Forhandling og indgåelse af internationale aftaler på transportområdet er omfattet af tredje del, afsnit VI, samt af artikel 218.
6. Udøvelsen af de beføjelser, som denne artikel tillægger på området den fælles handelspolitik, berører ikke afgrænsningen af beføjelserne mellem Unionen og medlemsstaterne og vil ikke føre til en harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser, i det omfang traktaterne udelukker en sådan harmonisering.

BILAG 2: CODEX ALIMENTARIUS

Facts om Codex Alimentarius

Codex Alimentarius er et samarbejde mellem FN-organisationerne FAO og WHO. Formålet er at udarbejde globale standarder, anbefalinger og retningslinjer for fødevarer og fødevarerproduktion med henblik på at sikre forsyning med sunde og sikre fødevarer og lette den globale samhandel hermed. Standarderne udarbejdes bl.a. i en række permanente Codex komiteer, der beskæftiger sig med forskellige aspekter af fødevarerens sikkerhed, fx tilsætningsstoffer og forureninger, rester af veterinærmedicin, hygiejne og mærkning. Ensartede retningslinjer for fødevarerens sikkerhed har desuden stor betydning for den internationale handel med fødevarer, idet Codex normer i henhold til SPS-aftalen inden for WTO-systemet udgør en reference, som danner udgangspunkt for afgørelser ved eventuelle handelstvister. Codex Alimentarius har verden over skabt stor opmærksomhed omkring fødevarerens kvalitet og fødevarerens sikkerhed. I alt 182 lande og EU-kommissionen er medlem af Codex Alimentarius. Desuden er en lang række organisationer tilknyttet, fx World Trade Organization (WTO), Grain and Feed Trade Association (GAFTA), International Feed Industry Federation (IFIF) og Consumers International (CI). Disse har dog kun observatørstatus ved de møder, der jævnligt afholdes. Codex Alimentarius Kommissionen er den højeste myndighed. På kommissionens hjemmeside www.codexalimentarius.net findes yderligere oplysninger. Danmarks deltagelse i Codex Alimentarius samarbejdet koordineres af Fødevarestyrelsen.

Der har været afholdt en række Codex møder af interesse for Danmark. Det drejer sig om komiteen for tilsætningsstoffer, komiteen for forureninger, komiteen for restindhold af pesticider i fødevarer, komiteen for mærkning af fødevarer, Codex Alimentarius Commission, komiteen for speciel ernæring og komiteen for fødevarerhygiejne.

KOMITEEN VEDRØRENDE TILSÆTNINGSSTOFFER, 14. – 18. MARTS 2011

På det afholdte møde i komiteen var et af de væsentligste emner en fortsættelse af det igangværende arbejde med at fastlægge den generelle standard for tilsætningsstoffer og specifikationer for tilsætningsstoffer. Den generelle standard for tilsætningsstoffer (GSFA) er en liste over, hvilke tilsætningsstoffer, der må anvendes i diverse fødevarer. I GSFA'en er der ud for alle tilsætningsstoffer angivet en funktion, maksimal-dosis samt i hvilke fødevarergrupper, tilsætningsstoffet må anvendes. Den færdiggjorte liste bliver i princippet Codex medlemslandenes positivliste a la den danske positivliste, men GSFA'en bliver mere omfattende, da den skal omfatte samtlige fødevarer på det globale marked.

Det konkrete indhold af GSFA'en bygger på oplysninger fra de enkelte medlemsstater. En forudsætning for, at de foreslåede tilsætningsstoffer bliver indarbejdet i standarden, er at de er vurderet og fundet sundhedsmæssigt acceptable af JECFA (FAO/WHO's Joint Expert Committee on Food Additives and Contaminants).

På mødet fortsattes arbejdet med at overføre de tilsætningsstoffbestemmelser, der findes i diverse, specifikke produkter, hvor der er udarbejdet varestandarder (for eksempel kødprodukter), til GSFA'en, således at alle bestemmelser om tilsætningsstoffer findes ét sted.

På mødet blev det drøftet, hvorvidt der skal kunne indsættes en fodnote ved konkrete anvendelser, hvorved der vil blive mulighed for at opretholde national lovgivning, hvis

anvendelsen ikke er i overensstemmelse med præambel 3.2 i GSFA'en. Præampel 3.2 omhandler kravene om, at et tilsætningsstof skal være sikkert at anvende, ikke må vildlede forbrugerne og skal have et teknologisk behov. Flere lande uden for EU ønsker at brugen af noten begrænses eller eventuelt slettes. Dette arbejde er endnu ikke færdiggjort og vil blive taget op på næste møde.

Komiteen fortsatte arbejdet med at vurdere **JECFA's specifikationer for tilsætningsstoffer**. Acceptable specifikationer fremsendes til Codex Alimentarius Commission med henblik på godkendelse som Codex specifikationer. JECFA/Codex specifikationerne danner ofte baggrund for EU-direktiverne vedrørende renhedskriterier for tilsætningsstoffer.

Komiteens møde indeholdt ligeledes drøftelse af neden for nævnte mere specifikke emner, herunder:

- Prioritering af FAO/WHO's løbende evaluering af gamle og nye tilsætningsstoffer
- Vedtagelse af revision af max. niveauer for tilsætningsstoffer og tekniske hjælpestoffer i udvalgte Codex standarder
- Revision af det internationale nummersystem (INS) for tilsætningsstoffer
- Uoverensstemmelse mellem INS og funktionelle grupper
- Database for tekniske hjælpestoffer

KOMITEEN VEDRØRENDE FORURENINGER, 21. – 25. MARTS 2011

Arbejdet omfatter generelle standarder for forurenende stoffer i fødevarer, en række standarder med grænseværdier for enkelte forureninger samt retningslinjer for god fremstillingspraksis til reduktion af forskellige procesforureninger i fødevarer.

Den vedtagne **generelle standard for forureninger** indeholder de overordnede betingelser for fastlæggelse af globale grænseværdier for forurenende stoffer og beskriver proceduren for fastlæggelse af konkrete grænseværdier i levnedsmidler. Den generelle standard indeholder kun grænseværdier, samt en oversigt over arbejdet i specifikke standarder.

Med henblik på at påbegynde arbejdet med at fastlægge konkrete grænseværdier har komiteen drøftet et antal diskussionspapirer. Disse diskussionspapirer gennemgår de relevante forurenende stoffer og foreslår, hvilke tiltag der eventuelt bør iværksættes.

Der var på mødet diskussionspapir for:

- Mykotoxiner i sorghum
- Arsen i ris
- Ochratoksin A i kakao
- Furan
- Pyrrolizidin alkaloider
- Vejledning til risikohåndteringsmuligheder

Der var på mødet grænseværdiforhandlinger for:

- Melamin i fødevarer (modermælkserstatning)
- Mykotoxinet deoxynivalenol (DON) og acetylerede forbindelser i korn og kornprodukter
- Mykotoxinet aflatoxin i tørrede figner

Der arbejdedes desuden med udarbejdelse af 'code of practice' indeholdende oplysninger om god fremstillingsmæssig praksis som basis for reduktion af indholdet af visse forureninger. Disse omhandler:

- Reduktion af ethyl carbamat i sten frugt spiritus

Det blev besluttet at begynde arbejde på:

- Cadmium
- Bly
- Kviksølv
- Perchlorat
- Chlor

KOMITEEN VEDRØRENDE RESTINDHOLD AF PESTICIDER I FØDEVARER, 4. – 9. APRIL 2011

Komiteens årlige møde omhandlede det løbende arbejde med fastsættelse af globalt accepterede maksimal grænseværdier (MRL-værdier) for restindholdet af pesticider i fødevarer, herunder især i frugt og grønt, samt i mindre omfang, afgrøder beregnet til foder.

Der er igangsat en revision af CODEX Klassifikationssystem, som bl.a. indeholder afgrødelister for fødevarer og foderstoffer. Disse lister anvendes i forbindelse med fastsættelse af MRL-værdier. Der er til denne opgave nedsat en elektronisk arbejdsgruppe, som på dette møde præsenterede resultaterne for gruppen af træ nødder, krydderurter og krydderier, tropiske og subtropiske frugter.

I 2008 blev der nedsat en elektronisk arbejdsgruppe, som skal revidere principperne for risikoanalyse. Gruppens arbejdsrapport mødte på mødet mange indvendinger. Der var en del diskussion om datakrav og procedurer for ophævelse af MRL-værdier. Det blev besluttet, at arbejdsgruppen skal arbejde videre med revisionen. Revision af risikoanalyseprincipperne, som er en del af den overordnede strategiske plan, skal være afsluttet 2013.

KOMITEEN VEDRØRENDE MÆRKNING AF FØDEVARER, 9. - 13. MAJ 2011

i) Generelle mærkningsregler

Komiteen fortsatte drøftelserne af, om der er behov for – og om der er mulighed for at opnå enighed om Codex retningslinjer for mærkning af fødevarer, som er fremstillet ved anvendelse af genteknologi. Det lykkedes, at få fremdrift i arbejdet, og der er opnået enighed om ny tekst, som blev endelig vedtaget på Commission mødet.

ii) Næringsdeklaration

Det blev drøftet, hvordan (og hvorvidt) man skal gå videre med drøftelserne om obligatorisk næringsdeklaration. Flere mente, at der nu var grundlag for det videre arbejde, idet man nu er blevet enige om, hvilke næringsstoffer, der altid skal indgå i deklARATIONEN. Der var enighed om at nedsætte en elektronisk arbejdsgruppe, som skal udarbejde forslag til ændringer af Guidelines on Nutrition Labelling.

På baggrund af WHO's globale strategi om ernæring, fysisk aktivitet og sundhed var der en drøftelse af, om det er natrium eller 'salt', som kan stå i næringsdeklARATIONEN. Der var ikke tilstrækkelig støtte

til, at 'salt' kan indgå i næringsdeklarationen, da det er 'natrium', som er næringsstoffet. Dog blev det tilføjet i en fodnote, at de nationale myndigheder kan beslutte at deklarere indhold af natrium som 'salt'.

Udkast til principper for anprisningerne 'ikke tilsat sukker' og 'ikke tilsat salt' blev foreslået. Desuden blev det besluttet, at man skal udarbejde kriterier for anprisninger af transfedtsyrer. Arbejdet vil fortsætte i elektronisk arbejdsgruppe.

iii) Retningslinjer for økologiske fødevarer

Komiteen drøftede muligheden for at anvende ætylen til modning af frugter udover bananer og kiwi. Det blev besluttet, at den elektroniske arbejdsgruppe, der blev nedsat i 2010, skulle fortsætte sit arbejde med at se på begrundelser for brug af ætylen for de enkelte frugttyper.

Vedrørende brug af ætylen til citrus frugter blev det besluttet at udsætte yderligere drøftelser til næste møde, da begrundelserne ikke var fuldt ud tilstrækkelige.

Det blev desuden besluttet at fortsætte den elektroniske arbejdsgruppe med en cyklus på 2 år for diskussion i komiteen. Tilsvarende blev det besluttet at påbegynde et nyt arbejde med henblik på at tilføje fire nye plantebeskyttelsesmidler, ligesom der på mødet i 2012 vil blive diskuteret det videre arbejde i forhold til retningslinjer for økologisk akvakultur.

CODEX ALIMENTARIUS COMMISSION 4. – 8. JULI 2011

Repræsentanter fra over 100 medlemslande, EU-Kommissionen og internationale organisationer med observatørstatus deltog i mødet.

Formand og viceformænd var på valg. Viceformanden Sanjay Dave, Indien, blev valgt til ny formand. Til viceformænd valgtes Samuel Godefrey, Canada, Awilo Ochieng Pernet, Schweiz og Samuel Sefa, Ghana.

På mødet vedtog man i alt 30 standarder, vejledninger og retningslinjer. Blandt disse var en række nye eller reviderede standarder for tilsætningsstoffer, samt max. grænseværdier for pesticidrester og veterinære lægemiddelrester.

Særlig interessant for EU og Danmark var vedtagelsen af vejledning for risikoanalyse for den fødevarerbårne, antimikrobielle resistens. Vejledningen indeholder retningslinjer både for brug af antibiotika i husdyr- og planteproduktionen og for håndtering af resistente bakterier i forbindelse med den animalske og vegetabiliske fødevarerproduktion. Endvidere blev vedtaget retningslinjer for kontrol af *Kampylobakter* og *Salmonella* i kyllingekød samt retningslinjer for mærkning af fødevarer, som er fremstillet ved anvendelse af genteknologi. Efter flere års forhandlinger foreligger der nu en Codex tekst, der giver relevant vejledning i GMO-mærkning.

Ractopamin

Beslutningen om vedtagelse af en grænseværdi for væksthæmmeren ractopamin var blevet udsat til dette års møde. I den mellemliggende periode havde 'friends of the chair' bestående af repræsentanter fra hver region i verden samt 2 observatør-organisationer forsøgt, men uden held, at komme med forslag til en mulig løsning på problemet.

I EU er der forbud mod anvendelse af vækstfremmere, derfor vil en Codex-MRL for ractopamin kunne kreere handels-tvister ved import af kød fra dyr, der er behandlet med ractopamin.

EU's allierede vedr. ractopamin er bl.a. Kina, Rusland, Norge, Svejts, Ægypten og enkelte afrikanske lande.

På mødet kunne der ikke etableres konsensus, idet verden stadig var delt på spørgsmålet. Sagen blev foreløbig afgjort med en afstemning om, hvorvidt Commission ønskede en afstemning om sagen. Resultatet af afstemningen blev, at Commission ikke ønskede at afgøre substansen ved en afstemning. Punktet blev derefter taget af dagsordenen, og afgørelsen vedr. en grænseværdi for ractopamin blev udsat til næste møde.

Commission besluttede at påbegynde et nyt arbejde, hvor hygiejnekomiteen skal udarbejde retningslinier for risikobaseret kontrol af parasitter i kød, bl.a. trikiner. Arbejdet skal udføres i tæt samarbejde med den internationale dyresundhedsorganisation, OIE.

Der var en generel drøftelse af behovet for ekstra frivillige bidrag til gennemførelse af den videnskabelige risikovurdering, som er en forudsætning for Codex arbejdet, idet de tre FAO/WHO *ad hoc* ekspertkomiteer: JECFA, JEMRA og JMPR skal have mulighed for at foretage vurderinger, der er sundhedsmæssigt acceptable, før de foreslåede standarder for tilsætningsstoffer, kontaminanter, pesticid- og veterinære lægemiddelrester kan fastsættes.

KOMITEEN VEDRØRENDE SPECIEL ERNÆRING, 14. – 18. NOVEMBER 2011

Det blev besluttet, at der ud fra en rapport fra FAO og WHO om eksisterende nationale referenceværdier nedsættes en elektronisk arbejdsgruppe, som skal foreslå referenceværdier for vitaminer og mineraler til mærkningsformål.

Spørgsmålet om, hvorvidt evidensen for en sammenhæng mellem et næringsstof og risikoen for en kostrelateret sygdom skal være 'overbevisende' eller kun 'sandsynlig', delte verden, og på trods af omfattende forhandlinger lykkedes det ikke at nå til enighed. Der nedsættes derfor en arbejdsgruppe, som skal revidere forslaget om retningslinjer for referenceværdier til mærkningsformål for næringsstoffer associeret med risiko for udvikling af kostrelaterede ikke-smitsomme sygdomme

I arbejdet med retningslinjer for børnemad til børn med risiko for fejlnæring gjorde komiteen mange og væsentlige fremskridt.

I forbindelse med forslag til referenceværdier til mærkningsformål for næringsstoffer associeret med risiko for udvikling af kostrelaterede smitsomme sygdomme var der enighed om at fastsætte en referenceværdi for natrium på 2000 mg og for mættet fedt på 10 energiprocent. Disse referenceværdier vil blive fremsendt til Commission for endelig vedtagelse.

Det blev besluttet ikke at revidere definitionen af transfedtsyre på grund af manglende ny videnskabelig evidens til at begrunde en revision.

Det blev besluttet at arbejde videre med revision af retningslinjer for tilsætning af essentielle næringsstoffer til fødevarer.

En elektronisk arbejdsgruppe arbejder også videre med revision af standarden for cerealiebaseret børnemad til undervægtige børn.

Stillingtagen til et forslag om revision af standarden for tilskudsblandinger blev udsat til næste møde.

KOMITEEN VEDRØRENDE FØDEVAREHYGIEJNE, 5 – 9. DECEMBER 2011

På mødet blev følgende dokumenter drøftet og færdigbehandlet:

- Retningslinjer for kontrol af virus i fødevarer (med fokus på Hepatitis A og norovirus)
- Retningslinjer for hygiejnisk produktion af meloner (bilag til koden for frugt og grønt)

Følgende dokumenter arbejdes der videre med:

- Revision af retningslinjer for fastsættelse og anvendelse af mikrobiologiske kriterier i fødevarer
- Retningslinjer for kontrol af trikiner (*Trichinella* spp.) og bændelorm (*Cysticercus bovis*)

Retningslinjer for fastsættelse og anvendelse af mikrobiologiske kriterier i fødevarer er et vigtigt dokument, da det fremover vil danne præcedens for anvendelse af mikrobiologiske kriterier i risikohåndteringen globalt. Dokumentet opdateres i forhold til den seneste udvikling på området, og der vil blive udarbejdet praktiske eksempler på anvendelse af forskellige typer kriterier. Det er et vigtigt formål, at dokumentet bliver brugervenligt, da det er svært stof.

Hovedformålet med at udarbejde retningslinjer for trikiner og bændelorm er internationalt at opnå accept af anvendelse af en risikobaseret tilgang til kontrol for disse parasitter, således at kontrolomfang og intensitet fastsættes på basis af den epidemiologiske situation for et land eller en region. Hvis dette princip anerkendes, vil Danmark kunne udnytte sin status som region med ubetydelig risiko for trikiner, og udgifterne til undersøgelse vil kunne reduceres væsentligt. Udarbejdelse af disse retningslinjer skal ske i et tæt samarbejde med OIE.

Det blev endvidere besluttet at foreslå nyt arbejde på følgende områder:

- Revision af retningslinjer for hygiejnisk praksis for krydderier og tørrede aromatiske planter
- Nyt bilag om bær til retningslinjerne for hygiejnisk praksis for frisk frugt og grønt.

Til næste møde i komiteen skal der udarbejdes diskussionspapirer med henblik på udarbejdelse af et horisontalt dokument for fødevarer med lavt vandindhold og principper for periodisk gennemgang af eksisterende retningslinjer for god hygiejnepraksis.

BILAG 3: WTO MEDLEMMER OG ANSØGERLANDE PR. 30. DECEMBER 2011

WTO-medlemmer (157)	
<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Albanien	8. september 2000
Angola	23. november 1996
Antigua og Barbuda	1. januar 1995
Argentina	1. januar 1995
Armenien	5. februar 2003
Australien	1. januar 1995
Bahrain	1. januar 1995
Bangladesh	1. januar 1995
Barbados	1. januar 1995
Belgien	1. januar 1995
Belize	1. januar 1995
Benin	22. februar 1996
Bolivia	12. september 1995
Botswana	31. maj 1995
Brasilien	1. januar 1995
Brunei Darussalam	1. januar 1995
Bulgarien	1. december 1996
Burkina Faso	3. juni 1995
Burma	1. januar 1995
Burundi	23. juli 1995
Cambodja	13. oktober 2004
Cameroun	13. december 1995
Canada	1. januar 1995
Central Afrikanske Republik	31. maj 1995
Chad	19. oktober 1996
Chile	1. januar 1995
Colombia	30. april 1995
Congo	27. marts 1997
Costa Rica	1. januar 1995
Cuba	20. april 1995
Cypern	30. juli 1995
Danmark	1. januar 1995
Demokratiske Republik Congo	1. januar 1997
Djibouti	31. maj 1995
Dominica	1. januar 1995
Dominikanske Republik	9. marts 1995
Ecuador	21. januar 1996

WTO-medlemmer (157)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Egypten	30. juni 1995
El Salvador	7. maj 1995
Elfenbenskysten	1. januar 1995
Estland	13. november 1999
Europæiske Fællesskaber	1. januar 1995
Fiji	14. januar 1996
Filippinerne	1. januar 1995
Finland	1. januar 1995
Forenede Arabiske Emirater	10. april 1996
Frankrig	1. januar 1995
Gabon	1. januar 1995
Gambia	23. oktober 1996
Georgien	14. juni 2000
Ghana	1. januar 1995
Grenada	22. februar 1996
Grækenland	1. januar 1995
Guatemala	21. juli 1995
Guinea	25. oktober 1995
Guinea-Bissau	31. maj 1995
Guyana	1. januar 1995
Haiti	30. januar 1996
Honduras	1. januar 1995
Hongkong, Kina	1. januar 1995
Indien	1. januar 1995
Indonesien	1. januar 1995
Irland	1. januar 1995
Island	1. januar 1995
Israel	21. april 1995
Italien	1. januar 1995
Jamaica	9. marts 1995
Japan	1. januar 1995
Jordan	11. april 2000
Kap Verde	23. juli 2008
Kenya	1. januar 1995
Kina	11. december 2001
Kinesisk Taipei	1. januar 2002
Kirgisistan	20. december 1998
Kroatien	30. november 2000
Kuwait	1. januar 1995

WTO-medlemmer (157)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Lesotho	31. maj 1995
Letland	10. februar 1999
Liechtenstein	1. september 1995
Litauen	31. maj 2001
Luxembourg	1. januar 1995
Macau, Kina	1. januar 1995
Madagaskar	17. november 1995
Makedonien (FYROM)	4. april 2003
Malawi	31. maj 1995
Malaysia	1. januar 1995
Maldiverne	31. maj 1995
Mali	31. maj 1995
Malta	1. januar 1995
Marokko	1. januar 1995
Mauretanien	31. maj 1995
Mauritius	1. januar 1995
Mexico	1. januar 1995
Moldova	26. juli 2001
Mongoliet	29. januar 1997
Montenegro	17. december 2011
Mozambique	26. august 1995
Namibia	1. januar 1995
Nederlandene	1. januar 1995
Nepal	23. april 2004
New Zealand	1. januar 1995
Nicaragua	3. september 1995
Niger	13. december 1996
Nigeria	1. januar 1995
Norge	1. januar 1995
Oman	9. november 2000
Pakistan	1. januar 1995
Panama	6. september 1997
Papua New Guinea	9. juni 1996
Paraguay	1. januar 1995
Peru	1. januar 1995
Polen	1. juli 1995
Portugal	1. januar 1995
Qatar	13. januar 1996
Republikken Korea	1. januar 1995

WTO-medlemmer (157)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Rumænien	1. januar 1995
Rusland	17. december 2011 (Formelt fra august 2012)
Rwanda	22. maj 1996
Saint Kitts & Nevis	21. februar 1996
Saint Lucia	1. januar 1995
Saint Vincent & Grenadinerne	1. januar 1995
Salomonøerne	26. juli 1996
Samoa	17. december 2011
Saudi Arabien	11. december 2005
Schweiz	1. juli 1995
Senegal	1. januar 1995
Sierra Leone	23. juli 1995
Singapore	1. januar 1995
Slovakiet	1. januar 1995
Slovenien	30. juli 1995
Spanien	1. januar 1995
Sri Lanka	1. januar 1995
Storbritannien	1. januar 1995
Surinam	1. januar 1995
Sverige	1. januar 1995
Swaziland	1. januar 1995
Sydafrika	1. januar 1995
Tanzania	1. januar 1995
Thailand	1. januar 1995
Tjekkiske Republik	1. januar 1995
Togo	31. maj 1995
Tonga	27. juli 2007
Trinidad og Tobago	1. marts 1995
Tunesien	29. marts 1995
Tyrkiet	26. marts 1995
Tyskland	1. januar 1995
Uganda	1. januar 1995
Ukraine	16. maj 2008
Ungarn	1. januar 1995
Uruguay	1. januar 1995
USA	1. januar 1995
Vanuatu	17. december 2011
Venezuela	1. januar 1995
Vietnam	11. januar 2007

WTO-medlemmer (157)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Zambia	1. januar 1995
Zimbabwe	5. marts 1995
Østrig	1. januar 1995

Ansøgere, hvis ansøgning er accepteret af WTO's Generelle Råd (26)

Afghanistan	Algeriet
Andorra	Aserbajdsjan
Bahamas	Bhutan
Bosnien-Hercegovina	Comoro Øerne
Etiopien	Hviderusland
Irak	Iran
Kasakhstan	Laos
Libanon	Liberia
Libyen	Sao Tomé & Príncipe
Serbien	Seychellerne
Sudan	Syrien
Tadsjikistan	Usbekistan
Yemen	Ækvatorial Guinea

Lande med observatørstatus (1)

Vatikanet

Lande/toldområder som har anmodet om observatørstatus (1)

Palæstinensiske selvstyreområder

BILAG 4: AKTIVE PANELSAGER VED WTO MED DANMARK/EU SOM PART

Oversigt over verserende panelsager med EU som part

Sager anlagt af EU (19)	DS 160, 176, 217, 294, 304, 317, 320, 321, 332, 350, 353, 370, 372, 380, 395, 396, 407, 425, 426
Sager anlagt imod EU (25)	DS 26, 27 (anlagt af fem parter), 48, 291, 316, 347, 349, 361, 364, 369, 375, 376, 377, 385, 389, 397, 400, 401, 405, 408, 409

SAGER ANLAGT AF EU

Referencenummer og titel		Anlagt imod
DS160	Section 110(5) of US Copyright Act ('Irish Music')	USA
DS176	Section 211 Omnibus Appropriations Act of 1998 ('Havana Club')	USA
DS217	Continued Dumping and Subsidy Offset Act of 2000 ('Byrd amendment')	USA
DS294	Laws, Regulations and Methodology for Calculating Dumping Margins ('Zeroing')	USA
DS304	Anti-dumping measures on Imports of Certain Products from the European Communities	Indien
DS317	Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft	USA
DS320	Continued Suspension of Obligations in the EC - Hormones Dispute	USA
DS321	Continued Suspension of Obligations in the EC - EC-Hormones Dispute.	Canada
DS332	Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres	Brasilien
DS350	Continued Existence and Application of Zeroing Methodology	USA
DS353	Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft - Second Complaint	USA
DS370	Customs Valuation of Certain Products from the European Communities	Thailand
DS372	Measures Affecting Financial Information Services and Foreign Financial Information Services Suppliers	Kina
DS380	Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits	Indien
DS395	Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials	Kina
DS396	Taxes on Distilled Spirits	Filippinerne
DS407	Provisional Anti-Dumping Duties on Fasteners from the EU	Kina
DS425	Defensive anti-dumping duties on x-ray security inspection equipment from the EU	Kina
DS426	Measures relating to the Feed-in-Tariff Program	Canada

SAGER ANLAGT IMOD EU

Referencenummer og titel		Anlagt af
DS26	Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)	USA
DS27	Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas	Ecuador, Honduras, Nicaragua, Panama og USA
DS48	Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)	Canada
DS291	Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products ('GMOs')	USA
DS316	Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft	USA
DS347	Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft - Second Complaint	USA
DS 349	Measures Affecting the Tariff Quota for Fresh or Chilled Garlic	Argentina
DS361	Regime for the Importation of Bananas	Colombia
DS364	Regime for the Importation of Bananas	Panama
DS369	Certain Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products	Canada
DS375	Tariff Treatment of Certain Information Technology Products	USA
DS376	Tariff Treatment of Certain Information Technology Products	Japan
DS377	Tariff treatment of Certain Information Technology Products	Kinesisk Taipei
DS385	Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India	Indien
DS389	Certain Measures Affecting Poultry Meat and Poultry Meat Products from the United States	USA
DS400	Measures Concerning the Marketing of Seal Products	Canada
DS401	Measures Concerning the Marketing of Seal Products	Norge
DS405	Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China	Kina
DS408	Generic Medicines in Transit	Indien
DS409	Generic Medicines in Transit	Brasilien

BESKRIVELSE AF STØRRE SAGER ANLAGT AF EU

Hormoner (DS320 og DS321)

EU's importforbud mod hormonbehandlet oksekød fra USA og Canada blev i 1998 kendt i strid med WTO's regler, fordi forbuddet ikke var videnskabeligt dokumenteret. EU har ikke set sig i stand til at ophæve importforbuddet. USA og Canada indførte derfor – i overensstemmelse med WTO's regler – straftold på en række EU produkter. Straftolden svarer til 818 mio. kr. årligt. På basis af videnskabelige studier, som i 2000 godtgjorde visse skadelige effekter fra hormoner, har EU vedtaget en ændring af EU's hormondirektiv, der trådte i kraft i oktober 2003. Med ændringen af hormondirektivet har EU sigtet på at bringe sine regler på linje med WTO's afgørelse i sagen. USA og Canada finder dog fortsat ikke, at EU's regler er i overensstemmelse med WTO-afgørelsen og har derfor bevaret straftolden. WTO-konsultationer i december 2004 mellem parterne var resultatløse. EU anmodede derfor i januar 2005 om nedsættelse af et WTO-panel med henblik på at afgøre, hvorvidt USA og Canadas opretholdelse af straftolden er lovlig. Panelet gennemførte den 12.-15. september 2005 det første møde med parterne, og det andet møde med panelet afholdtes den 27.-28. september 2006 og den 2.-3. oktober 2007.

Panelets foreløbige rapport blev fremsendt til parterne den 31. juli 2007 og den endelige rapport den 31. marts 2008. Panelrapporten gav EU medhold i, at opretholdelsen af straftolden var ulovlig. Da afgørelsen efterfølgende blev appelleret, afholdtes en offentlig appelhøring den 28.-29. juli 2008. I rapporten fra appelorganet, som blev offentliggjort den 16. oktober 2008, blev panelets afgørelse omgjort, således at straftolden kan forblive i kraft i et godt stykke tid fremover. EU anmodede den 22. december 2008 om konsultationer med USA og Canada med henblik på at få straftolden fjernet.

USA meddelte den 15. januar 2009, at landet fremover ville anvende 'karrusel' lovgivning og rotere sanktionerne til andre produkter og andre medlemslande for at øge sanktionernes effekt. Disse foranstaltninger blev imidlertid udskudt flere gange og USA har nu ophævet 'karrusel-listen'. Som første fase i en aftale mellem EU og USA med henblik på løsning af sagen blev listen erstattet med en reduceret liste med virkning fra den 19. september 2009. USA og Kommissionen har i februar 2011 påbegyndt forhandlinger om gennemførelse af anden fase af aftalen. USA offentliggjorde den 27. maj 2011 en meddelelse om, at det føderale register ville ophæve straftolden og refundere den betalte straftold.

Flystøtte (DS317 og DS353)

EU mener, at USA i en årrække systematisk og vedvarende har givet statsstøtte til henholdsvis Boeing og Airbus, bl.a. ved at betale forsknings- og udviklingsomkostninger gennem NASA og andre statslige organer. EU anmodede derfor i oktober 2004 om WTO-konsultationer vedrørende flystøtte. Da forhandlingerne imidlertid ikke førte til enighed, anmodede parterne parallelt om nedsættelse af et WTO-panel den 31. maj 2005. Panelet blev nedsat den 17. oktober 2005.

USA anmodede om yderligere konsultationer den 31. januar 2006. Som følge af sagens kompleksitet blev panelets foreløbige og fortrolige rapport først fremsendt til parterne den 15. september 2010, efter at der havde været gennemført flere høringer og besvaret spørgsmål. Den endelige rapport blev offentliggjort den 31. marts 2011. EU ankede afgørelsen den 1. april 2011 som følge af en række lov- og fortolkningsmæssige fejl i panelrapporten. Der har efterfølgende været afholdt høringer i appelpanelet i august og oktober 2011. Det skal bemærkes, at USA i juni 2011 fik medhold i sag anlagt mod EU om statsstøtte til Airbus-fly (DS316). Senere i juni 2011 meddelte EU DSB, at man agtede at efterkomme afgørelsen, og i december afleverede EU en redegørelse for fuld

implementering af afgørelsen. USA har dog ikke anerkendt, at der er sket fuld implementering og arbejder for godkendelse af retaliering mod EU.

'Zeroing' (DS294 og DS350)

DS294 - Zeroing methodologies in the establishment of dumping margins

USA har for praksis ved anti-dumpingundersøgelser at se bort fra negative dumping-marginer ved at sætte dem til nul, når man beregner den totale dumpingmargin for produktet. Dette er en praksis, som allerede i sagen EC Bed Linen blev underkendt. Ved administrative revurderinger af antidumpingtolden for fastsættelse af niveau eller behov for fastholdelse af tolden anvender USA's Department of Commerce også zeroing metodologien. EU anmodede om at få nedsat et panel for at få undersøgt den amerikanske lovgivning, implementeringen heraf af Department of Commerce og 31 konkrete sager. EU bad om konsultationer med USA den 9. juli 2007, idet man fandt, at USA forsat ikke havde implementeret afgørelsen med hensyn til 15 oprindelige antidumpingafgørelser, og at USA ikke havde handlet for at ændre de 16 administrative revurderinger. Efter frugtesløse konsultationer anmodede EU i september 2007 om at få nedsat et panel, der fremlagde sin endelige rapport den 17. december 2008. Panelets afgørelse gav et blandet resultat; EU appellerede rapportens konklusioner den 13. februar 2009, og USA krydsappellerede den 25. februar 2009. En offentlig appelhøring fandt herefter sted den 23. og 24. marts 2009. Rapporten fra appelorganet, som blev offentliggjort den 14. maj 2009, omgjorde dele af panelets afgørelse til fordel for EU. Appelorganets rapport afviser bl.a. USA's påstand om, at landets forpligtelse til at afskaffe zeroing alene gælder med hensyn til import, der forekommer efter implementeringsperiodens udløb. Som følge af USA's manglende efterlevelse af WTO afgørelsen tog EU skridt til gengældelse i januar 2010.

I en udløber af DS294 påstod EU i DS350 WTO-stridighed for antidumping toldsats opkrævet af amerikanske myndigheder, når der ikke er grundlag for at pålægge en antidumpingtold, samt i de tilfælde, hvor der er en for høj toldsats, afhængigt af om tolden er opkrævet i henhold til de årlige administrative revurderinger, oprindelige undersøgelser eller undersøgelser ved udløb af anti-dumping tolden. 52 specifikke amerikanske afgørelser er genstand for tvisten, men EU havde alene bedt om en generel vurdering af den amerikanske anvendelse af zeroing-metoden og ikke en specifik afgørelse for hver afgørelse. Sagen kørte stort set parallelt med DS294, og rapporten fra appelorganet blev offentliggjort den 4. februar 2009 og bekræfter EU's vigtigste påstande, afviste alle anbringender fremsat af USA og stadfæstede panelets konklusioner om, at USA har overtrådt sine WTO-forpligtelser ved at anvende zeroing i sine vurderinger. Den 2. juni 2009 indgik EU og USA aftale om en implementeringsfrist på 10 måneder fra datoen for vedtagelse af tvistbilægningssystemets afgørelser og anbefalinger den 19. februar 2009. Fristen udløb den 19. december 2009.

Den 28. december 2010 har det amerikanske handelsministerium fremlagt forslag om ophør med at se bort fra negative dumping-marginer i alle de tilfælde, som WTO afgørelsen har peget på. Mens forslaget i store træk tilgodeser EU's ønsker, er det største udestående spørgsmål, om USA vil omberegne anti-dumping marginer og refundere overskydende told. Dette spørgsmål er fortsat ubesvaret fra amerikansk side.

'Byrd-sagen' (DS217)

Den amerikanske anti-dumpinglov 'Byrd' fra oktober 2000 blev i januar 2003 kendt i strid med WTO's regler, fordi loven muliggør, at indtægten fra en anti-dumpingbøde tilfalder den amerikanske virksomhed, der har rejst sagen. WTO godkendte i november 2004, at EU, Canada, Brasilien, Chile, Indien, Korea, Japan og Mexico på denne baggrund kunne pålægge amerikanske varer straf-told, og

EU vedtog således den 25. april 2005 at indføre strafhold på visse produkter med oprindelse i USA pr. 1. maj 2005.

Den 8. februar 2008 vedtog USA en ny lov, Deficit Reduction Act of 2005, som ophæver Byrd-lovgivningen for så vidt angår fordeling af antidumping- og udligningstold opkrævet for import foretaget efter den 1. oktober 2005. Den nye lovgivning tillader en vis overgangsperiode, og da USA oftest indsamler toldafgifter flere år efter importen, forventedes den nye lovgivning reelt først at have fået virkning fra sidst i 2009. EU og Japan har gennem hele 2011 fastholdt, at USA stadig fordeler tolden til amerikanske virksomheder. Som følge heraf bliver EU's gengældelsesforanstaltninger på nuværende tidspunkt opretholdt.

Ontario - FIT

EU har i 2011 ført konsultationer med Canada om provinsen Ontarios støtte til lokal produktion af sol og vindenergi med krav om lokalt indhold i de støtteberettigede produkter. Støtteprogrammet garanterer energipriser over markedsværdien for bæredygtig energi, der anvender en vis andel canadisk fremstillet udstyr og tjenesteydelser, hvilket EU anser som værende i strid med WTO-reglerne (40 % og 25 % på hhv. sol- og vindenergi). Også Japan er kritiske over for Ontario-bestemmelserne og foranledigede i 2011 nedsættelse af et panel. EU har i januar 2012 ligeledes anmodet om nedsættelse af et panel, og det skal vurderes, om de 2 identiske sager skal samkøres. Danske vind- og solenergi virksomheder vil formentlig have en væsentlig interesse i sagens udfald.

BESKRIVELSE AF STØRRE SAGER ANLAGT IMOD EU

Import og markedsføring af sælprodukter (DS369, DS400 og DS401)

DS400/401 - Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products

EU-forordning 1007/2009, der trådte i kraft den 20. november 2009, forbyder markedsføring af produkter fra sæler i EU, både for så vidt angår sælprodukter produceret i EU og sælprodukter importeret fra udlandet, men ikke for så vidt angår produkter i transit gennem EU. Forbuddet håndhæves ved grænsen og træder i kraft 9 måneder efter forordningens ikrafttræden, hvilket vil sige i august 2010. Canada (DS400) og Norge (DS401) påstår, at forbuddet er i strid med artiklerne 2.1. og 2.2. i TBT-aftalen, artiklerne I:1, III.4 og X.1 i GATT-aftalen af 1994 samt artikel 4.2 i Landbrugsaftalen. Landene anmodede derfor om konsultationer herom med EU i begyndelsen af november 2009. Fælleskonsultationer blev afholdt den 15. december 2009.

Den 19. oktober 2010 anmodede Norge om supplerende konsultationer. EU accepterede Norges anmodning den 28. oktober 2010. Den 11. februar 2011 bad Canada om, at sagen blev indbragt for et panel, som blev etableret den 25. marts 2011. Udvælgelsen af paneldeltagere er endnu ikke afsluttet og man nærmer sig deadline herfor. Overholdes tidsfristen ikke bortfalder sagen.

Bananer (DS27/80)

Sagskomplekset om bananer udsprang af EU's regler om et fælles marked for bananer, der blev indført i 1993. Fællesskabsreglerne var et forsøg på at tilgodese hensyn til tidligere europæiske kolonier og ønsket om at danne et fællesmarked. Fællesskabsreglerne gav en særlig fordelagtig behandling til bananer fra oversøiske territorier og EU-landenes tidligere kolonier, mens indførslen af bananer fra andre lande, herunder Latinamerika (hvor mange amerikanske selskaber opererer) og Ecuador, var mindre fordelagtig. Den første bølge af sagsanlæg fra Columbia, Costa Rica, Guatemala,

Nicaragua og Venezuela mod EU fandt sted i juni 1992. De følgende femten år har fulgt en række sager i WTO-systemet, der alle udsprang af EU's regler om import af bananer.

Ecuador fik den 20. marts 2007 nedsat et panel, fordi Ecuador anser EU's importregime for bananer for at være uoverensstemmende med unionens WTO-forpligtelser. Ecuador mener for det første, at EU's præferencer til AVS-landene er i strid med GATT artikel I, for det andet, at EU's toldtarifkvote for bananer med oprindelse i AVS-landene er i uoverensstemmelse med GATT artikel XIII:1 og XIII:2, og for det tredje, at den autonomt pålagte toldtarif på 176 € pr. ton for øvrige bananer fra WTO-medlemmer er i modstrid med GATT artikel II.

USA, som i modsætning til Ecuador aldrig havde bedt EU om konsultationer, anmodede den 29. juni 2007 om nedsættelse af et panel. Et sådant blev nedsat ved et særligt møde den 12. juli 2007, bestående af de samme paneldeltagere som i Ecuadors sag. USA har alene gjort gældende, at EU's toldtarifkvote er WTO-stridig.

Colombia (DS361) anmodede den 17. marts 2007 om WTO konsultationer med EU under GATT artikel XXIII, på baggrund af de samme substantielle påstande som er blevet gjort gældende af Ecuador. Processuelt påberåbte Colombia sig imidlertid yderligere regler, som giver udviklingslande mulighed for at anvende særlige procedurer, som forudsætter mægling ved WTO's generaldirektør og en kortere deadline for panelrapporter. Panama fulgte i juni 2007 Columbias eksempel (DS364). Konsultationerne blev afholdt den 13. april og den 27. juni 2007.

Panelets endelige rapport udkom den 7. april 2008, og denne indeholdt en kendelse, der gik imod EU. Efter det mislykkede forsøg på at opnå enighed ved mægling ved WTO's generaldirektør og i forbindelse med det afholdte mini-ministermøde i juli 2008, notificerede EU den 28. august 2008 sin intention om at appellere panelets afgørelse. En offentlig appelhøring fandt sted den 16.-17. oktober 2008. Den 26. november 2008 stadfæstede appelorganet panelets konklusioner om, at EU med sit importregime for bananer havde handlet i strid med GATT artikel XIII og II. Appelrapporten blev vedtaget af tvistbilæggesorganet i december 2008.

Efter intensive forhandlinger i løbet af 2009 mellem EU og de latinamerikanske bananproducenter blev en aftale vedrørende betingelserne for konfliktens endelige løsning underskrevet den 15. december 2009. Sagen vil definitivt kunne afsluttes, når EU's nye toldtariffer, som de er fastsat i aftalen, bliver godkendt. I mellemtiden har parterne indgået 'våbenhvile', da de latinamerikanske lande ikke vil træffe foranstaltninger i forbindelse med verserende konflikter forudsat, at EU overholder sine forpligtelser som fastsat i aftalen.

Sagskomplekset omkring bananer har haft vidtrækkende politiske følger. Det er forhåbningen, at en løsning på banansagen nu kan få positiv indflydelse på Doha Rundens fremdrift, da endnu en sten nu synes at være ryddet af vejen.

GMO'er (DS291)

USA, Argentina og Canada anlagde i 2003 sag ved WTO om, hvad man ser som EU's begrænsninger i forhold til brug og indførsel af genetisk modificerede organismer (GMO'er). Sagen vedrører markedsadgang for GMO-fødevarer og -foderstoffer til det europæiske marked og angår EU-reglerne fra 2002, der sikrer mærkning og miljø- og sundhedsovervågning af produkterne samt krav til sporbarhed og muliggør tilbagetrækning af miljø- og sundhedsskadelige produkter fra EU's marked. Disse regler ophævede et moratorium, hvori en række EU-lande var enige om ikke at tillade GMO'er i EU. Siden moratoriets ophævelse er et antal GMO'er blevet godkendt.

Panelrapporten blev vedtaget af tvistbilæggelsesorganet den 21. november 2006. I rapporten blev det fastslået, for det første, at EU havde anvendt et generelt de facto moratorium ved godkendelse af biotekprodukter i perioden juni 1999 til august 2003, for det andet, at EU havde handlet i strid med SPS-aftalen i forbindelse med godkendelsesprocedurerne for 24 (ud af 27) GMO-produkter, og for det tredje, at 9 nationale beskyttelsesforanstaltninger ikke var baseret på risikovurderinger og derfor var i strid med SPS-aftalens artikel 2.2 og 5.1.

EU valgte ikke at appellere panelrapporten, men havde brug for tid til at komme i overensstemmelse med panelets anbefalinger og afgørelser. Den 21. juni 2007 blev EU enig med de klagende parter om, at rimelig tid ville være 12 måneder, dvs. 21. november 2007. Den 17. januar 2008 indgav USA en anmodning om gengældelsesforanstaltninger med henvisning til udløbet af den rimelige tidsperiode, hvilket EU gjorde indsigelse imod den 6. februar 2008. Ved et særligt møde i tvistbilæggessystemet den 8. februar blev sagen henvist til voldgift, om hvilket EU og USA dog ved aftale af 18. februar 2008 har suspenderet forhandlingerne, indtil visse overholdelsesprocedurer er gennemført. Derefter er en lang række tekniske møder blevet afholdt mellem EU og USA. Den seneste runde med USA fandt sted den 27. september 2011, og sagen vedbliver at findes på tvistbilæggelsesorganets månedlige møder.

Generisk medicin (DS408 og DS409)

I maj 2010 anmodede Brasilien og Indien EU og Holland om konsultationer vedrørende gentagne beslaglæggelser af generiske lægemidler, der ifølge de hollandske myndigheder overtrådte patentrettighederne. Lægemidlerne var fremstillet i Indien og andre tredjelands og passerede i transit gennem havne og lufthavne i Holland på vej til Brasilien. Brasilien og Indien mente ikke, at beslaglæggelsen var i overensstemmelse med bestemmelser i GATT, TRIPS-aftalen og WTO-aftalen. To runder fælleskonsultationer blev afholdt i juli 2010 og september 2010. Den 20. juli 2011 meddelte Kommissionen, at EU og Indien var blevet enige om en uformel forståelse af substansen i tvisterne. Dokumentet beskriver principperne for håndhævelse af grænsekontrol af immaterielle rettigheder i EU og skaber klarhed over de elementer heri, der havde givet anledning til problemer. I henhold til dokumentet ville EU herefter arbejde på ændring af grænsekontrollovgivning og vejledningen hertil (Rådets forordning 1383/2003), mens Indien bekræftede ikke at forfølge sagen videre, så længe indholdet i forståelsen respekteres.

BILAG 5: BEACH CLUB-SAMARBEJDET

Beach Club kredsens funktioner

Beach Club samarbejdet blev etableret i 1998 og er et samarbejde mellem en række handelspolitiske interessenter i Danmark, blandt andet ministerier, styrelser, erhvervsorganisationer og NGO'er. Beach Club kredsen har til opgave at afdække interesser vedrørende holdninger til emner, som er genstand for drøftelse i WTO. Foruden at øge gennemsigtigheden, ikke mindst overfor civilsamfundet, fungerer Beach Club som et rent rådgivende forum, hvor de repræsenterede organisationer har mulighed for at tilkendegive deres respektive interesser i relation til emner for det internationale handelspolitiske samarbejde.

Medlemmer af Beach Club samarbejdet

3F	92-Gruppen
AI-Rådet	Akademikernes Centralorganisation
Arbejdsmarkedsstyrelsen	Arctic Information
Beskæftigelsesministeriet	Bygge-, anlægs- og trækartellet
CARE	Concord Danmark
Danish Seafood Association	Danmarks Fiskeriforening
Danmarks Naturfredningsforening	Danmarks Rederiforening
Dansk Byggeri	Dansk Detail
Dansk Erhverv	Dansk Industri
Dansk Institut for Internationale Studier	Dansk Kunstnerråd
Dansk Textil og Beklædning	Dansk Ungdomsfællesråd
DG-trade	Direktoratet for FødevarerErhverv
DI's branchefællesskab for Videnrådgivere	Energistyrelsen
Erhvervs og Byggestyrelsen	Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
Erhvervs- og Vækstministeriet	Finansministeriet
Finansrådet	Finanstilsynet
Folkekirkens nødhjælp	Foreningen af Rådgivende Ingeniører
Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd	Færøernes Landsting
Fødevarestyrelsen	Fødevarøkonomisk Institut
Greenpeace	Grønlands Hjemmestyre
Grønlands Repræsentation	HKprivat
Håndværksrådet	Integrationsministeriet

Medlemmer af Beach Club samarbejdet

Inuit Circumpolar Conference (ICC)	IT- og Telestyrelsen
Justitsministeriet	Klima-, energi- og Bygningsministeriet
Kommunernes Landsforening (KL)	Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen
Kulturministeriet	Kvindernes U-Landsudvalg
Landbrug og Fødevarer	Landbrugsraadet
Landsorganisationen (LO)	Lægemiddelindustriforeningen
Læger Uden Grænser	Maskinmestrenes Forening
Max Havelaar	Mellemfolkeligt Samvirke
Miljøministeriet	Miljøstyrelsen
Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser	Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Nationalbanken	Naturstyrelsen
Novo Nordisk A/S	Novozymes A/S Patents
Nærings- og Nydelsesmiddelarbejder Forbundet	Patent- og Varemærkestyrelsen
Plantedirektoratet	Rektorkollegiets Sekretariat
SKAT	Skatteministeriet
Skov- og Naturstyrelsen	Social- og Integrationsministeriet
Statsministeriet	Søfartens Ledere
Søfartsstyrelsen	Transportministeriet
Udviklingsministeriet	Undervisningsministeriet
WWF Verdensnaturfonden	Økologisk Landsforening
Århus Handelshøjskole	

BILAG 6: ORDLISTE

ABI: Argentina, Brasilien, Indien.

ACP: På dansk: AVS-landene (se side 87).

ACTA: Anti-Counterfeiting Trade Agreement. En mindre gruppe – Canada, EU, Japan, Schweiz og USA – påbegyndte i 2006 og 2007 indledende drøftelser om en international handelsaftale til imødegåelse af forfalskninger. I juni 2008 indledtes egentlige forhandlinger med en større gruppe af lande (Australien, Canada, EU og dens 27 medlemsstater, Japan, Mexico, Marokko, New Zealand, Republikken Korea, Singapore, Schweiz og USA). Der var 11 forhandlingsrunder, som havde til formål at etablere internationale standarder for håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at imødegå det voksende problem med forfalskninger. Den 15. november 2010 blev parterne enige om en endelig aftale.

Ad valorem told: Told, der fastsættes som en procentdel af prisen på en vare (modsat told som et fast beløb, fx pr. ton af en vare).

AfT: Aid for Trade; den bredeste kategori af handelsrelateret bistand, der foruden TRA (se side 97) bl.a. omfatter bistand til handelsrelateret infrastruktur.

Aggregate Measure of Support (AMS): Beregning af støtten til landbruget. AMS måler værdien af den gule støtte som forskellen på landbrugsproduktionens værdi ved anvendelse af repræsentative priser på henholdsvis hjemmemarkedet og i den internationale handel. Støtte i den gule kasse (se side 91) er begrænset i overensstemmelse med de forpligtelser, der blev indgået i Uruguay Runden. EU's og USA's landbrugsproduktion er i samme størrelsesorden (190-200 mia. USD). Ikke desto mindre er EU's støtteloft væsentligt højere end USA's (støtten fordeles på flere landmænd). I dag ligger både EU og USA under loftet. EU ønsker en yderligere reduktion af loftet beregnet ud fra de gældende forpligtelser, mens USA ønsker en harmonisering af støtteniveauet.

ANDEAN: Se Andinpagtlandene.

Andinpagtlandene: Samarbejde mellem Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru og Venezuela.

Anti-dumping: Fællesbetegnelse for foranstaltninger, som har til formål at modvirke effekten af dumping (se side 89). Antidumpingafgift kan pålægges varer, der importeres til dumpede priser til skade for producenter af konkurrerende varer i importlandet. Afgiften svarer til forskellen mellem den dumpede pris og varens beregnede normale pris.

Anti-subsidies: Foranstaltninger, typisk i form af øget told eller afgifter, der pålægges af et importland for at imødegå virkningerne af subsidier, som i et eksportland er ydet til eksportører eller producenter af en given vare. Betegnes ofte Countervailing Measure eller CVM, på dansk: Udligningsforanstaltning (se side 98).

Anvendt told betegner den told, der faktisk opkræves ved import. Anvendte toldsatser kan være lavere end de 'bundne toldsatser' (se side 88).

APEC: Asian Pacific Economic Cooperation. Samarbejde om handel og økonomi mellem 21 lande i Asien og Stillehavsområdet. Medlemmer: Australien, Brunei Darussalam, Canada, Chile, Filippinerne, Hongkong, Indonesien, Japan, Kina, Kinesisk Taipei (Taiwan), Malaysia, Mexico, New

Zealand, Papua New Guinea, Peru, Republikken Korea, Rusland, Singapore, Thailand, USA og Vietnam.

Appelorganet: WTO's øverste myndighed i tvistbilæggelse (se side 97). Appelorganet kan ændre panelafgørelser i konkrete tvister, der appelleres. Appelorganet består af syv personer med juridisk sagkundskab inden for WTO-aftalesættet, og skal handle uafhængigt. Udpeges af WTO's medlemmer for en periode på fire år (mulighed for forlængelse én gang). Minimum tre af appelorganets medlemmer deltager i afgørelsen af en given sag.

ASEAN: Association of South East Asian Nations. Omfatter Brunei Darussalam, Burma, Cambodja, Filippinerne, Indonesien, Laos, Malaysia, Singapore, Thailand og Vietnam.

ATTAC: Folkelig protestbevægelse mod negative følger af globaliseringen. Arbejder bl.a. for beskatning af transnationale finansielle transaktioner for at skaffe penge til fattigdomsbekæmpelse.

Autonom liberalisering: Betegner, at lande selv sænker toldsatser og fjerner handelshindringer uden at være anmodet om det af andre lande. Autonom liberalisering medfører ikke nødvendigvis, at andre lande gengælder ved en tilsvarende liberalisering af deres importvilkår.

AVS: Afrika-Vestindien-Stillehavet. 78 lande i Afrika, Caribien og Stillehavsregionen (Africa, Caribbean, Pacific). Landene underskrev i 1975 Lomé-konventionen, der var et samarbejdsprogram indgået med EU.

Beskyttelsesforanstaltninger: Handelspolitiske foranstaltninger til beskyttelse af den nationale produktion i tilfælde af væsentligt forøget import af konkurrerende produkter, fx anti-dumping.

Bilateral handelsaftale: Aftale indgået mellem to parter, herunder også aftaler mellem regioner.

Blå kasse (Blue Box): Betegner en særlig form for landbrugsstøtte, som ikke i WTO er omfattet af forpligtelse til reduktion. Støtte i blå kasse er knyttet til produktionsbegrænsning og dermed undtaget fra den reduktionsforpligtelse, der ellers gælder for støtte i den gule kasse (se side 91), selv om støtten ikke er produktionsneutral som støtte i grøn kasse (se side 91). Omfatter støtte til anvendelse af produktionsfaktorer, som ledsages af produktionsbegrænsende foranstaltninger, fx areal- eller dyrepræmier, der ledsages af braklægning af en del af det dyrkede areal eller af mælkekvoter og begrænsninger i omfanget af husdyrhold. De hidtidige markedsordninger i EU er efter reformen i 1990'erne i vidt omfang i den blå kasse. Se også: Box.

Border Adjustment (BA): Grænsetilpasninger, der vil kunne virke som toldbarriere mod lande og/eller varer, der ikke opfylder – mere eller mindre velunderbyggede – kriterier, fx klimavenlighed, typisk baseret på mængden af CO₂-udledninger i forbindelse med varens produktion.

Bottom-up: Betegnelse for en WTO-forhandlingspraksis, hvor medlemmerne forhandler og opnår enighed emne for emne. Efterhånden som der opnås enighed om enkeltspørgsmål, bliver det endelige forhandlingsresultat gradvist klarere.

Box: På dansk: Kasse. I WTO er subsidier (statsstøtte) almindeligvis opdelt efter et trafiklys-system, dvs. rød støtte ('red box') er forbudt og skal standse; gul støtte ('amber box') skal reduceres, dvs. bremses, mens grøn støtte ('green box') er tilladt og kan fortsætte. På landbrugsområdet eksisterer derudover en særlig blå kasse ('blue box'), der omfatter støtte knyttet til en begrænsning af produktionen. Blå støtte er derved undtaget fra den reduktionsforpligtelse, der ellers gælder for gul

støtte, selv om den ikke er produktionsneutral som grøn støtte. Se også: Blå kasse (side 87), grøn kasse (side 91), gul kasse (side 91) og rød kasse (side 95).

Bretton Woods institutionerne: Betegnelse for Verdensbanken (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD) og IMF (International Monetary Fund), der blev oprettet som resultat af en FN-konference i Bretton Woods, New Hampshire i 1944. Oprindeligt skulle også en international handelsorganisation have været oprettet, men det måtte opgives og resulterede i stedet i GATT.

BRIK-landene: Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

Bundne toldsatser: Toldsatser, som medlemmerne i WTO har bundet til et maksimalt niveau. Aftaler om toldnedsættelse er knyttet til de bundne satser. De faktisk anvendte toldsatser må ikke overskride de bundne satser. Såfremt et medlem ønsker at opkræve højere told end den bundne sats, skal de WTO-medlemmer, der rammes, kompenseres på andre områder.

Cairns: Gruppe af lande, der eksporterer landbrugsvarer, og som ønsker liberalisering af handelen med landbrugsvarer. Dannet i 1986 forud for Uruguay Runden (se side 98). Omfatter i dag: Argentina, Australien, Bolivia, Brasilien, Canada, Chile, Colombia, Costa Rica, Filippinerne, Guatemala, Indonesien, Malaysia, New Zealand, Paraguay, Sydafrika, Thailand og Uruguay.

CARICOM: La Comunidad del Caribe (Caribbean Community). Samarbejde og fællesmarked omfattende 15 caribiske lande: Antigua and Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Jamaica, Montserrat, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, St. Vincent and the Grenadines, Surinam, Trinidad og Tobago.

Circumvention: Teknisk betegnelse for forsøg fra eksportører på at omgå antidumping, udligningsforanstaltninger, kvoter og andre restriktioner.

COP13, 14, 15 og 16: Henholdsvis 13., 14., 15. og 16. 'Conference of the Parties', dvs. konference for parterne i FN's Klimakonvention.

Copyright: Beskyttelse af forfatteres, komponisters, maleres og andre kunstneres rettigheder i forhold til deres værker, herunder også computerprogrammer og film, mod ulovlig kopiering og brug.

Cotonou-aftalen: Indgået i 2000 til afløsning af Lomé-aftalen. Danner ramme om det udviklingspolitiske, økonomiske, handelsmæssige og industrielle samarbejde mellem EU og AVS-landene (se AVS, side 87).

CTE: Committee for Trade and Environment. WTO's handels- og miljøkomite.

CVM: Countervailing measures. På dansk: Udligningsforanstaltning (se side 98).

DDA: Doha Development Agenda. Anvendes til at betegne ministererklæringen fra WTO's ministerkonference i 2001 i Doha, som udgør dagsordenen (mandatet) for forhandlingerne under Doha Runden (se side 89).

De minimis undtagelse: Ved beregning af handels- og produktionsforvridende støtte under gul kasse ser man bort fra støtte, der ikke overstiger 5 % af værdien af en produktion opgjort for hvert

landbrugsprodukt. Specielt USA har benyttet denne undtagelse. En nedsættelse af de minimis-grænsen vil derfor særligt berøre USA – og figurerer derfor blandt EU's ønsker.

Digits, digit-level (på dansk: ciffer og ciffer-niveau) anvendes i forbindelse med told til at betegne de 'koder', der anvendes til at identificere varer og vare-grupper. Produktkategorier opdeles ved at tilføje flere cifre (fx er 02 kød, mens 0203 er svinekød og 020321 er frosset svinekød). Se også 'harmoniserede system' (side 92).

Doha Runden eller **Doha udviklingsrunden**: Igangværende WTO-forhandlingsrunde om liberalisering af international handel. Igangsat på basis af ministererklæring fra Doha-ministermødet og betegnes derfor ofte også DDA (se side 88).

Dumping: Påvirkning af handel ved salg af varer til lavere priser. Der findes både en pris- og en omkostningsdefinition på dumping. Prisdefinitionen er baseret på, at eksportpriserne er lavere end markedsprisen på eksportørens hjemmemarked. Omkostningsdefinitionen bygger derimod på, at eksportpriserne er lavere end eksportørens produktionsomkostninger.

Duty drawback (DDB): Refusion af told for import af råvarer og komponenter eller undladelse af opkrævning, hvis en færdigvare eksporteres.

Dyre- og plantesundhedsmæssige foranstaltninger: Krav til varer for at beskytte menneskers, dyrs og planters liv og sundhed.

EBA: 'Everything but arms'. Den populære betegnelse for EU's beslutning af 26. februar 2001 om at tilbyde de mindst udviklede lande fri markedsadgang for alle deres produkter, bortset fra våben og ammunition.

EIF: 'Enhanced Integrated Framework'. Den styrkede integrerede Ramme sigter på at forbedre de mindst udviklede landes muligheder for at udnytte deres handelsmæssige muligheder gennem samordning af den handelsrelaterede bistand til disse lande fra en snes bilaterale donorer og 8 internationale organisationer.

Eksportbegrænsning: Begrænsning af eller økonomiske incitamenter til ikke at eksportere (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter) fra et land.

Eksportforbud: Forbud mod at eksportere (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter) fra et land.

Eksportlicens: Krav om licens eller anden tilladelse til eksport af et givet produkt.

Eksportskat: Direkte eller indirekte skat eller afgift ved eksport af et produkt (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter).

Eksportsubsidier: Økonomisk tilskud (statsstøtte), som ydes til en producent på betingelse af, at de producerede varer eksporteres.

EPA: Economic Partnership Agreement. På dansk: Økonomisk partnerskabsaftale (se side 98).

Euromed: EMAA: Euro-Mediterranean Association Agreement. Samarbejde om frihandel inden for Barcelona-processen. Omfatter EU og følgende samarbejdspartnere i det sydlige middelhavsområde:

Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Det palæstinensiske Selvstyreområde, Syrien og Tunesien.

FDI: Foreign Direct Investment. På dansk: Direkte udenlandske investeringer.

FIPs: Five Interested Parties (USA, EU, Indien, Brasilien og Australien), som fokuserer på landbrugsforhandlingerne, især vedrørende markedsadgang.

Forpligtelse: Betegnelse for skridt som WTO-medlemmer lover at tage med henblik på åbning af markeder for udenlandsk handel.

Forsigtighedsprincippet: Er bl.a. nævnt i Rio-erklæringen om Miljø og Udvikling fra 1992 (15. princip). Forsigtighedsprincippet fastslår, at såfremt der er fare for alvorlig eller uoprettelig skade, skal mangel på fuld videnskabelig dokumentation ikke tjene som undskyldning for at tage omkostningseffektive og forebyggende skridt. Forsigtighedsprincippet er kort sagt udtryk for, at det i visse situationer kan være bedre at forebygge end at genoprette skader på miljøet, menneskers sundhed etc.

Fredsklausulen: WTO's medlemmer aftalte i Uruguay Runden ikke at ville ty til at anvende WTO's tvistbilægningssystem på handel med landbrugsvarer, førend fredsklausulen på landbrugsområdet ophørte med udgangen af 2003. Fredsklausulen er i dag følgelig ophørt, hvilket bl.a. har medført sager i WTO's tvistbilægningssystem mod amerikanske støtteordninger. EU og USA vil begge have en interesse i en forlængelse af fredsklausulen, idet nogle af deres markedsordninger (fx sukker) ellers vil kunne blive underkendt. Udløbet af fredsklausulen er vigtig for dynamikken i DDA-forhandlingerne om landbrug.

Frihandelsaftale/-område: Aftale mellem lande om at fjerne indbyrdes handelshindringer som told mv. NAFTA-aftalen mellem USA, Canada og Mexico er et eksempel herpå. I modsætning til en toldunion (se side 97) har lande i en frihandelsaftale ikke nødvendigvis fælles toldsatser over for tredjelande.

FTA: Free Trade Agreement. Aftale om liberalisering af handel med varer og tjenesteydelser på reciprok basis. Fraviger WTO's MFN-princip (se side 93).

Fælles handelspolitik: I EU er der eksklusiv fællesskabskompetence på det handelspolitiske område. Kommissionen fører handelspolitiske forhandlinger med tredjelande på grundlag af et mandat fra Rådet og konsulterer løbende med medlemslandene i Trade Policy Comitéen (se side 97).

Følsomme produkter: Produkter, der i forbindelse med tilbud om forbedret markedsadgang undtages fra de generelle toldreduktioner, så tolden reduceres mindre.

G6, G7: Betegner i WTO-forhandlingerne de ledende medlemmer: EU, USA, Brasilien, Indien, Japan, Australien og - i G7 - Kina.

G8: Gruppe af 8 lande: Canada, Frankrig, Tyskland, Italien, Japan, Rusland, Storbritannien og USA. Desuden deltager EU (Kommission & formandskab) i G8-møderne.

G20: Betegnelsen G20 anvendes i flere forskellige sammenhænge og betydninger:

- G20 anvendes om den gruppe af lande, der mødes til topmøde om den finansielle krise. Denne kreds omfatter: Argentina, Australien, Brasilien, Canada, Frankrig, Indien, Indonesien,

Italien, Japan, Kina, Mexico, Republikken Korea, Rusland, Saudi Arabien, Storbritannien, Sydafrika, Tyrkiet, Tyskland og USA samt EU (repræsenteret ved henholdsvis formanden for Det Europæiske Råd og formanden for Kommissionen); desuden deltager Spanien og Nederlandene (på ekstraordinær basis) samt Verdensbanken, IMF og det Finansielle Stabilitetsforum.

- I WTO's landbrugsforhandlinger betegner G20 en gruppe af udviklingslande med særlige interesser i landbrug. Gruppen omfatter: Argentina, Bolivia, Brasilien, Chile, Cuba, Egypten, Filippinerne, Guatemala, Indien, Indonesien, Kina, Mexico, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Peru, Sydafrika, Tanzania, Thailand, Uruguay, Venezuela, Zimbabwe.

GATS: General Agreement on Trade in Services – Den Almindelige Overenskomst om Handel med Tjenesteydelser. WTO-aftale om handel med tjenesteydelser.

GATT 1994: Den opdaterede GATT-overenskomst (General Agreement on Tariffs and Trade – Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel) fra 1994. Den oprindelige GATT-overenskomst fra 1947 lagde grunden til det multilaterale handelssystem og blev den 1. januar 1995 afløst af WTO. GATT 1994-overenskomsten udgør i dag en fundamental del af WTO-aftalekomplekset.

Geografiske indikationer (GI's): Betegnelser på varer, der stammer fra et bestemt land eller en bestemt egn, og for hvilke særlige karakteristika ved produktet kan tilskrives dets geografiske oprindelse (fx champagne og tequila). Brugen af geografiske betegnelser er beskyttet i TRIPS-aftalen (se side 97). EU ønsker øget GI-beskyttelse både for vin og spiritus og for andre produkter.

GCC: Golf Cooperation Council. Samarbejde mellem Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabien og Forenede Arabiske Emirater.

Globalisering: Beskrives ofte som det forhold, at samme vare eller tjenesteydelse markedsføres og sælges samtidig verden over. Globalisering hænger bl.a. sammen med liberalisering af markedsadgang og lettere kommunikation og transport og dermed friere global bevægelighed for varer, tjenesteydelser, idéer og personer.

GSP: Generalized System of Preferences. På dansk: **Generelle Told-præferencesystem.** Ordning, hvorved udviklede lande kan give lavere – præferentiel – told til import fra udviklingslande.

Grøn kasse (Green Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), der ikke eller kun i begrænset omfang påvirker handelen. Støtte i grøn kasse er tilladt. Anvendes i landbrugsforhandlingerne om produktionsneutral intern støtte, der er undtaget fra reduktionsforpligtelse. Traditionelt er i grøn kasse medregnet støtte, der formodes at have minimal indflydelse på handel og produktion, fx:

- indkomststøtte til producenter (som ikke er knyttet til den løbende landbrugsproduktion, men typisk baseret på fastfrosne, historiske tal);
- støtte til forskning, uddannelse og rådgivning;
- inspektion og sygdomsbekæmpelse;
- støtte til infrastruktur, strukturlpasning og miljø;
- nationale fødevarerprogrammer for mindre bemedlede.

EU's Mid Term Review omlægger en stor del af den støtte, som hidtil har ligget i blå kasse, til afkoblet indkomststøtte, som opfylder kravene til den grønne kasse. EU ønsker endvidere støtte til fremme af dyrevelfærd indføjet blandt formålene under grøn kasse.

Gul kasse (Amber Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), som er knyttet til produktion, og som skal reduceres. Anvendes i landbrugsforhandlingerne om produktionsafhængig intern støtte.

Omfatter intern landbrugsstøtte, som opmuntrer til større produktion og dermed indirekte forvridding af handelen.

Handelslettelse: Fjernelse af hindringer for varers bevægelse over grænser, fx gennem forenkling af toldprocedurer. Siden 2004 særligt forhandlingsområde i Doha Runden.

Harmoniserede system: System af kodenumre, der anvendes til at identificere produkter i forbindelse med toldbehandling. Koderne er internationalt standardiserede op til seks cifre. Ved at tilføje flere cifre kan lande nationalt indføre særlige distinktioner med henblik på toldbehandling og andre formål. Se også 'Digits, digit-level' (side 89).

IF: Integrated Framework; integreret ramme for handelsrelateret bistand til de mindst udviklede lande. Afløst af EIF (se side 89).

Ikke-toldmæssige handelshindringer: Fx kvoter, importlicens, importforbud og importrestriktioner af hensyn til bl.a. sundheds- og forbrugerbeskyttelse.

ILO: International Labour Organization. FN's organisation for arbejdsmarkedsforhold.

IMF: International Monetary Fund. Den internationale Valutafond. Sammen med Verdensbanken oprettet som led i Bretton Woods-systemet i 1944.

Importtold: Told, der pålægges ved import af en vare.

Intern beskatning: Nationale eller lokale skatter og afgifter, fx moms og forbrugsafgifter.

IP, IPR: Intellectual Property Rights, på dansk **intellektuel ejendomsret** eller **immaterialret**. Omfatter bl.a. patenter, varemærker og copyright. Reguleres i WIPO og i TRIPS-aftalen i WTO (se hhv. side 98 og 97).

ISO: International Standards Organisation; organisation for internationalt standardiseringsarbejde.

ITC: International Trade Center; Det internationale Handelscenter under UNCTAD og WTO, der bistår udviklingslande med at fremme deres eksport.

Komparative fordele: Nationaløkonomisk begreb, der beskriver, at et land – sammenlignet med et andet land – er forholdsmæssigt bedre til at producere nogle produkter frem for andre. Et land vil altid have en komparativ fordel sammenlignet med et andet land ved produktion af varer. Teorien forklarer bl.a., hvorfor to lande begge kan have fordel ved at handle sammen uanset landenes størrelse, ressourcer mv.

Konkurrencebegrænsning: Lokale konkurrenceregler, fx minimumspriser eller mængdebegrænsninger, der begrænser import og salg af produkter.

Konsensus: Beslutningsform i WTO, hvor hvert medlem formelt har én stemme, men beslutninger normalt tages ved konsensus, dvs. at ingen af de medlemmer, der er til stede, når en beslutning bliver truffet, formelt gør indsigelse.

Kvantitative restriktioner: Begrænsninger i mængden af varer eller værdien af varer, der kan importeres (eller eksporteres) inden for en bestemt tidsperiode, fx kvoter, toldkontingenter og frivillige eksportrestriktioner.

Kvot: Mængdemæssig begrænsning af importen af en vare.

Landbrugsprodukt: Defineres i WTO's landbrugsaftale, der bl.a. udelukker produkter fra fiskeri og skovbrug.

LDCs: Least Developed Countries. På dansk: Mindst udviklede lande.

Lesser-duty princippet: Princip om at anvende den laveste værdi af dumping og skadesmargin, hvis antidumpingforanstaltning indføres.

Lomé-konventionen: Er nu opdateret i Cotonou-aftalen (se side 88).

Markedsadgang: Åbning af markeder for import af varer. Kan bl.a. ske ved nedsættelse af told.

Marrakesh-aftalen: Aftale om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen WTO. Indgået i Marrakesh (Marokko) i 1994 som led i afslutningen af Uruguay Runden. Marrakesh-aftalen er den overliggende 'paraply' i WTO-samarbejdet, hvor de konkrete aftaler – GATT, GATS og TRIPS – udgør de substansmæssige søjler (se hhv. siderne 91, 91 og 97).

MEA: Multilateral Environment Agreements; multilaterale miljøaftaler.

MERCOSUR: Markedsdannelse omfattende Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay.

MFN-princippet: Most-Favoured Nation Principle. På dansk: **Mestbegunstigelsesprincippet.** Centralt princip i WTO, som indebærer, at alle begunstigelser givet af et WTO-medlem til et andet skal udstrækkes til hele WTO-medlemskredsen. Omfatter ikke præferentielle todsatser i medfør af særlige bilaterale og regionale frihandelsaftaler eller told inden for kvoter.

Modalitet: Betegner i WTO-forhandlinger en fremgangsmåde, der aftales – fx en formel for toldreduktioner, koefficienter, procentsatser for reduktion af subsidier – og som skal lægges til grund for udformningen af medlemmernes endelige forpligtelser.

Modes (tjenesteydelser): I GATS-aftalen (se side 91) er levering af tjenesteydelser opdelt efter fire forskellige leveringsformer eller 'modes':

- Mode 1: Grænseoverskridende levering (fx telefonisk rådgivning eller international transport).
- Mode 2: Forbrug i et andet land (fx turisme eller studieophold).
- Mode 3: Handelsmæssig tilstedeværelse (fx etablering af bankvirksomhed i et andet land ved hjælp af nøglepersonale fra moderlandet).
- Mode 4: Midlertidig personbevægelse (fx udstationering af rådgivere på kortere kontrakter).

NAMA: Non-Agricultural Market Access. På dansk: Markedsadgang for ikke-landbrugsvarer. NAMA-forhandlingerne omfatter bl.a. industriprodukter, fisk og fiskeriprodukter, minedrift og skovbrug.

NAMA-11: Gruppe med særligt fokus på NAMA-forhandlingerne, der består af følgende lande: Argentina, Brasilien, Egypten, Indien, Indonesien, Namibia, Filippinerne, Sydafrika, Tunesien og Venezuela.

Nationalbehandlingsprincip: Centralt WTO-princip, der indebærer, at udenlandske varer efter toldbehandling skal gives samme behandling som nationale varer.

NTB: Non-Tariff Barriers. På dansk: Ikke-toldmæssige handelshindringer, fx kvoter, importlicens, importforbud og importrestriktioner af hensyn til bl.a. sundheds- og forbrugerbeskyttelse.

Offentlige indkøb: Offentlige myndigheders – statslige, regionale eller lokale myndigheders – indkøb, herunder i form af offentligt udbud (licitation).

Oprindelsesbetegnelser: Se geografiske indikationer (side 91).

Oprindelsesregler: Bestemmelser vedrørende et produkts oprindelsesland. Oprindelse kan være afgørende for, om en import falder under en given kvote eller kan opnå en særligt fordelagtig toldbehandling.

Overvågning: Kontrol af import og eksport, fx ved statistisk overvågning eller gennem import-/eksportlicenser, der udstedes automatisk. Kan anvendes for samlede import/eksport eller for begrænsede områder, fx særligt følsomme produkter.

Panel: Et panel består af tre eller fem personer og er en hjørnesten i WTO's tvistbilæggelsessystem (se side 97). Paneler behandler klagesager mellem et eller flere WTO-medlemmer og afgiver kendelser i form af rapporter. Panelafgørelser bliver automatisk vedtaget af WTO's tvistbilæggelsesorgan (kan kun ændres med konsensus, hvilket vindende part normalt vil modsætte sig), men kan ændres af appelorganet (se side 87).

Plurilaterale forhandlinger: En metode til at øge forpligtelserne indenfor områder i WTO-forhandlinger, der har særlig interesse for en gruppe af lande. Det vil sige områder, hvor et antal lande selv giver udtryk for, at de ønsker at påtage sig ekstra forpligtelser i forhold til det, man måtte blive enige om i de multilaterale forhandlinger. I plurilaterale forhandlinger deltager kun en del af WTO-medlemskredsen, og kun deltagerne påtager sig forpligtelser. Resultatet af plurilaterale forhandlinger kommer alle WTO-medlemmer til gode gennem MFN-princippet (se side 93).

Priskontrol: Officielt fastsatte import- eller eksportpriser, fx i forbindelse med fastsættelse af told.

Protektionisme: Fællesbetegnelse for handelspolitiske tiltag eller ideologier, der sigter mod at beskytte hjemlig produktion mod udenlandsk konkurrence gennem handelsforanstaltninger.

Præferenceerosion: Betegner det forhold, at et land, der ved eksport af en vare til et andet land har opnået en særlig fordelagtig (præferentiel), lavere toldsats, fx som resultat af en bilateral eller regional handelsaftale, i tilfælde af en efterfølgende generel toldnedsættelse, fx som resultat af WTO-forhandlingerne, vil få fordel af sin lavere toldsats udhulet (eroderet), når tolden for alle andre og dermed for konkurrerende eksportører også bliver sat ned. I tilfælde, hvor den generelle told nedsættes, så den svarer til eller bliver lavere end den tidligere særlige toldsats, fjernes præferencefordelen helt.

Præferencetold: Lavere told som følge af bilateral eller regional aftale eller knyttet til fx særlige toldpræferencer for udviklingslands (se GSP side 91) eller som følge af lokale markedsforhold. Betingelse for præferencetold kan være knyttet til en vares oprindelse, dens anvendelse e.l. Udnyttelsen af præferencetold kan være knyttet til et toldkontingent (se side 96), dvs. en mængdemæssig begrænsning af importen til den lavere told.

Præferentiel handelsaftale: Aftale, som indebærer bedre handelsvilkår (præferencer), fx lavere told, end hvad der følger af MFN-princippet (se side 93).

Quad: WTO-gruppe af fire store handelsparter. Traditionelt anvendt om Canada, EU, Japan og USA. Anvendes som 'new quad' om USA, EU, Indien og Brasilien.

RAM: Recently Acceded Member. Betegner de senest optagne WTO-medlemmer.

Reciprocitet: Handelspolitisk praksis, hvor foranstaltninger taget af ét land gengældes af et andet. Fx at en toldnedsættelse i det ene land modsvares i det andet, eller tilsvarende, at en handelsrestriktion besvares med en reciprok foranstaltning.

Regional trade agreements: Regionale handelsaftaler.

Request-offer negotiations: Forhandlinger baseret på, at parter har udvekslet krav og tilbud, som bliver forhandlet på bilateral basis. Resultater udstrækkes efterfølgende til alle medlemmer gennem MFN-princippet (se side 93). Forhandlingsformen anvendes i tjenesteydelsesforhandlingerne og har traditionelt været anvendt også i GATT (se side 91).

Rules of origin: På dansk: oprindelsesregler (se side 94).

Runde: Betegner samlede, ofte langvarige forhandlinger inden for WTO om handelsliberalisering på flere områder, fx Uruguay Runden (se side 98) eller Doha Runden (se side 89).

Rød kasse (Red Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), som er forbudt, fx eksportsubsidier.

Safeguards: På dansk: sikkerhedsforanstaltning (se side 95).

Schedule: Liste over WTO-medlemmers individuelle forpligtelser til markedsåbning for varer og tjenesteydelser eller tilbud om samme, fx todsatser.

SCM-aftalen: WTO-aftalen om subsidier og udligningstold.

SDT: Special and Differential Treatment (af udviklingslande). På dansk: **Særlig og differentieret behandling**. SDT er et horisontalt tema i alle forhandlinger (landbrug, NAMA (se side 93), tjenesteydelser osv.) og beskriver generelt udviklingslandenes undtagelse fra MFN-princippet (se side 93), således at der fx kan opretholdes højere todsatser i udviklingslandene, mens de udviklede lande sænker deres. Kan også dække over længere tid til at gennemføre aftalte forpligtelser.

Sikkerhedsforanstaltning: Handelspolitisk foranstaltning til at beskytte en national produktion eller et erhverv i tilfælde af en pludselig og væsentligt forøget import af en vare eller kraftigt prisfald. Oftest i form af en særlig afgift, eventuelt kombineret med et toldkontingent.

Singapore-emner: Fire emner, som ved WTO-ministerkonferencen i Singapore i 1996 blev inkluderet i WTO's dagsorden: Handel og investering, handel og konkurrencepolitik, transparens i offentlige indkøb, samt handelslettelse.

Single undertaktning: Et grundlæggende princip i multilaterale handelsforhandlinger, hvor et betydeligt antal emner forhandles samtidigt, og hvor intet er aftalt, før alt er aftalt, og hvor alt, hvad der aftales, er bindende for alle parter.

SPS: Sanitary and Phytosanitary. På dansk: Dyre- og plantesundhedsmæssig. WTO's SPS-aftale omhandler krav, der fastsættes for at beskytte menneskers, dyrs og planters liv og sundhed og søger at undgå, at disse er vilkårlige og diskriminerende eller hindrer handel unødigt.

SSM: Special Safeguard Mechanism, særlig beskyttelsesmekanisme på landbrugsområdet, som giver udviklingslande mulighed for at øge tolden i tilfælde af pludselig stor import eller lave importpriser.

Standarder: Krav af teknisk karakter til varer, herunder krav til mærkning og emballering.

Subsidier: Statsstøtte til nationale producenter, fx i form af pristilskud, eksportstøtte eller direkte produktionsstøtte. Påvirker typisk international konkurrence og handel. Almindeligvis sondres mellem eksportsubsidier, der er knyttet til eksport af en vare og sigter på at forøge eksporten, og intern støtte, der ikke er knyttet til eksport, men som søger at stimulere produktion af bestemte varer eller bestemte typer af varer (fx økologiske). Støtte kan ydes direkte, fx tilskud, eller indirekte, fx skattefordele.

SVEs: Small and vulnerable economies. På dansk: **Små og sårbare økonomier.** Begrebet dækker over lande, hvis gennemsnitlige andel af den internationale varehandel højst udgør 0,1 %.

Swiss formula: Matematisk formel, som bruges under forhandlingerne på NAMA-området (ikke-landbrugsvarer – se side 93) i forsøget på at blive enige om en generel reduktion af toldsats. Formlen er konstrueret sådan, at de højeste toldsats reduceres mest, hvilket bidrager til at udjævne forskellene i told mellem forskellige varer og mellem lande. Formlen hedder en 'Swiss formula', da den oprindeligt stammer fra et schweizisk forslag.

Særlig kategori: Eksportsubsidier, der under WTO's almindelige regler er forbudt, er i landbrugsafsnittet anført i en særlig kategori og underkastet begrænsninger i overensstemmelse med de forpligtelser, som blev indgået i Uruguay Runden.

Tariff peak: Høj toldsats, normalt på følsomme produkter. For industrilande anses told over 15 % generelt for at være en 'tariff peak'.

TBT: Technical Barriers to Trade. På dansk: **Tekniske handelshindringer.** Vedrører krav til varers udformning, indpakning og mærkning. WTO's TBT-aftale sigter på at undgå, at regler, standarder, tests, og certificeringskrav er unødigt handelshindrende.

Toldkontingent: En måde at sikre større adgang til markeder for nærmere fastsatte mængder af varer, som kan importeres til lav eller ingen told, mens den normale told for varer, der importeres uden for toldkontingentet, er højere. Dermed åbnes markedet, samtidig med, at et højt internt prisniveau sikres. Bl.a. har EU anvendt denne metode til markedsåbning for landbrugsvarer.

Toldlinje: Hvert produkt, som defineret i et lands toldtarif, har sin egen toldlinje med tilhørende kodenummer (se 'digits og digit-level' side 89) og toldsats ved import af produktet.

Toldunion: En gruppe af lande med fælles told (og ofte handelspolitik) udadtil, men med fri handel for størstedelen af den indbyrdes handel, som fx EU. Samarbejdet i en toldunion går videre end i en frihandelsaftale (se side 90), hvor man ikke har fælles told- eller handelspolitik.

Toldværdiansættelse: De måder, toldmyndigheder anvender til at bestemme værdien af importerede varer med henblik på at fastslå den korrekte importtold.

TPA: Trade Promotion Authority, tidligere benævnt Fast Track Authority. Handelsbemyndigelse fra den amerikanske Kongres til Præsidenten til at forhandle internationale handelsaftaler uden løbende indblanding fra Kongressen, som derfor heller ikke får mulighed for at ændre i et forhandlingsresultat, men alene skal godkende dette som en samlet pakke. For tiden er en sådan bemyndigelse ikke i kraft.

TPR: Trade Policy Review. Betegnelse for regelmæssige gennemgange i WTO af medlemmernes handelspolitik. Gennemgangene foretages i en særlig procedure – Trade Policy Review Mechanism, TPRM – og gennemføres i et særligt organ – Trade Policy Review Body, TPRB.

TRA: Trade-related assistance. Handelsrelateret bistand, som donorlande yder med henblik på at støtte og opbygge udviklingslandes handelskapacitet.

Trade facilitation: På dansk: handelslettelse (se side 92).

TPC: Trade Policy Committee (se efterfølgende).

Trade Policy Committee: Betegnelse for den EU-rådskomite, som Kommissionen iht. traktatens art. 207 (se side 64) skal rapportere til og drøfte handelspolitiske spørgsmål med.

Transparens: Grundlæggende WTO-krav om, at alle handelsrelevante love og regler skal være offentliggjort, inden de træder i kraft.

TRIMS: Forkortelse for **Trade-Related Investment Measures.** På dansk: Handelsrelaterede investeringsforanstaltninger. Aftale under WTO om handelsrelaterede investeringer.

TRIPS: Forkortelse for **Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.** På dansk: Handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret. Aftale under WTO om fx patenter og varemærker. TRIPS-aftalen er også relevant i forbindelse med adgang til medicin for udviklingslande uden egen produktionskapacitet og for udnyttelse af udviklingslandes bioressourcer og traditionelle viden.

Tvistbilæggesystem: WTO's særlige system til løsning af konflikter og klagesager mellem to eller flere medlemmer. Systemet blev styrket ved overgangen fra GATT til WTO og omfatter bl.a.

Tvistbilæggesorganet (Dispute Settlement Body – DSB, hvori hvert WTO-medlem har ret til at lade sig repræsentere), samt paneler og et særligt appelorgan (se side 87).

Ubundne toldsatser: Toldsatser, som ikke er bundet i WTO med et maksimalt loft. Lande, der ikke er medlem af WTO, har ubundne toldsatser og kan derfor frit forhøje tolden. Tilsvarende har visse

udviklingslande meget høje, ubundne toldsætter. Inden ubundne toldsætter kan nedsættes, fx som led i en aftale om toldreduktioner, stilles der derfor i stedet krav om, at toldsætter skal bindes.

Udligningsforanstaltning: Skridt, som et importland tager, ofte i form af øget told, for at imødegå virkningerne af subsidier, som et eksportland yder til eksportører eller producenter af en given vare.

Udligningstold: Told anvendt som udligningsforanstaltning til at imødegå subsidier.

UNCTAD: United Nations' Conference on Trade and Development. FN's organisation for handel og udvikling.

UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change. FN's Klimakonvention.

Uruguay Runden: Den seneste afsluttede forhandlingsrunde i WTO om handelsliberalisering. Indledt i Punta del Este i Uruguay i 1986 og afsluttet i Marrakesh i Marokko i 1994. Førte bl.a. til oprettelsen af WTO (se side 98).

Uruguay Rundens formel: I Uruguay Runden enedes man om proportionale nedsættelser af toldsætterne baseret på en gennemsnitlig procentvis reduktion, men med mulighed for større eller mindre nedsættelser for de enkelte varer (linjer i toldtariffen). Dette gav mulighed for relativt små nedsættelser for import af varer, hvor der var særlige beskyttelsesinteresser.

Varemærke: Tegn og symboler eller en kombination deraf, som adskiller produkter fra én virksomhed fra andre virksomheders produkter, og som gør det muligt for forbrugere at vælge mellem forskellige produkter.

WCO: World Customs Organization. På dansk: **Verdenstoldorganisationen.**

WIPO: World Intellectual Property Organization. Verdensorganisation for immaterialret.

WTO: World Trade Organization. På dansk: **Verdenshandelsorganisationen.** Afløste i 1995 GATT (se side 91) og omfatter ikke blot handel med varer, men tillige handel med tjenesteydelser og handelsrelaterede aspekter af intellektuelle ejendomsrettigheder. Desuden etableredes et styrket tvistbilægningssystem. I modsætning til GATT er WTO en egentlig international organisation.

Zeroing: Betegner en praksis, hvor der i beregning af omfanget af dumping (se side 89) igennem en periode ikke tages højde for de handler, hvor der ikke har været dumpet. Denne praksis medfører, at den dumping, som skal modvirkes, bliver større. Anvendes især af USA, men er blevet underkendt i flere sager; kan dog anvendes under visse forudsætninger.

Økonomisk partnerskabsaftale: Aftaler forhandlet mellem EU og AVS-lande (se side 87) opdelt i seks regioner med henblik på at tilvejebringe handelsaftaler, som i overensstemmelse med WTO-regler gradvist fjerner handelsbarrierer og øger samarbejdet inden for handelsområdet.

**UDENRIGSMINISTERIET,
EKSPORTRÅDET**

Asiatisk Plads 2
1448 København K
Tlf 33 92 00 00
Fax 32 54 05 33
Email um@um.dk
www.um.dk